

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Analýza životního stylu rodin mezi obyvateli původní a nové zástavby příměstské obce Psáry

Bc. Martina Svobodová

© 2018 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Martina Svobodová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Analýza životního stylu rodin mezi obyvateli původní a nové zástavby příměstské obce Psáry

Název anglicky

Analysis of the lifestyle of the families between the inhabitants residing in the original and in the newly built area of the village Psáry

---

Cíle práce

Cílem práce je zjistit, v jaké míře se liší životní styl rodin mezi obyvateli v původní části obce od životního stylu obyvatel části nové. Zda starousedlické rodiny příměstské obce stále ještě žijí venkovským stylem života či nikoliv a zda se tento životní styl objevuje také u nově přistěhovalých obyvatel v satelitních částech. Práce se zaměří na zhodnocení rozdílů v životním stylu mezi původními a novými obyvateli obce. Mimo jiné bude zjištěno, co se obyvatelům na obci líbí, nelíbí a co jim v obci chybí.

Metodika

Prostřednictvím literární rešerše bude nastíněna problematika spojená s tématem tedy problematika rodiny, obce, venkova, životního stylu, suburbanizace atd. Tato část bude zpracována prostřednictvím knih, odborných textů a dalších tištěných, ale i elektronických zdrojů. Empirický výzkum bude poté proveden pomocí studia dokumentů o zkoumané oblasti a také prostřednictvím kvantitativního výzkumu. V práci bude použita metoda dotazníkového šetření prostřednictvím ankety. Na základě teoretické části, vlastních úsudků a informací z místních periodik bude stanovena teoretická hypotéza a soubor pracovních hypotéz, které budou následně verifikovány. Výsledná data budou zpracována standardními programy a interpretována prostřednictvím tabulek a grafů s cílem popsat a analyzovat současnou situaci v obci.

Doporučený rozsah práce

60-70 stran

Klíčová slova

Rodina, venkov, životní styl, obec, suburbanizace

Doporučené zdroje informací

- HNILÍČKA, P. Sídlní kaše: otázky k subúrbánní výstavbě kolonií rodinných domů. Vyd. 1. Brno: ERA, 2005. 131 s. ISBN 80-7366-028-8.
- KRAUS, B. et al. Životní styl současné české rodiny. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. 246 s. ISBN 978-80-7435-544-8.
- MAJEROVÁ, V.; ČMEJREK, J. Český venkov 2005: rozvoj venkovské společnosti. Vyd. 1. Praha: ČZU, PEF, 2005. 163 s. ISBN 80-213-1274-2.
- MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. 3. vydání. Praha: SLON, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.
- MOŽNÝ, I. Sociologie rodiny. 1. vydání. Praha: SLON, 1999. 251 s. ISBN 80-85850-75-3.
- SÝKORA, L. et al. Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2002. 191 s. ISBN 80-901914-9-5.
- WOKOUN, R. et al. Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování). Praha: LINDE, 2008. 475 s. ISBN 978-80-7201-699-0.

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Jan Čopík, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Konzultant

Rudolfina Knotová, Pavlína Zrůbková

Elektronicky schváleno dne 16. 3. 2018

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 19. 3. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 24. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Analýza životního stylu rodin mezi obyvateli původní a nové zástavby příměstské obce Psáry" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29.března 2018

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Janu Čopíkovi, Ph.D., vedoucímu této diplomové práce, za jeho celkové posouzení a odborný pohled. Dále velice děkuji konzultantkám Mgr. et Mgr. Rudolfíně Knotové a především Ing. Pavlíně Zrůbkové za velmi dobré a kvalifikované vedení při psaní práce, za jejich připomínky, cenné rady, ochotu a trpělivost. Dále bych ráda poděkovala pracovníkům obecního úřadu, kteří mi umožnili přístup k interním informacím. A v neposlední řadě směřuji poděkování mé rodině, která mi byla oporou, útočištěm, zdrojem duševní podpory a v neposlední řadě také pomocí při samotné tvorbě práce.

Analýza životního stylu rodin mezi obyvateli původní a nové zástavby příměstské obce Psáry.

Abstrakt

Tato diplomová práce, na téma „Analýza životního stylu rodin mezi obyvateli původní a nové zástavby obce Psáry“, je zaměřena na zjištění a analýzu rozdílů v životním stylu obyvatel žijících v původní a nové zástavbě příměstské obce Psáry. Práce je tvořena ze dvou částí, literární rešerše a empirické studie. Literární rešerše obsahuje klíčové pojmy, které s tématem úzce souvisí. V první části jsou definovány pojmy venkovská a městská sídla, český venkov, obec a obecní orgány. Druhá část literární rešerše se zabývá sídelními procesy jako je urbanizace a suburbanizace. Poslední část je věnována venkovskému a městskému životnímu stylu, ale také pojmu rodina.

Empirická studie je zaměřena na samotnou analýzu životních stylů rodin mezi obyvateli původní a nové zástavby obce Psáry. V první části je charakterizována studovaná lokalita, poloha obce, její historie a občanská vybavenost. Jsou zde nastíněny demografické údaje obce, územní plán, ale také vývoj z hlediska počtu nově vystavěných domů a počtu obyvatel. V části druhé je prostřednictvím anonymního dotazníkového šetření formou ankety analyzován životní styl obyvatel obce Psáry. Výsledek terénního šetření je zpracován pomocí standardních programů a interpretován prostřednictvím grafů a tabulek s cílem popsat a analyzovat současnou situaci v obci.

Klíčová slova: suburbanizace, venkov, obec, obec Psáry, venkovský životní styl, městský životní styl, rodina, starousedlíci, novousedlíci

Analysis of the lifestyle of the families between the inhabitants residing in the original and in the newly built area of the village Psáry.

Abstract

This diploma thesis named „Analysis of the lifestyle of the families between the inhabitants residing in the original and in the newly built area of the village Psáry“ is focused on finding and analyzing the differences in the lifestyle of the inhabitants living in the original and new area of the suburban village Psáry. This paper consists of two parts, literary research and empirical study. The literary research contains key terminology and concepts closely related to the topic. The first part defines the concepts of rural and urban settlements, the Czech countryside, the municipality and the municipal authorities. The second part of the literary research deals with settlement processes such as urbanization and suburbanization. The last part focuses on the rural and urban lifestyle, but also on the concept of family.

The empirical study focuses on the analysis of the lifestyle of the families between the inhabitants of the original and the new areas of the village of Psáry. The first part characterizes the studied location of the municipality, its history and civic amenities. There are outlined the demographic data of the municipality, the territorial plan and also the development in terms of the number of newly built houses and the number of inhabitants. In the second part, an anonymous survey analysis of the lifestyle of the inhabitants is conducted of through a questionnaire in the village of Psáry. The result of the field survey is processed using standard programs and interpreted by graphs and tables to describe and analyze the current situation in the village.

Keywords: suburbanisation, countryside, village, village Psáry, rural lifestyle, urban lifestyle, family, original inhabitants, new inhabitants

OBSAH

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	13
3 Literární rešerše	15
3.1 Sídla a obce v ČR.....	15
3.1.1 Charakteristika sídel a český venkov	15
3.1.1.1 Venkovská sídla.....	15
3.1.1.2 Městská sídla	16
3.1.1.3 Český venkov	16
3.1.1.4 Obyvatelstvo ve venkovských a městských sídlech	17
3.1.2 Obec, obecní orgány a vesnice	19
3.1.2.1 Obec.....	19
3.1.2.2 Obecní orgány	19
3.1.2.3 Vesnice	21
3.2 Sídelní procesy	22
3.2.1 Urbanizace	22
3.2.1.1 Rysy evropské urbanizace	22
3.2.1.2 Vliv urbanizace na život.....	23
3.2.2 Suburbanizace	24
3.2.2.1 Příčiny suburbanizace.....	24
3.2.2.2 Suburbanizace v ČR	24
3.2.2.3 Rezidenční suburbanizace	25
3.2.2.4 Komerční suburbanizace	25
3.2.2.5 Důsledky suburbanizace	26
3.3 Životní způsob a životní styl	27
3.3.1 Životní styl na venkově.....	28
3.3.2 Životní styl ve městě.....	30
3.3.3 Rozdíl mezi životem na venkově a ve městě	31
3.3.4 Společenský život ve městě a na venkově	31
3.3.5 Spolky a tradice	32
3.4 Rodina	33
3.4.1 Definice rodiny	33

3.4.2	Funkce rodiny	34
3.4.3	Typologie rodiny.....	35
3.4.4	Mezigenerační soužití	36
3.4.5	Historie rodiny	37
3.4.5.1	Pravěk rodiny.....	37
3.4.5.2	Starověké Řecko a Řím	38
3.4.5.3	Středověk.....	39
3.4.5.4	Novověk	39
3.4.6	Sociodemografické proměny rodiny v čase.....	40
3.4.7	Rodina v současnosti	41
3.4.7.1	Současná rodina z hlediska typologie.....	42
3.4.7.2	Kombinace pracovního a rodinného života.....	43
4	Empirická studie	44
4.1	Studovaná lokalita.....	44
4.1.1	Obec Psáry	45
4.1.2	Historie obce	46
4.1.3	Poloha obce Psáry	46
4.1.4	Občanská vybavenost obce Psáry	47
4.1.5	Demografické údaje obce Psáry	48
4.1.6	Vývoj počtu obyvatel.....	49
4.1.7	Vývoj počtu nově vystavěných domů.....	49
4.1.8	Územní plán.....	50
4.2	Metodika výzkumného řešení	51
4.2.1	Formulace teoretické hypotézy a souboru pracovních hypotéz.....	52
4.2.2	Rozhodnutí o populaci a vzorku	52
4.2.3	Pilotní studie	53
4.2.4	Rozhodnutí o technice sběru informací a konstrukce nástrojů pro sběr dat.....	53
4.2.5	Předvýzkum	53
4.2.6	Sběr a analýza dat	54
4.3	Vlastní výzkum	54
4.3.1	Charakteristika souboru respondentů.....	55
4.3.2	Spokojenost s bydlením v obci Psáry	57
4.3.3	Životní styl respondentů v obci Psáry.....	59
4.3.4	Vztahy a soudržnost respondentů v obci Psáry	64
4.3.5	Domácnosti respondentů v obci Psáry	66

4.3.6	Verifikace hypotéz	68
5	Zhodnocení výsledků a doporučení	77
6	Závěr.....	82
7	Seznam použitých zdrojů	84
7.1	Tištěné zdroje	84
7.2	Elektronické zdroje	87
7.3	Judikatura	88
8	Seznam obrázků, tabulek a grafů	89
8.1	Seznam obrázků	89
8.2	Seznam tabulek	89
8.3	Seznam grafů.....	89
9	Přílohy	91

1 Úvod

Tato práce se zabývá analýzou životních stylů rodin na venkově spojených s dobou rozmachu suburbanizace. Jako vzorek pro tuto práci byla vybrána lokalita, obec Psáry, ležící ve Středočeském kraji, přibližně 7 km od hlavního města Prahy. Důvody pro výběr této lokality jsou dva. Prvním důvodem je fakt, že v této obci od narození žiji, dobře ji znám a její budoucnost mi není lhostejná. Druhým argumentem je přesídlování obyvatel na venkov především z velkých měst. Tato práce se zaměřuje, porovnává a analyzuje život a vztahy mezi obyvateli původní zástavby (starousedlíky) a zástavby nové části (novousedlíky) v obci Psáry.

Od 90. let 20. století se začal pozvolna rozvíjet trend rezidenční suburbanizace, a to především díky rostoucím příjmům, kupní síle obyvatelstva a podpoře státu. V této době se do vesnic, které se nachází v okolí velkých měst, stěhuje velký počet nových obyvatel. Tito noví obyvatelé s sebou mohou, ale nemusí přinášet nové nápady, prostředky, ale také požadavky na zlepšení života v obcích. Obce by najednou měly pojmout a uspokojit daleko větší počet obyvatel nežli ten, na něž jsou uzpůsobené.

Proces suburbanizace započal ve zkoumané lokalitě, obci Psáry, již v 90. letech minulého století. Je potřebné analyzovat životní styl obyvatel a zjistit, zda by výsledek výzkumu mohl mít nějaký dopad na obec. Je pravděpodobné, že se problémy spojené s fenoménem suburbanizace týkají i obce Psáry, avšak je možné, že nikoliv.

Z mého pohledu se jedná o velice důležité a aktuální téma, na které je potřebné poukázat a pokusit se najít případné řešení. Do příměstských zón se ve velké míře často stěhují obyvatelé s obecně vyšším sociálním statutem, díky němuž vzniká velký rozdíl mezi stávajícími a novými obyvateli. V důsledku této skutečnosti se v příměstských obcích často posiluje individualizace, ztrácí sociální soudržnost, ale často postupně mizí i ostatní specifické znaky, které jsou pro venkovské obce charakteristické.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem práce je analyzovat životní styl rodin mezi obyvateli původní a nové zástavby obce Psáry. Zjistit, v jaké míře se liší životní styl rodin žijících v původní části obce od životního stylu rodin v části nové. Práce má za úkol zhodnotit, zda venkovské rodiny obce Psáry stále ještě žijí tradičním venkovským stylem života či nikoliv, a zda se tento životní styl objevuje i u nově přistěhovalých obyvatel ze satelitních částí nebo zdali stále tito noví občané žijí městským stylem života. Práce bude obecně analyzovat jakým životním stylem žijí starousedlíci a jakým novousedlíci. Výsledek výzkumu by mohl mít určitý dopad na život a atmosféru této příměstské obce.

Hlavní cíl práce bude naplněn prostřednictvím čtyř dílčích cílů. Prvním dílčím cílem je vypracování literární rešerše, v níž bude uvedena problematika související se zaměřením diplomové práce. Druhým dílčím cílem je analýza zkoumané lokality. V této části bude nastíněna historie obce, její poloha, občanská vybavenost, územní plán, ale také demografické údaje, vývoj počtu obyvatel, počet nově vystavěných domů v obci atd. Třetím dílčím cílem bude zjištění životního stylu a obecně názoru obyvatel na obec Psáry. Poslední dílčí cíl, návrh případných opatření vyplyne z výsledků výzkumu. Níže jsou tyto cíle více specifikovány.

Literární rešerše se bude zabývat klíčovými pojmy, které úzce souvisí se studovaným tématem. Přesněji se tato část bude věnovat definici venkova a venkovských i městských sídel. Dále budou vymezeny pojmy, jako je vesnice, obec a obecní orgány. Budou zde charakterizovány sídelní procesy urbanizace a suburbanizace, které jsou velice úzce spjaté s tématem. Dále bude rozpracována problematika venkovského a městského životního stylu spolu s jejich rozdíly. V poslední části je charakterizována rodina, její funkce, typologie, ale i historie rodiny až po současnost.

Cílem empirické části práce je prostřednictvím dotazníkového šetření formou ankety, v původní a nové zástavbě obce Psáry zjistit, jakým životním stylem žijí tyto dvě odlišné skupiny obyvatel. V jaké míře se jejich životní styl liší, případně jaký by tento stav mohl mít vliv na obec, a je-li možné nějak tento stav ovlivnit. Mimo jiné bude zjištěno, co se obyvatelům v obci líbí či nikoliv a zdali v této lokalitě něco nepostrádají. Na základě tohoto výzkumu budou obci poskytnuty velice důležité informace z hlediska názoru

obyvatel na obec, jejich životního stylu a mimo jiné také vzniknou určitá případná doporučení pro vedení obce.

2.2 Metodika

Prostřednictvím literární rešerše bude nastíněna problematika spojená s venkovskými a městskými sídly, venkovem, obcemi, sídelními procesy, životním stylem a rodinou. Tato část práce je zpracována po nastudování odborné literatury pomocí sekundárních zdrojů. Především prostřednictvím odborných textů, knih, studií a dalších tištěných, ale i elektronických materiálů. Mimo jiné budou informace získávány prostřednictvím komunikace a konzultace s odborníky na danou problematiku. Literární rešerše slouží jako východisko pro empirickou studii.

První část empirické studie charakterizuje zvolenou lokalitu. Tato pasáž bude zpracována prostřednictvím studia dokumentů z obecního úřadu, ale i volně dostupných informací týkajících se obce a jejího okolí. Budou zde nastíněny bližší informace o poloze, historii a občanské vybavenosti obce. Dále práce nastíní demografické údaje, vývoj počtu obyvatel, počet nově vystavěných domů v určitém období a územní plán obce Psáry. Ve druhé části empirické studie je využit především kvantitativní výzkum. K naplnění cílů práce je z výše uvedených technik v empirické části využito především studia dokumentů a dotazníkového šetření formou ankety.

Teoretická hypotéza pro tento výzkum zní: „Životní styl rodin v původní zástavbě se liší od životního stylu rodin v satelitních částech“. Tento fakt by mohl mít určitý dopad na příměstskou obec Psáry. Pracovní hypotézy budou vypracovány na základě teoretické části práce a vlastních úvah, protože studovanou lokalitu velmi dobře znám, jelikož se jedná o mou rodnou obec.

Do výzkumu budou zařazeni dospělí obyvatelé z původní a nové části obce Psáry. Nejprve bude proveden předvýzkum, kterým je potřebné zjistit, zda jsou otázky v dotazníku pro respondenty srozumitelné. Zda respondenti reagují adekvátně nebo zdali nejsou v dotazníku otázky, které by je mátlly či odrazovaly od odpovědí. Následně bude dle potřeby dotazník upraven a proveden sběr dat. Po skončení terénního výzkumu budou data analyzována a zpracována prostřednictvím programu Excel a statistického programu SPSS

(=Statistical Package for the Social Sciences). Výsledná zpracovaná data budou interpretována pomocí tabulek a grafů s cílem posoudit stanovené hypotézy a cíle.

3 Literární rešerše

Pro potřeby této práce je nejprve nezbytné vymezit určité pojmy, které s tématem velmi úzce souvisí. Literární rešerše bude obsahovat definici venkovských a městských sídel, českého venkova, vesnice a obce. V další části jsou charakterizovány sídelní procesy, urbanizace a suburbanizace. Dále je zde definován venkovský a městský životní styl a poslední část je věnována pojmu rodina.

3.1 Sídla a obce v ČR

V následující kapitole je charakterizován český venkov a sídla, spolu s jejich rozdělením. V rámci studovaného tématu je nutné vymezit venkovská, městská sídla, ale i jejich obyvatele. Dále je níže definován pojem vesnice a obec, mimo jiné také z hlediska jejich fungování a obecních orgánů.

3.1.1 Charakteristika sídel a český venkov

Sídlo lze charakterizovat jako každé obydlené místo, včetně příslušných ploch, které jsou s ním bezprostředně užívány. Sídla jsou vyznačována velikostí, druhovou i funkční rozmanitostí. Jejich velkou různorodost ovlivňují rozdílné způsoby životů jejich obyvatel. V současné době se již objevují ryze venkovská či městská sídla velice zřídka. V důsledku vysoké mobility obyvatelstva, zboží i služeb, a především kvůli procesům jako je urbanizace a suburbanizace nelze často určit o jaký typ sídla se v konkrétním případě jedná. V poslední době se klasické venkovské oblasti začaly postupně vytrácet, proto je nutné připomenout, co je typické pro tradiční český venkov. [8]

3.1.1.1 Venkovská sídla

Venkovská sídla jsou starší vývojovou formou nežli sídla městská. Ve vnějším vzhledu venkovských sídel je projevována převládající zemědělská funkce. Tvoří je venkovské sídelní jednotky, pro které je typické propojení obytných částí s částmi hospodářskými. Jedná se například o stodoly, sýpky, stáje či kůlny na nářadí. Regionální rozdíly ve fyziognomii venkovských domů jsou způsobeny vzájemným poměrem a uspořádáním obytných a hospodářských částí. Za venkovská sídla považujeme taková, v nichž má převážná většina obyvatelstva svou ekonomickou základnu v zemědělství

a nezáleží na tom, zda produkuje své zemědělské výrobky pro svou potřebu, nebo je dodává na trh. [8]

Venkovská sídla dělíme podle počtu usedlostí a rozdělujeme je do tří kategorií na samotu, vísku a vesnici. Největší z nich je vesnice, tvoří ji větší počet zemědělských usedlostí. Ve velkých vesnicích se nachází zpravidla několik domů nezemědělského charakteru, jako jsou kostely, školy a další stavby občanského vybavení. Dalším typem je víska, ve které bývá seskupení 4-5 usedlostí. V některých zemích se může jednat až o 20 usedlostí. Plošným rozvojem, tedy výstavbou dalších domů, se může rozrůstat ve vesnici. Posledním a nejmenším typem je samota. Jedná se o izolované obydlí s velkým odstupem od ostatních usedlostí. Tento meziprostor většinou tvoří pole, lesy či louky.

3.1.1.2 Městská sídla

Městská sídla jsou oproti sídlům venkovským daleko mladší, větší, heterogennější a dynamičtější. Jsou charakterizována vnitřními a vnějšími znaky. Mezi vnitřní znaky řadíme sociální, demografické, ekonomické, kulturní a politické ukazatele jež nejsou na první pohled znát a musíme se o ně zajímat, abychom je viděli. Je to například diferencovaná zaměstnanost dle dostupných odvětví, vysoká koncentrace obyvatelstva nebo různorodost městských funkcí. Vnější znaky můžeme pozorovat pouhým okem, obsahují přírodní, urbanisticko-technické či geografické parametry. Do těchto znaků řadíme například větší podíl neobývaných budov, jednotlivé průmyslové, zábavní, obchodní a obytné části, zřetelné uzavřené jádro města nebo různorodou strukturu zastavěné plochy, kterou mohou tvořit parky, různé typy sportovišť, autobusová a vlaková nádraží, tratě. [7]

3.1.1.3 Český venkov

Snaha o jednoúčelové definování pojmu venkov by vedla k jeho zkreslení. Z toho důvodu je v této kapitole venkov definován dle jeho charakteristických aspektů. Venkov je tvořen krajinou, ve které jsou zřejmé stopy zemědělské činnosti a venkovská sídla se specifickou zástavbou. Tato krajina je bohatá na místní faunu a floru, většinou ji tvoří pole a lesy. Na venkově žijí lidé, kteří cítí, že zde mají svůj domov a vykonávají zde charakteristické činnosti jako například lesnictví, zemědělství, chov domácích zvířat či jiné činnosti zaměřující se na údržbu krajiny. S tímto prostorem je spojen i specifický

životní styl, který utváří mezilidské vztahy, závislost na přírodních zákonitostech, pracovní doba a prostředí nebo využívání volného času. Na venkově se obvykle lidé znají a nepanuje zde tak velká míra anonymity jako ve městech. Dále je nutné charakterizovat atmosféru venkova, ta je dána blízkostí přírody a nezaměnitelným prostředím, ve kterém lze vnímat specifické zvuky, vůně a další vjemy. V neposlední řadě je nutné zmínit vesnické tradice jako různé slavnosti, poutě, dožínky, svatby, posvícení či vinobraní. Tyto tradice jsou diferenciovány prostorově, jsou odvozeny od místa kde se konkrétní vesnice nachází. [1]

3.1.1.4 Obyvatelstvo ve venkovských a městských sídlech

Venkovské a městské obyvatelstvo se značně liší z hlediska věkové a vzdělanostní struktury. V následující tabulce lze sledovat vývoj podílového ukazatele zastoupení obyvatelstva v produkčním seniorském věku 60 let a více. Celostátní podíl 18,4 % této skupiny je vysoce překračován v nejmenších venkovských obcích do 2000 obyvatel, kde měl v roce 2001 kumulativní hodnotu 19,1 %. Dle deníku veřejné správy je možné v budoucnu očekávat nepatrné zvyšování podílu seniorského obyvatelstva ve venkovských obcích, protože část lidí v seniorském věku se vystěhovává na venkov z bytových důvodů, což povede k mírnému snižování podílu seniorů ve městech. [42]

Tabulka 1: Obyvatelstvo dle věku a velikostních skupin obcí k 1.1.2001

Velikostní skupina obcí	Počet trvale bydlících obyvatel dle věku					
	0--14	15--59	60 a více	0--14	15--59	60 a více
	absolutně			v % úhrnu		
Do 200	31 776	125 347	46 471	15,6	61,6	22,8
200--499	110 438	415 729	129 605	16,8	63,4	19,8
500--999	150 766	567 577	165 998	17	64,2	18,8
1000--1999	156 082	588 911	164 371	17,2	64,8	18,1
2000--4999	192 950	733 951	199 018	17,1	65,2	17,7
5000--9999	152 350	590 514	159 795	16,9	65,4	17,7
10 000--19 999	160 111	640 425	164 729	16,6	66,3	17,1
20 000--49 999	204 290	811 643	204 106	16,7	66,5	16,7
50 000--99 999	194 507	814 153	223 700	15,8	66,1	18,2
100 000 a více	301 592	1 399 682	429 473	14,2	65,7	20,2
Celkem	1 654 862	6 687 932	1 887 266	16,2	65,4	18,4

Zdroj: Deník veřejné správy - Věkové a vzdělanostní složení obyvatelstva venkovských obcí [42]

Stupeň formálního vzdělání je druhou sociálně-ekonomickou charakteristikou rozdílů městského a venkovského obyvatelstva. V následující tabulce je znázorněno detailní třídění dle velikostních skupin obcí a dosažených stupňů vzdělání jejich obyvatel.

Tabulka 2: Obyvatelstvo starší 15ti let dle stupně dosaženého vzdělání k 1.1.2001 a podle velikostních skupin obcí k 1.1.2003

Velikostní skupina obcí	Obyvatelstvo podle stupně vzdělání – absolutně				
	základní	střední odborné	úplné střední	vysokoškolské	nezjištěno
Do 200	54 784	74 806	33 740	5 755	1 788
200--499	161 008	242 658	113 385	19 132	5 847
500--999	205 295	322 741	162 535	30 797	7 465
1000--1999	201 721	322 224	178 940	37 365	7 696
2000--4999	241 422	387 543	235 182	54 003	9 648
5000--9999	178 077	301 682	208 927	50 406	8 096
10 000--19 999	179 219	305 102	242 633	65 286	9 395
20 000--49 999	220 470	369 375	317 438	92 654	12 200
50 000--99 999	225 189	370 803	318 693	99 676	19 215
100 000 a více	307 924	558 466	619 698	307 385	31 777
Celkem	1 975 109	3 255 400	2 431 171	762 459	113 127
Velikostní skupina obcí	Obyvatelstvo podle stupně vzdělání -- struktura v procentech				
	základní	střední odborné	úplné střední	vysokoškolské	nezjištěno
Do 200	32,1	43,8	19,7	3,4	1
200--499	29,7	44,8	20,9	3,5	1,1
500--999	28,2	44,3	22,3	4,2	1
1000--1999	27	43,1	23,9	5	1
2000--4999	26	41,8	25,3	5,8	1
5000--9999	23,8	40,4	28	6,7	1,1
10 000--19 999	22,4	38,1	30,3	8,1	1,2
20 000--49 999	21,8	36,5	31,4	9,2	1,2
50 000--99 999	21,8	35,9	30,8	9,6	1,9
100 000 a více	16,9	30,6	34	16,8	1,7
Celkem	23,1	38,1	28,5	8,9	1,3

Zdroj: Deník veřejné správy – Věkové a vzdělanostní složení obyvatelstva venkovských obcí [42]

Z tabulky je patrné, že čím větší je velikostní struktura obcí, tím vyšší mají jejich obyvatelé dosažené vzdělání. Celostátní podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel v roce

2001 je 8,9 %. V nejmenších obcích do 2000 obyvatel, má tento ukazatel kumulativní hodnotu pouze 4,2 %.

3.1.2 Obec, obecní orgány a vesnice

Pojem vesnice je často používán paralelně s pojmem venkovská obec, avšak výraz obec daleko více zdůrazňuje prvek správní či politický, zatímco pojem vesnice naplňuje význam spíše kulturně-sociální. Tato podkapitola je věnována výše zmíněným pojmům.

3.1.2.1 Obec

Z hlediska územního členění státu je obec základní územní jednotkou. Obec je veřejnoprávní územní korporací, právnickou osobou veřejného práva. Má vlastní území a personální základ obce, tedy občany, kteří mají trvalý pobyt na jejím území. Svou vůli uskutečňuje prostřednictvím své vlastní soustavy orgánů. Má ekonomický základ, je tedy vlastníkem majetku se kterým může samostatně hospodařit. Uplatňuje právní subjektivitu, v právních vztazích vystupuje svým jménem a má možnost právotvorby, tedy vydávat právní předpisy a vyhlášky, a tím tvořit právní základ obce.

Na obec jako takovou lze nahlížet ze sociologického a správního pohledu. Ze sociologického pohledu se jedná o územní společenství, ve kterém dochází při dosahování hospodářských, sociálních a kulturních cílů ke vzájemnému působení institucí a místních obyvatel. Ze správního pohledu je obec chápána jako nejnižší územní a správní jednotkou, která má charakter venkovského nebo městského sídla. [29]

3.1.2.2 Obecní orgány

Obce vykonávají svou působnost prostřednictvím určitých obecních orgánů. Zákon o obcích 128/2000 Sb. určuje základní vymezení těchto orgánů. Každá obec má podle současné právní úpravy své zastupitelstvo, obecní radu, starostu, obecní úřad a zvláštní orgány obce. [49]

Zastupitelstvo je základním orgánem obecní samosprávy. Počet členů zastupitelstva je stanoven dle počtu obyvatel v obci. V následující tabulce jsou znázorněny počty zastupitelů závislé na počtu obyvatel.

Tabulka 3: Počet členů zastupitelstva dle velikosti obce

Do 500 obyvatel	5-15 členů zastupitelstva
500 – 3 000 obyvatel	7-15 členů zastupitelstva
3 000 – 10 000 obyvatel	11-25 členů zastupitelstva
10 000 – 50 000 obyvatel	15-35 členů zastupitelstva
50 000 – 150 000 obyvatel	25-45 členů zastupitelstva
Nad 150 000 obyvatel	35-55 členů zastupitelstva

Zdroj: Koudelka, 2007 [12]

Zastupitelstvo rozhoduje o všech věcech, které patří do samostatné působnosti obce. Mezi tyto pravomoci patří schvalování územního a regulačního plánu obce, schvalování rozpočtu a závěrečného účtu obce, zřizování a rušení příspěvkových organizací a organizačních složek obce, rozhoduje o založení či rušení právnických osob, schvaluje program rozvoje obce atd. Mimo jiné zastupitelstvo vydává obecně závazné vyhlášky obce, rozhoduje o vyhlášení místního referenda, schvaluje dohody o změnách hranic obce a o slučování obcí, navrhuje změny ohledně katastrálních území uvnitř obce, z řad svých členů volí starostu, místostarostu a další členy obecní rady atd. [2]

Rada obce je výkonným orgánem obce v oblasti samostatné působnosti, za svůj výkon je odpovědna obecnímu zastupitelstvu. Mezi členy patří starosta, místostarosta a další radní volení ze členů zastupitelstva. Je tvořena 5-11 členy, tento počet musí být vždy lichý a také nesmí přesáhnout jednu třetinu počtu členů zastupitelstva. V obcích, které nemají zastupitelstvo tvořeno minimálně 15 členy se obecní rada nevolí. Do působnosti rady obce patří například zabezpečení hospodaření obce dle schváleného rozpočtu, stanovuje rozdělení pravomocí na obecním úřadě či připravování návrhů pro jednání zastupitelstva a následné zabezpečení plnění jeho ustanovení atd. [12]

Obec je navenek zastupována starostou, kterého stejně jako místostarostu volí zastupitelstvo z řad svých členů. Starosta i místostarosta jsou odpovědni ze své funkce zastupitelstvu obce a oba musí mít české státní občanství. Starosta je oprávněn rozhodovat o záležitostech samostatné působnosti obce, které mu svěří rada obce. Dále starosta zpravidla řídí a svolává zasedání rady a zastupitelstva obce, spolu s ověřovateli podepisuje zápis z jednání a také právní předpisy obce. [2]

Obecní úřad je tvořen starostou, místostarostou, tajemníkem obecního úřadu a zaměstnanci, kteří jsou zařazeni do obecního úřadu. V jeho čele stojí starosta obce. Obecní úřad sídlí na území obce. Dle rozhodnutí rady se obecní úřad může členit na odbory a oddělení, které obsluhují zaměstnanci obecního úřadu. V rámci samostatné působnosti obce plní úřad úkoly, které mu stanoví obecní rada či zastupitelstvo. S výjimkou věcí patřících do působnosti jiného orgánu obce vykonává státní správu v přenesené působnosti. Obecní úřad navenek reprezentuje činnost obce. [12]

3.1.2.3 Vesnice

Vesnice je základní sídlištní jednotkou venkovského prostoru, jako správní celek ji nazýváme venkovskou obcí a vymezuje ji mimo jiné počet obyvatel, který je obvykle mezi 2 až 5 tisíci obyvateli. Venkovskými sídly jsou označovány všechny prostorově oddělené sídelní útvary mimo města. Z hlediska sociologického se jedná o velice důležitou součást sídelní struktury. [29]

Přesné definování pojmu vesnice je obtížné, lze na něj nahlížet z mnoha pohledů. Proto je vhodné při definici formulovat kritéria, která můžeme dle jejich měřitelnosti a objektivnosti rozdělit do tří skupin, a to na subjektivní vymezení a objektivní vymezení kvantitativní a kvalitativní. Subjektivní vymezení je založeno pouze na neměřitelných znacích, jako je cítění a dojmy lidí. Avšak každý člověk může mít jiný názor, a proto nelze toto vymezení používat při vědeckém vymezení pojmu. Další je objektivní vymezení kvalitativní. To sleduje historický vývoj, strukturu osídlení, architektonický vzhled, tradice, ekonomické znaky, ale i sociální aspekty jako jsou vztahy mezi lidmi nebo životní styl obyvatel. V tomto případě jsou kritéria přesně specifikována, ale jsou velice těžko měřitelná. Stanovení hranic a aplikace kritérií závisí na určitém odborníkovi, tudíž jsou opět subjektivně ovlivněna. Poslední možností je objektivní vymezení kvantitativní, u něhož jsou kritéria přesně definována. Kritéria jsou v tomto případě měřitelná a jejich zjišťování a ověřování bývá ve většině případů snadné. Jako příklad těchto kritérií lze uvést maximální počet obyvatel, hustotu zalidnění, velikost katastrálního území, postavení venkovské obce v systému veřejné správy nebo její označení. [23]

3.2 Sídlní procesy

Lidé se odjakživa stěhují z místa na místo. V minulých dobách se stěhovali kvůli úrodné půdě či lepším přírodním podmínkám. V současnosti může jako motivátor k přestěhování sloužit lepší pracovní nabídka, potřeba rodiny nebo jen zvědavost a chuť vyzkoušet něco nového. Tento jev můžeme označit jako migraci, tu dělíme na vnitřní a vnější. Pro potřeby této práce je nutné zaměřit se na migraci vnitřní neboli vnitrostátní. Především je potřebné orientovat se v migraci mezi městem a venkovem. Následující kapitoly jsou věnovány trendům urbanizace a suburbanizace, které s tématem práce velice úzce souvisí.

3.2.1 Urbanizace

Pojem urbanizace obvykle zahrnuje velké množství různých vývojových jevů, které mají kvalitativní i kvantitativní povahu. Přímá urbanizace se projevuje výraznou koncentrací obyvatelstva do měst, naopak nepřímou urbanizaci chápeme jako měnící se životní styl obyvatelstva jak ve městech, tak i na venkově. Měření urbanizace je obtížné. Jsou užívány demografické údaje o podílech obyvatelstva v sídlech různých velikostních kategorií. Rozlišujeme tři typy urbanizace: základní (nad 5000 obyvatel), střední (nad 20 000 obyvatel) a velkoměstský (nad 100 000 obyvatel). Jedná se o podíl obyvatelstva měst na celkovém počtu obyvatelstva státu či sledovaného území. [37]

Pojem urbanizace je poměrně nový. Začal se všeobecně používat až ve 30. letech 20. století. Nejčastěji je definován jako pohyb obyvatelstva z venkovských do městských obcí, jako zvětšování podílu městského obyvatelstva na úhrnu obyvatelstva určitého území nebo obecně jako koncentrace obyvatel v městských sídlech. Na tomto novém pojmu je velice důležité, že za urbanizaci v přísném slova smyslu není považován vznik a růst měst až do 18. století, kdy se v některých částech Evropy zvyšoval počet obyvatel ve městech, toto období lze označit jako vlny zrychleného růstu měst. [38]

3.2.1.1 Rysy evropské urbanizace

Evropská urbanizace má ve srovnání s jinými kulturami své specifické rysy. Dělí se na fázi klasicickou, spojenou s industrializací a fází postindustriální. Prvním specifikem, které se projevilo na konci 19. a začátku 20. století, je pomalejší tempo koncentrace obyvatelstva do měst. Důsledkem byl z části fakt, že Evropa nebyla v tu dobu žádanou

přistěhovaleckou oblastí jako například Austrálie, Kanada nebo USA. Část obyvatel se tedy místo evropských měst stěhovala do rostoucích měst v těchto oblastech. Druhým specifickým rysem evropské urbanizace byl neobyčejně velký počet středně velkých měst, která měla přibližně 20 až 100 tisíc obyvatel. V současné době už evropské metropole nepatří ve světovém měřítku mezi ty největší. [6]

3.2.1.2 Vliv urbanizace na život

Urbanizace má pozitivní i negativní důsledky. Mezi pozitivní důsledky lze řadit například zvyšování celkové životní úrovně a dožívání se vyššího věku obyvatel. Jako další lze zmínit lepší zdravotní péči, vyšší procento vzdělanosti obyvatel, zlepšení infrastruktury a modernizaci společnosti. Lidé často začínají žít hyperkonzumním stylem života, protože ve velkých městech je dostupné cokoliv a téměř kdykoliv. Tento způsob života však není do budoucna trvale udržitelný. [19] Mezi negativní důsledky urbanizace lze zařadit působení na životní prostředí, špatné ovzduší, dopravní zácpy, hlukové či tepelné znečištění a přelidnění. Přelidnění může způsobit vysokou nezaměstnanost, nedostatek obytných prostor nebo vznik chudinských čtvrtí. [39]

Do výhod ze sociálního hlediska lze zařadit snadnější dostupnost služeb, větší výběr využití volného času, větší a rozmanitější výběr pracovních příležitostí nebo například různorodou možnost volby sociálních kontaktů. Naopak mezi nevýhody patří problémy při integraci a izolaci některých skupin obyvatelstva, ztráta času spojená s dopravou, zhoršení dostupnosti některých služeb města nebo častější vznik konfliktů a rozpadu manželství. Mezi kulturní výhody patří větší výběr a dostupnost kulturních a školních zařízení, snadnější přístup k informacím nebo například větší výběr zájmových organizací. K nevýhodám pak patří nejrůznější výchovné problémy, ale také problémy s adaptací na velkoměstské prostředí. Mezi problémy zdravotně-hygienické řadíme především zhoršenou kvalitu vody, vzduchu a nadměrný hluk, nadměrné zatížení nervové soustavy, zvýšené nebezpečí úrazů a dopravních nehod a v neposlední řadě zhoršení klimatických i rekreačních možností, naopak za výhody lze považovat snadnější a rychlejší dostupnost kvalitnějších a speciálních lékařských služeb. [37]

3.2.2 Suburbanizace

Od konce 19. stol. dochází k postupnému rozvolňování městské zástavby do okolní přírodní a venkovské krajiny. Tento sídelní proces, který charakterizuje nízká hustota osídlení a roztroušená, řídká či rozvolněná zástavba, nazýváme suburbanizací. Tyto příměstské zóny často charakterizují řadové, jedno až dvoupodlažní rodinné domy s vlastní zahradou, které často vytvářejí homogenní rezidenční zóny. Také se může jednat o pásovou komerční zástavbu či průmyslové parky, které jsou často lokalizované podél dálnic nebo významných komunikačních os. Suburbanizaci můžeme chápat jako změnu rozmístění obyvatel, ale také jako změnu jejich životního stylu. [5]

3.2.2.1 Příčiny suburbanizace

Mezi hlavní příčiny rezidenční suburbanizace lze řadit růst bohatství obyvatelstva, díky kterému se rozšiřují možnosti občanů. Jednorázovou investici do bydlení s následným postupným splácením umožnilo zavedení hypoték. Dále technický pokrok v dopravě a rozvoj dopravní sítě umožnil rozšířenější využívání automobilů, a tím i možnost bydlení v širším okolí měst s dojížděnkou za prací či zábavou do centra měst. Dalším velice výrazným faktorem suburbanizace jsou nižší ceny nemovitostí a podpora rodinného bydlení. V neposlední řadě je to hledání lepšího standardu života a vliv módních trendů o lidském bydlení. Díky těmto, ale i dalším faktorům, si mohou lidé plnit své sny o domě se zahradou v blízkosti měst a zároveň žít v relativně klidném a přírodním prostředí. [38]

3.2.2.2 Suburbanizace v ČR

V České republice docházelo k rozvoji suburbánních lokalit již v meziválečném období. Tento fenomén se týkal především železničních tratí, které vedly z velkých měst. Vzhledem k územní koncentraci investic, v rámci střediskové sídelní soustavy, se za komunismu rozptýlená suburbanizace v podstatě zastavila. V první polovině 90. let 20. století se kvůli nízké kupní síle většiny obyvatelstva silně omezila realizace snů o bydlení v krajině za městem. Až ve druhé polovině 90. let 20. století se začínala rezidenční suburbanizace pozvolna rozvíjet. V tomto období dochází k růstu reálných příjmů, kupní síly části obyvatel a v neposlední řadě roste podpora poskytovaná státem ohledně hypotečního financování. V tu samou dobu se začínají rozvíjet i komerční funkce

jako je výroba, skladování, distribuce, a především maloobchodní a velkoobchodní činnost. S těmito aktivitami je spojena tzv. komerční suburbanizace, která mění krajinu mnohem významněji než suburbanizace rezidenční. [34]

Výstavbu rodinných domků a komerčních budov můžeme sledovat také v zázemí menších měst, nicméně se suburbanizace rozvíjí především v okolí velkých a největších měst Prahy a Brna. Nové rozvojové oblasti tvoří území okolních obcí a vnější části měst. Od té doby na těchto místech zemědělskou funkci nahrazuje bydlení a komerční funkce. Vedle rodinných domů se ve velkém staví velká nákupní centra, hypermarkety a zakládají se rozlehlé industriální zóny. [34]

3.2.2.3 Rezidenční suburbanizace

Suburbanizaci můžeme dělit, jak již bylo zmíněno výše, do dvou podob. Rezidenční suburbanizaci můžeme vyložit jako výstavbu nových rodinných domů na předměstí či v obcích, které se vykytují u větších měst. Vytvářejí se celé rezidenční okrsky, kdy developeri shromáždí půdu, rozparcelují ji, doplní nezbytnou infrastrukturou a posléze prodají zájemcům, kteří si individuálně postaví dům. Druhou možností je nabídka tzv. „domů na klíč“ kdy se jedná o domy, podle již hotových typových projektů. Rezidenční urbanizace také zasahuje do volné krajiny, kdy se staví mimo dotyk se stávajícími sídly nebo jsou naopak domy rekonstruovány či stavěny uvnitř existující zástavby. V tomto případě záleží na jednotlivých projektech, jak citlivě integrují nové domy do současné zástavby obcí. Rezidenční suburbanizace mění tradiční sociálně-prostorové struktury měst a jejich sídelních aglomerací. Do předměstských zón a obcí migrují především vzdělaní a příjmově silní obyvatelé. Způsob života i sociální status nově příchozích domácností ostře kontrastuje s obyvatelstvem v původních zástavbách těchto území. [5]

3.2.2.4 Komerční suburbanizace

Dynamičtější a radikálnější se na transformaci příměstské zóny podílejí komerční projekty, které jsou spojené s lokalizačními preferencemi aktivit s nimi souvisejících. Tyto skladovací, obchodní, distribuční, ale i výrobní aktivity vykazují vysoké nároky na velkou rozlohu plochy a dopravní dostupnost. Zatímco jsou rodinné domy rozptýleny do mnoha malých lokalit, nákupní centra, sklady, hypermarkety a další se soustřeďují

do obrovských komplexů, které jsou budované v okolí velkých dálnic či významných dopravních křižovatek. Jako příklad můžeme zmínit komerční zóny poblíž Prahy, Zličín, Černý Most, Čestlice nebo Letňany. Díky těmto zónám se začíná značná část nákupů obyvatelstva přesouvat z městských center do těchto periferií. Mezi hlavní motivy komerční suburbanizace patří nižší ceny pozemků a obecně snadnější vyjednávání ohledně rozvojových projektů se samosprávami menších obcí. Zájmy měst a obcí se v tomto případě často dostávají do protikladu. Města si chtějí udržet kompaktní zástavbu, zatímco obce, které se vyskytují za administrativními hranicemi měst, se snaží o přilákání investic na své území. [38]

3.2.2.5 Důsledky suburbanizace

S oběma zmíněnými typy suburbanizace souvisí environmentální, ekonomické, ale i sociální důsledky. Stavební rozvoj v příměstských oblastech charakterizuje nízká hustota zástavby a vysoká prostorová segregace lidských aktivit. S tímto fenoménem jsou spojeny vysoké nároky na výstavbu technické infrastruktury, občanskou vybavenost, ale souvisí s ním i vyšší nároky na spotřebu energií. Občané, kteří bydlí v těchto suburbii, jsou silně závislí na dojížděcí do škol, práce, za službami či za kulturou. Tito lidé tráví spoustu svého volného času na cestách. Nejedná se však pouze o dojíždění z okrajových částí do center měst, ale také o dojíždění mezi jednotlivými suburbii, například z rezidenčních zón do zón komerčních za nákupy, zábavou nebo jinými aktivitami. Pokud se nová rezidenční zástavba realizuje na druhém konci města nežli zástavba komerční, pak se cestování mezi jednotlivými částmi často uskutečňuje skrz městské centrum. Oblasti s nízkou hustotou osídlení často není možné efektivně obsloužit veřejnou hromadnou dopravou, a proto jsou tyto lidé často závislí na svém vlastním individuálním způsobu dopravy. Tím je poté paradoxně negativně ovlivněno životní prostředí lokalit, kam se lidé zprvu stěhovali především za klidem a čistým ovzduším. Rozvoj příměstské zóny často nepřímo způsobuje úpadek vnitřních částí měst, kdy se ve městech objevují chátrající nevyužité plochy či prostory. Vyskytuje se relokace komerčních částí měst na jejich předměstí. Menší obchodníci se často stěhují za zákazníky na okraje měst. [34]

U komerční suburbanizace lze za negativní důsledek považovat především výstavbu na zelené louce tzv. "greenfields", což je daleko jednodušší než revitalizovat zničené a opuštěné plochy tzv. „brownfields“. Z hlediska residenční suburbanizace je

nutné zmínit sociální segregaci obyvatel na předměstí či v malých obcích. Jedná se o velmi závažný společenský důsledek, který posiluje individualizaci, ztrátu sociální soudržnosti, oslabování sociálního kapitálu a občanské společnosti. V příměstských obcích se staví tzv. „satelitní městečka“, do kterých se posléze stěhují obyvatelé s vyšším sociálním statutem, a proto vzniká velký rozdíl mezi stávajícími a novými občany. [34]

3.3 Životní způsob a životní styl

V dnešní společnosti se běžně používají termíny životní způsob a životní styl, ač jejich definice a význam jsou komplikované a často nejednoznačné. To značí, že lidé těmto termínům rozumí, ačkoliv spíše ve smyslu tušeném než striktně definovaném. [3] O definici pojmů životní způsob a životní styl se snaží také Kubátová ve své knize Sociologie životního způsobu, nicméně obě autorky se shodují, že se tyto termíny používají jako synonyma, ač u nich můžeme najít drobné rozdíly. [18]

Kraus tyto rozdíly shrnuje tak, že životní způsob více vyjadřuje „*makrostrukturální stránku sociálních vlivů (ekonomické, ekologické, technické, celospolečenské a skupinové procesy)*.“ [15, s. 92] Dle této definice tak mluvíme o životním způsobu, pokud máme na mysli větší sociální jednotku, než je jednotlivec. Jednotlivec figuruje v definicích životního stylu, ale pouze v rámci větší skupiny. Tokárová se s touto charakteristikou ztotožňuje, když píše o životním způsobu jako o agregátní kategorii, „*charakterizující život člověka vcelku, v jeho úplnosti, všech souvislostech a zachycující jeho charakter, strukturu a obsah.*“ [35, s. 12]

Životní styl je oproti životnímu způsobu dle Krause „*charakterizován jako široký komplex činností a s nimi spjatých postojů, norem, hodnot, návyků, které mají trvalý ráz a jsou pro každého individuálně specifické – vystihují osobitost jeho chování.*“ [13, s. 166] Životní styl je proto specifické chování jednotlivců, jejich zvyky a je individuální pro každou osobu. V rámci určitého životního stylu tak může jedinec mít jiný životní styl než jeho soused ze stejné čtvrti. Životní styl také často určuje příslušnost k určité společenské vrstvě, ačkoliv i zde existují výjimky.

Životní styl je často považován za jednu ze složek obsáhlejšího sociálního statusu, konkrétně kulturně-meritokratického statusu jedince nebo skupiny. Životní styl se skládá ze dvou základních aspektů. Prvním z nich je materiální aspekt životního stylu, který

zhruba odpovídá obecně známému a používanému pojmu životní úroveň. Do tohoto aspektu můžeme zahrnout například vybavení domácnosti nebo předměty pro osobní potřebu. Druhým aspektem životního stylu je kulturní aspekt, který je často chápán jako kulturní úroveň a je indikován četností provozování kulturních aktivit. Mezi tyto kulturní aktivity patří:

- 1) návštěva divadel, koncertů, výstav;
- 2) studium odborné literatury;
- 3) chození do přírody, sport, turistika;
- 4) četba krásné literatury;
- 5) návštěvy přátel;
- 6) návštěva restaurací, kaváren, zábav;
- 7) rukodělné koníčky;
- 8) náročnější fyzické práce doma.

Přehled kulturních aktivit od první do osmé položky vyjadřuje jednotlivé kulturní úrovně životního stylu, a to od nejvyšší po nejnižší. [20]

Životní způsob se tedy dá považovat za obecnější než životní styl. Životní styl má vazbu na jedince a jeho způsob ovlivňují subjektivní faktory. Pro tuto práci budeme chápat životní styl jako „*komplex důležitých činností a vztahů a s nimi provázaných praktik charakteristických pro určitý subjekt v jeho každodennosti.*“ [3, s. 55] Tato charakteristika nejlépe odpovídá problematice, o které tato práce pojednává.

3.3.1 Životní styl na venkově

Venkovský životní styl se vždy odvíjel od způsobu obživy, která byla typická pro většinu lidí žijící na vesnici, což bylo odjakživa zemědělství. V průběhu 20. století však typický venkovský způsob života počaly ovlivňovat dva faktory. Prvním z nich je takzvaná urbanizace, kdy se lidé začali hromadně stěhovat za obživou do měst. Zatímco v 19. století žilo na venkově v českých zemích zhruba 80 % obyvatel, během 20. století se tento podíl začal radikálně snižovat, až dosáhl nejnižšího podílu na začátku 21. století, kdy na venkově žilo asi 26 % obyvatel. [24]

Druhým faktorem bylo snižování ekonomicky aktivních lidí v zemědělství. S ubývajícím počtem obyvatel na venkově a zároveň rozvojem nových technologií během

20. století se začal snižovat i počet obyvatel pracujících v zemědělství. V dnešní době pracuje v zemědělství pouze menšina obyvatel na venkově, podle Majerové je v zemědělství ekonomicky aktivní jen zhruba asi 4 % celkové populace oproti 12 % v 80. letech 20. století. [23]

Můžeme tedy konstatovat, že venkovský životní styl se od minulého, a hlavně od 19. století značně změnil. Již si nevystačíme s definicí zemědělské aktivity nebo socio-demografickými specifiky. Je třeba zde také zmínit, že životní styl rodiny na venkově a ve městě se začal během druhé poloviny 20. století značně prolínat, jelikož lidé, kteří dojíždějí za prací do města, ale bydlí na venkově, si z města přinášejí některé návyky. Zároveň se na konci 20. století začala část městského obyvatelstva přesouvat na venkov do nově vybudovaných tzv. satelitních měst. Tito lidé, které Kraus nazývá „pseudovenkované“, si nezačali osvojovat tradice a zvyky venkovanů, víceméně si zachovali svou městskou charakteristiku. [15] Tyto novousedlíky musíme tedy odlišit od lidí, kteří se na venkově narodili, a jejich rodina má na venkově své kořeny.

Tyto rozdíly jsou patrné i ve výzkumu Ireny Herové, která rozlišuje 4 životní styly venkovských domácností:

- tradiční venkovský styl, kterým žijí lidé, kteří většinu času věnují domácímu hospodářství, obdělávají pole nebo větší zahradu;
- styl obyvatel rodinného domu, kteří mají pozemek, na kterém pěstují zeleninu jen pro svou potřebu, a pokud chovají zvířata, pak jen malá hospodářská (slepice, králíky apod.);
- styl obyvatel venkova, kteří nemají žádné domácí hospodaření a kteří tráví většinu času ve městě, kde mají práci a přátele;
- styl lidí toužících žít v souladu s přírodou zdravě a v klidu

S tradičním venkovským stylem života se identifikuje pouze pětina respondentů, z nichž téměř 30 % jsou nejstarší respondenti nad 65 let. Do životního stylu obyvatel rodinného domu se identifikovala zhruba polovina respondentů z různých věkových skupin. Styl života obyvatel venkova, kteří tráví většinu času ve městě, tvoří asi 16 % respondentů, z čehož třetina jsou nejmladší respondenti do 34 let. Do této skupiny patří samozřejmě také studenti, kteří dojíždějí do městských škol. Poslední skupinou jsou

respondenti, kteří na venkově oceňují hlavně blízkost přírodě a zdravější životní prostředí a kterých bylo dle výzkumu 14 % z celkového počtu odpovědí. [24]

Ačkoliv to Herová přímo nekonstatuje, v životních stylech venkovanů se mísí tradiční venkovský styl života, typický pro většinu obyvatel minulého století a styl života přinesený lidmi z města. Vidíme, že mladší generace spíše tíhnou k městskému životnímu stylu, kdežto nejstarší generace se stále identifikuje s tradičním venkovským stylem.

Životní styl na venkově byl odjakživa spojen mimo jiné s ručními pracemi, s kutilstvím a také s existencí tzv. barterového obchodu. Každý člověk má nejrůznější schopnosti či vlastní určité věci se kterými se dá barterově obchodovat. Lidé na vesnici se obvykle znají a ví, co od sebe navzájem mohou očekávat, pomáhají si a využívají tento směnný obchod.

3.3.2 Životní styl ve městě

Demograficky je městské obyvatelstvo velmi rozmanité vlivem migrace obyvatel ve 20. a na začátku 21. století. Tímto vlivem se také více rozvinuly funkce města, mezi které patří bydlení, práce, rekreace, volný čas a které také pomohly k vývoji městského způsobu života a jeho specifického klima, které přitahuje více a více lidí.

Kraus popisuje městský styl života jako „*typický námezdním zaměstnáním většiny obyvatel, vyšší úroveň vzdělání, větší intimitou soukromého života a povolání i jiným způsobem trávení volného času.*“ [15, s. 118]

Toto základní rozdělení můžeme pro tento výzkum akceptovat, avšak někteří autoři jdou v charakteristice městského života dále. Georg Simmel například popisuje městského člověka jako lhostejného k věcem, který neupřednostňuje žádnou věc před jinou, jelikož toho žádná věc není hodna. Tato vlastnost je nazývána blazeovanost. Blazeovanost má další implikace například v sociálních vztazích, kde je městský člověk oproti venkovanovi značně rezervovaný. Tato sociální zdrženlivost a odtažitost je způsobena velkým množstvím kontaktů s lidmi, s nimiž nelze navázat osobní vztah. Ve městě se člověk setká za den s velkým množstvím lidí, se kterými už se dost možná nikdy neseťká. Proto městský člověk může část těchto pocitů přenášet i na okolí svého domova na venkově. [31]

Život ve městě je zajímavý ještě z jednoho pohledu, kterým je ambivalentnost svobody a vztahů s okolím. Rezervovanost k okolí a městská anonymita poskytuje člověku

osobní svobodu, kterou by na venkově nemohl mít. Tato svoboda dává prostor pro vytvoření individuality člověka, přestože se člověk ve městě stýká s mnoha různými skupinami, se kterými by se mohl identifikovat. Ačkoliv se ve městě člověk setkává s mnoha lidmi, díky rezervovanosti a anonymitě se může cítit osamělý. Ve spleťtité síti kontaktů těžko člověk navazuje pevné vztahy a často se může cítit sám. Oproti tomu na venkově jsou vztahy s okolím mnohem pevnější díky omezenému počtu kontaktů.

3.3.3 Rozdíl mezi životem na venkově a ve městě

Dle sociologického slovníku se venkovská komunita obecně vymezuje v protikladu ke komunitě městské těmito znaky:

- vyšší mírou vzájemné sociální závislosti,
- menší variabilitou profesních možností,
- menší sociální diferenciací a také zúženým prostorem sociální mobility,
- silnější vazbou na tradici a slabší inklinací k sociální změně,
- silnější determinací přírodním prostředím [29]

Rozdíly životního stylu ve městě a na venkově popisuje také I. Krupicová. Nalezeny byly rozdíly v různých oblastech životního stylu: trávení volného času, zapojení do veřejné činnosti, sportovní aktivity atd. Volný čas tráví společně 62 % městských rodin, oproti 32 % vesnických rodin. Sportem však tráví čas více rodin na venkově (58 %), než ve městě (24 %). Dále bylo zkoumáno, které rodiny více dbají zásad správné výživy, z čehož vyšlo, že městské rodiny se lépe stravují ve více jak 10 % případů. [16]

3.3.4 Společenský život ve městě a na venkově

Základem společenského života na venkově jsou rodinné a příbuzenské vztahy, od nichž se odvíjí druh kontaktů s lidmi. Mimo přímých příbuzných také často lidé navazují velmi blízké kontakty se sousedy, se kterými se dobře znají po dobu mnoha let, jelikož horizontální sociální mobilita je velmi nízká v malých vesnicích. Se sousedy tak často navazují vztahy téměř příbuzenské. [22]

Společenský život poté závisí do značné míry na občanské vybavenosti, která se liší v závislosti na velikosti obce. Zatímco v každém okresním městě můžeme najít knihovnu, kino nebo kulturní dům, se snižujícím se počtem obyvatel klesá pravděpodobnost výskytu občanského vybavení. [21] Dle výzkumu v knize Český venkov 2003, v obci od 1000 do

2000 obyvatel, by lidé měli mít v místě svého bydliště možnost volby místa obchodu nebo kulturní instituce. Nejčastěji se odehrávají společenské a kulturní akce v prostorách hospod či restaurací (59 %), více jak třetina akcí se odehrává v prostorách obecního úřadu (36 %) a téměř třetina akcí v kulturním domě (32 %). V menších obcích se pak společenské akce odehrávají nejčastěji mimo zmíněné prostory, v požární zbrojnici, v sokolovně či v jiných prostorách obce. [21]

Dále je velmi zajímavé sledovat, nakolik se městské a venkovské rodiny zapojují do veřejných a společenských aktivit. Dle výzkumu Kally se více zapojují do veřejných činností obyvatelé vesnice (v 29 %), než obyvatelé města (pouze 3 %). Toto může souviset s výše popisovanou blazeovností, kde se městské rodiny mohou cítit lhostejné k možnosti změny veřejného dění, kdežto na vesnici je pocit sounáležitosti a možnosti změny mnohem vyšší. [9]

Podobný rozdíl angažovanosti, jako u účasti na veřejném dění, sledujeme i v oblasti účasti na společenských událostech, kde 55 % vesnických rodin navštěvuje události v místě bydliště, oproti 21 % rodin městských. Herová píše, že „*větší občanská aktivita se projevuje v menších obcích, s velikostí obcí zájem o ni klesá.*“ [25, s. 178]

Vysvětlením pro Herovou jsou hlavně dvě skutečnosti – v malých obcích jsou častější a bližší vzájemné vazby obyvatel, kteří pocítují větší odpovědnost za prostředí, ve kterém žijí. Druhou skutečností je možnost výrazné sociální kontroly na venkově. Města častěji pro údržbu využívají profesionální placené firmy, což limituje participaci občanů. Sociální kontrola je také nižší, neboť se mnozí občané navzájem vůbec neznají. [25]

3.3.5 Spolky a tradice

Na venkově je dlouholetá tradice spolků, které patří k hlavním kulturním a sportovním skupinám. K neaktivnějším a nejmasovějším spolkům patří hasiči, sportovci a také myslivci. Sportovních spolků je v obci většinou několik a zabývají se nejčastěji fotbalem, turistikou, tenisem, cyklistikou, triatlonem nebo třeba házením šipek. [21] U obcí s tradičním venkovským stylem života se objevují také spolky zaměřené na zvířata či zahradnickou činnost. Mezi spolky dále můžeme sledovat například pěvecké sbory, taneční skupiny, ochotnické divadlo či jiné folklorní soubory. Většina obyvatel byla během svého života členem některého ze spolků. Pasivnějšími venkovany jsou mladí lidé do 25 let a lidé

se základním vzděláním. [25] Ačkoliv se často argumentuje, že je nabídka trávení volného času na venkově omezená, vidíme, že nabídka spolků je poměrně rozmanitá.

Možnosti trávení volného času ve městě je mnohonásobně širší než na venkově. Téměř všechny spolky a aktivity, které jsme popsali u venkovských obcí, se objevují také ve městech. Mimo zmíněné aktivity však mohou lidé ve městech zajít do kina, na lezeckou stěnu, stát se členem filatelistického klubu nebo se angažovat ve spolku pro zdravotně postižené. Četnost a zaměření jednotlivých spolků a aktivit jsou natolik dostupné, že někteří lidé vyzkouší za život vícero aktivit či jsou součástí více spolků a klubů. Ve městech je však z důvodu velké koncentrace lidí a malého prostoru často účast nebo vstup zpoplatněn, což může být problémem pro sociálně slabší vrstvy. Další potenciální nevýhodou může být vzdálenost městského prostředí od přírody, což odcizuje zejména mládež od chápání například ekologických potřeb společnosti.

3.4 Rodina

Rodina tvoří velice důležitý článek společnosti, ale také každého jedince jako individua. Definice rodiny se různí. Každý autor má na rodinu svůj osobitý pohled. Rodina má svůj historický vývoj, své funkce, které splňuje, ale i typy. Následující kapitoly jsou zaměřeny na tuto problematiku.

3.4.1 Definice rodiny

Existuje různá řada definic, pomocí nichž je možné charakterizovat rodinu, proto budou uvedeny pouze některé.

Obecnou a nejzákladnější definici uvádí Velký sociologický slovník: „*Rodina je obecně původní a nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje.*“ [29, s. 940]

Rodina je biologicky významná pro udržení lidstva, je tedy základní jednotkou lidské společnosti. Nejenže reprodukuje člověka jako živočicha, ale zprostředkuje mu určitou kulturu a společnost. Rodina je prvním modelem společnosti, se kterým se dítě setkává. Ovlivňuje jeho osobní vývoj a také vztahy k jiným skupinám lidí. V tradiční

společnosti je rodina skupinou, ve které vládne plná ekonomická solidarita. Podstatným znakem je také společné bydlení členů. [26]

Jean Louis Flandrin ve své knize *Families in Former Times* uvádí, že „rodina je společnost, jež tvoří základní výbavu a přirozený stav člověka. Rodina je vskutku občanská společnost ustavená Přírodou: tato společnost je nejpřirozenější a nejstarší ze všech společností: vytváří základ pro národní společnost, neboť lid anebo národ není nic jiného než celek složený z mnoha rodin. Rodina se zakládá manželstvím a je to příroda sama, jež vtahuje člověka do tohoto svazku; z něho jsou pak rozeny děti, jež prodlužují život rodiny, udržují lidskou společnost při životě a nahrazují ztráty, jež v ní způsobuje smrt každý den.“ [27, s. 17]

Ve středověku i starověku byly slovem rodina označovány dvě odlišné věci. Na jedné straně tedy byla rodina charakterizována jako společenství lidí, kteří podléhají jedné bezprostřední autoritě, bydlí spolu a také hospodaří. To znamená, že za rodinu byly považováni nejen členové pokrevní rodiny, nýbrž všichni obyvatelé domu tedy i otroci, služební, zaměstnanci atd. Tato definice rodiny byla vnímána až do první poloviny 19. století. Druhé pojetí se vyskytovalo ve společenském vědomí vládnoucích tříd. Rodina byla chápána jako systém širokého pokrevního příbuzenství. Šlechta si tedy uvědomovala rodinu jako velkou skupinu lidí, která byla svazkem krve udržována u moci a majetku, jedná se vlastně o rodovou linii. Moderní představa rodiny v naší společnosti a kultuře předpokládá, že charakteristickou, převládající a přirozenou formou rodiny je párová monogamie, tedy domácnost tvořená mužem, ženou a jejich dětmi, případně prarodiči. [27]

3.4.2 Funkce rodiny

Rodina jako základní společenská jednotka zajišťuje pro své členy mnoho činností. Vytváří například specifické výchovné a socializační prostředí pro děti, své členy zabezpečuje hmotně, pečuje o zdraví, poskytuje určité kulturní návyky a mimo jiné má své členy především chránit, podporovat, usměrňovat či ovlivňovat jejich morální postoje. Funkce rodiny se v průběhu dějinného vývoje mění. Dle Krause a Poláckové se mezi základní funkce rodiny řadí funkce biologicko-reprodukční, sociálně-ekonomická a socializačně-výchovná.

Biologicko-reprodukční funkce je velice významná jak pro jedince, tak i pro společnost jako celek. Existencí rodiny je regulována sexualita. Jedinec potřebuje

uspokojovat svou potřebu pokračování svého rodu a také své biologické či sexuální potřeby. Společnost je tvořená základními články sociální struktury, tedy rodinami, a pokud se chce společnost rozvíjet potřebuje k tomu stabilní reprodukční základnu. Z tohoto důvodu by se měl stát věnovat péči o rodinu a zasahovat různými sociálními opatřeními.

Další je funkce sociálně-ekonomická. Rodina je jedním z velice významných prvků pro rozvoj ekonomiky společnosti. Je to významný spotřebitel, na kterém je závislý trh. Členové rodiny se zapojují do ekonomiky v rámci výkonu určité práce. Rodina je solidárním autonomním systémem, realizuje spoustu rozhodnutí ohledně finančních i materiálových investic či nákladů.

V neposlední řadě zastává rodina funkci socializačně-výchovnou, rodina je první společností, ve které si dítě osvojuje své první základní návyky a různé způsoby chování ve společnosti. Rodina na něj působí a formuje jeho vývoj z hlediska mravního, kulturního, ekonomického, estetického, sociálního nebo zdravotního. [14]

3.4.3 Typologie rodiny

Existuje mnoho typů rodin, ty jsou ovlivněny různými faktory, které na ně působí. Typy rodin můžeme charakterizovat na základě velikosti, podle autority v rodině, dle způsobu dědění, počtu partnerů a dalších znaků. Typologii rodin zmiňuje ve své knize J. Reichel.

Dle velikosti se rodina dělí na nukleární a rozšířenou, v nukleární rodině žijí spolu dvě generace, většinou rodiče a děti. V rozšířené žijí rodiče, děti a další členové rodiny, může se jednat například o rodinu vícegenerační.

Dle struktury rodiny se dělí na rodinu úplnou (v rodině jsou oba rodiče matka i otec, výhodou je, že dítě vidí vzor správného chování obou pohlaví, pokud se jedná o rodinu funkční), neúplnou (jeden z rodičů chybí, může to být způsobeno mnoha důvody jako je například rozvod, úmrtí, či odchod jednoho z partnerů) a doplněnou neboli rekonstruovanou (jeden z rodičů je vlastním biologickým rodičem dítěte a druhý je nevlastní).

Dle druhu příslušnosti k rodině se dělí na orientační, výchozí či primární a na prokreační, reprodukční neboli sekundární. První typ je rodina, ze které pocházíme a druhý je rodina, kterou sami zakládáme.

Dle autority v rodině se dělí na patriarchální, matriarchální a egalitární. V patriarchální rodině má vedoucí postavení otec, v matriarchální matka a v egalitární rodině je uplatňován rovnostářský přístup obou partnerů, tento typ můžeme též nazvat emancipovanou rodinou.

Dále lze rodinu dělit podle toho, zda se mladý pár po sňatku stěhuje do místa bydliště rodičů ženicha (patrilokalita), nevěsty (matrilokalita) nebo na zcela nové místo (neolokalita). Z hlediska postavení rodin novomanželů se jednalo o důležitý moment. Po nastěhování mladého páru získala jedna z rodin novou mladou pracovní sílu, silného obránce, plodnou mladou ženu a případně další členy domácnosti. V dnešních moderních společnostech západních zemí se objevuje především neolokální typ. Matrilokalita a patrilokalita se vyskytuje spíše vzácně. V našich současných podmínkách velice záleží na ekonomických podmínkách novomanželů.

Další specifickou podobou rodiny je spojení endogamického a exogamického typu, toto rozdělení závisí na skutečnosti, zda byl svazek uzavřen v rámci jedné třídy, kasty, jednoho kmene či skupiny lidí. Endogamický typ vyjadřuje spojení v rámci jedné skupiny, u exogamického typu se jedná naopak o spojení lidí z různých skupin, kmenů nebo kast.

Dle počtu partnerů můžeme dále rodiny dělit na monogamní a polygamní. Monogamie znamená soužití jednoho muže s jednou ženou. Opakem je polygamie, kdy se jedná o soužití více osob s jedincem opačného pohlaví, tento typ se dále dělí na polygynii a polyandrii, kdy polygynie vyjadřuje soužití několika žen s jedním mužem, kdežto vzácnější polyandrie znamená naopak mnohomužství. [30]

3.4.4 Mezigenerační soužití

Generace je ve Velkém sociologickém slovníku popsána jako: „*Velká sociálně diferencovaná skupina osob, které jsou spojně dobově podmíněným stylem myšlení a jednání a prožívají podstatná období své socializace ve shodných historických a kulturních podmínkách.*“ [29, s. 339]

Vícegenerační rodina se obvykle skládá z dětí, rodičů a prarodičů. Soužití členů rodiny by mělo být založeno na solidaritě, demografických principech a lásce. V rodinách by měla panovat úcta ke starším členům rodiny a zároveň respekt k názorům členů mladších. Postupně v některých částech světa dochází k teritoriální a hospodářské separaci členů rodin. Ti si chtějí realizovat vlastní životní potřeby a představy. Bezprostřední

mezigenerační soužití je obtížné, vyskytují se v něm generační střety. Prarodiče žijí stále častěji odděleni od svých potomků a mohou se tak sociálně separovat. Dochází k citovému oslabení a vážné komunikace mezi generacemi. [11]

Herová uvádí v současné době trend soužití dvou až tří generací současně, přičemž cílem je samostatnost každé z nich. Každá generace má v rodinném domě svou domácnost. Střední generace nechce být závislá na generaci mladší, ale zároveň je z důvodu pracovní vytíženosti často neschopna postarat se generaci starší. Děti většinou také usilují o včasnou nezávislost na svých rodičích. [22]

Soužití více generací a širší rodiny jsou typické především pro venkovský rodinný život. Na venkově je běžné vícegenerační soužití, často minimálně tří generací. Venkov je typický soužitím prarodičů, rodičů a dětí pohromadě v jednom rodinném domě. Avšak současná doba je typická oddělováním bydlení střední a starší generace. [26]

Při vícegeneračním soužití si navzájem generace předávají informace, zkušenosti, vědomosti, názory a díky tomu také hrozí určité konflikty a rozpory. Na venkově existují obvykle těsnější a dlouhodobější vztahy mezi jednotlivými generacemi nežli ve městě. Také z tohoto důvodu se na venkově dodržuje více tradic a zvyků, starší generace tyto zvyky předávají svým dětem, a naopak děti učí nejruznější věci generace starší.

Mezi specifika venkova mimo jiné patří osobnější, užší a pevnější vztahy mezi generacemi, ale také obecně mezi lidmi. To je způsobeno především menším počtem obyvatel, který způsobuje někdy i absenci anonymity. V jedné vesnici často žijí příbuzensky, přátelsky či jinak spjatí lidé. [22]

3.4.5 Historie rodiny

Poznání historie rodiny je velmi důležité, osvětlí nám, jaké změny se v rodině odehrály a jak se rodina formovala až do dnešní podoby.

3.4.5.1 Pravěk rodiny

V pravěku se lidé živili lovem a sběrem, žili ve skupinách a je velice pravděpodobné, že tyto skupiny byly pokrevně spřízněné. Klany v té době uctívají stejný náboženský kult, mají vnitřní i vnější ekonomické vazby, obklopují určité území a mimo jiné v nich existují určitá pravidla týkající se sňatků. Kvůli častému stěhování za zdrojem obživy existovali spíše malé rodiny, jednalo se o malá společenství s nízkou porodností.

Dle dochovaných archeologických nálezů se můžeme domnívat, že byl v pravěku uplatňovaný matriarchát. Svědčí o tom například nálezy tzv. Venuší. Tyto sošky ženských těl znázorňují především výrazné mateřské atributy. Dalším druhem nálezů jsou tzv. „dlouhé domy“, předpokládá se, že v těchto domech žily rodiny matrilineární, tedy rodiny spřízněné po linii mateřské. Ženy se v pravěku staraly o oheň, pečovaly o děti a prostřednictvím sběru zajišťovaly i část potravy. [10]

Kolem roku 8000 př.n.l. se situace rodiny zásadně mění. Díky příznivějšímu klimatu se lidé mohou již usadit na jednom místě. Začínají pěstovat rostliny nebo chovat zvířata. Je pravděpodobné, že díky svým sběračským zkušenostem se výsevu semen věnovaly spíše ženy. Vznikají různá řemesla či obchod. Stoupá počet dětí v rodinách a také počet obyvatel na jednotku území. Vedoucí postavení v rodinách již zastávají muži. [26]

3.4.5.2 Starověké Řecko a Řím

V 8. a 7. století př.n.l. byla řecká společnost organizována dle širokých rodů. Každý rod měl v té době svého krále, ten byl nejvyšším politikem a také nejvyšším soudcem. V této době byla rodina striktně patriarchální. Ženy měly na starosti všechny domácí práce, včetně vaření, avšak například příprava masa příslušela pouze mužům. Ženy a muži byli obvykle odděleni i při jídle. Mužům byly tolerovány konkubíny a pokud manželka nemohla svému manželovi porodit syna, pak byli za legitimní potomky uznáni manželovi levobočci. Před svatbou se obvykle ucházelo o dívku více nápadníků, pořádaly se různé řečnické, pěvecké či atletické soutěže a otec dívky poté vybral z nápadníků toho nejlepšího. V této době lidé věřili, že každou první bytost provází kletba, která je zrušitelná obětí. Prováděly se tedy různé rituály a někdy byli obětováni i prvorození. Po narození otec prohlédl dítě, a pokud mělo nějakou vadu, mohl ho zavrhnout. Muži se obvykle ženili proto, aby měli následovníka rodu, nikoliv z lásky. Ženy měly v rodině podřízené postavení. Vzdělávat se ženy mohly pouze v domácnosti, a to ve styku s ostatními ženskými členkami domácnosti, také se převážně zdržovaly v určité části domu, ze které vycházely co nejméně. Tato část byla nazývána „gynaikeion“. [26]

V roce 450 př.n.l. Římané prohlásili ve svém prvním právním kodexu, že rodina je základní jednotkou společnosti. Existovaly dva druhy sňatku, a to přísný, v němž přecházela péče o dceru z otce na jejího budoucího manžela a sňatek volný, který

nechával ženu v péči otcově. Mění se postavení žen. Ženy mohly pracovat jako švadleny, kojné, písařky, kadeřnice či porodní báby a nemusely se již jen starat o domácnost, jako tomu bylo dříve. Prosazují se i v politickém životě a mohou dokonce spravovat svůj vlastní majetek. Je tedy vidno kam až sahají kořeny ženské emancipace. [36]

3.4.5.3 Středověk

Přibližně okolo 5. století n.l. začínají lidé žít ve vesnicích, které jsou často chráněné dřevěnými hradbami a provozují především zemědělství. Rodiny středověké společnosti jsou patriarchální. Bohatí a mocní muži mohli mít v pohanské době více žen, bylo jim tolerováno mnohoženství. Například Sámó, slovanský vůdce, měl dvanáct manželek. Toto období bylo značně ovlivněno křesťanstvím, to bojovalo například proti mnohoženství, které výrazně zatracovalo. Podle křesťanství má být rodina orientována na Krista, má v ní fungovat vzájemná úcta a služebnost. Hlavním posláním rodiny je plodit děti a antikoncepce či sexuální jednání, které nesměruje k plození dětí, je hříšné. Společnost je velice závislá na klimatu a hladomor nebo různé epidemie byly schopné zásadně redukovat počet obyvatel. Také průměrný věk byl oproti dnešnímu poloviční. Odkládání dětí a potraty bohužel přetrvávají i ve středověku, avšak na konci tohoto období začínají vznikat první sirotčince. [26]

Sňatky poddaných musí schválit šlechta a obecně jsou sňatky ovlivněny především ekonomickými a stavovskými zájmy, nikoliv city. Venkovské rodiny jsou ve většině případů poměrně velké, avšak ve městě si velkou rodinu mohou dovolit pouze ti nejmajetnější. Často žijí společně s rodinou i učedníci, kteří nejsou s rodinou pokrevně spřízněni. Na konci středověku se začínají objevovat tendence k rozdělení starší a střední generace rodiny, tento trend však neplatí v majetných rodinách, které jsou soudržné především kvůli udržení rodinného majetku. [26]

3.4.5.4 Novověk

V novověku zmiňují evropští myslitelé především neexistující zájem o rodinu a zdůrazňují potřebu zájmu panovníka o tuto problematiku. Dále odsuzují pokračující odkládání dětí do nalezinců a posílání malých dětí kvůli učení do jiných rodin či často špatně vedených internátních škol. V tomto období se také formuje hnutí za ženskou emancipaci, které předkládá své cíle, a to nejdříve ve Francii a Anglii. Je v něm

požadována naprostá rovnost mezi muži a ženami před zákonem a právo na zcela svobodný výběr partnera. Patriarchální rodina se začíná rozpadat. Před rokem 1800 byl statut rodiny určován povoláním muže, jednání členů bylo pod veřejnou kontrolou a citové potřeby byly zcela podřízovány hospodářským zájmům. Erotická zamilovanost byla pouze výsadou šlechty. Ještě dlouho v novověku byla zamilovanost považována u lidí nižšího původu za nemoc. Láska byla prohlašována za hloupou vášně. Po roce 1800 se postoj, který vždy pobuřoval, stává normou a již začíná být běžné vybírat si partnera podle citové náklonnosti.

Novověká industrializace přivádí obyvatele do měst a pracovní místo z rodiny do továren. Na přelomu 19. a 20. století začaly ženy a někdy i děti pracovat v průmyslu. Domácí práce se pro ženu stává přítěží, na trhu práce nemá žádnou hodnotu. Na ženy jsou kladeny stejné pracovní nároky jako na muže, dochází k procesu stírání rozdílů mezi muži a ženami. Muž přestává být jediným živitelem rodiny, jeho prestiž začíná klesat. Lidé již nejsou podřízeni vrchnosti a církvi. Sňatky začínají být uskutečňovány pouze z vůle snoubenců, přestávají být ovlivňovány jinými zájmy, také souhlas rodičů se stává pouze formálním a dodatečným. [26]

3.4.6 Sociodemografické proměny rodiny v čase

Rodina se v čase mění. V této kapitole budou popsány proměny rodiny od tradiční přes moderní až po postmoderní. Existenci tradiční rodiny lze datovat v období do 19. století. Je pro ni typické široké vícegenerační soužití, ale také vysoká míra porodnosti a mortality. Daleko větší důraz je kladen na pojem domácnost, kam se řadí nejen blízká pokrevní rodina, ale také další členové hospodářství, čeled' a další jedinci v domě. Hlavní funkce rodiny je ekonomická, nikoliv citová jako v rodině moderní či postmoderní.

O moderní rodině začínáme hovořit od 20. století. Ve většině případů se jedná o rodinu nukleární, kde žijí pohromadě většinou dvě generace, rodiče a děti. Mění se role muže a ženy, ekonomický tlak způsobuje opomíjení rodiny jako priority a také odkládání založení rodiny jako takové. Moderní rodinu již začíná ovlivňovat antikoncepce či ekonomická nejistota. Je zde stále zřejmý ekonomický, ale také již sociální či kulturní kapitál. Postmoderní rodina, tedy rodina současnosti 20./21. století je velice individualizovaná a variabilní. Soustředí se především na funkce citové. Současná rodina bude blíže popsána v dalších kapitolách. [28]

V následující tabulce lze sledovat základní charakteristiky tradiční, moderní a postmoderní rodiny.

Tabulka 4: Základní charakteristiky tradiční, moderní a postmoderní rodiny

	Tradiční	Moderní	Postmoderní
Struktura	široká, vícegenerační	nukleární, manželská	variabilní, individualizovaná
Základní kapitál	ekonomický	ekonomický, sociální, kulturní	sociální, kulturní
Legitimizace	sex, děti	děti	nelegitimizuje
Role	komplementární, hierarchizované	segregované, komplementární	individualizované
Funkce	univerzální	pečovatelské, statusotvorné, citové	citové
Autorita	otec	otec-matka, funkčně segregovaná	individualizovaná, slabá
Reprezentace diskursu	náboženská, církevní	občanská	masmediální
Mezigenerační přenos	patrilinéární, autoritativní	demokratický, smíšený	slabý

Zdroj: Možný, 2008 [28]

3.4.7 Rodina v současnosti

Dnešní rodina tak, jak ji známe, si prošla svým historickým vývojem a byla poznamenána řadou důležitých momentů a skutečností. Mění se celková struktura rodiny. Je omezováno mezigenerační soužití, klesá počet dětí v rodině, ale také narůstá počet tzv. „singles“, tedy lidí žijících v jednočlenných domácnostech. Zvyšuje se počet rodin, kde partneři nejsou sezdáni. Jedná se o značnou volnost, kdy legalizace partnerství již není podmínkou rodinného života. Roste rozvodovost, partnerství je v současné době založeno především na emocionální bázi, a pokud není jeden z partnerů spokojen, je zde možnost z manželství vystoupit. Přibližně 40 % manželství v dnešní době končí rozvodem. Rozvíjí se plánované rodičovství, s pomocí antikoncepce se již dá porodnost regulovat. Osoby se

stávají rodiči ve vyšším věku, děti se začínají rodit teprve po určité době trvání partnerského soužití či manželství. Prarodiče jsou často ještě zapojeni do pracovního procesu. Také se prodlužuje doba soužití dětí s rodiči. Zkracuje se čas rodičů strávený s dětmi a ostatními členy rodiny, protože se zvyšují nároky na čas strávený v pracovním procesu. V důsledku vzdělanosti a kvalifikovanosti přibývá dvoukariérových manželství. [14]

Rodina zůstává jako primární skupina v procesu socializace dítěte. Člověk je nucen pohybovat se ve velice komplikovaném světě, proto interpretativní sociologie klade důraz na emocionální potřeby člověka v dnešní době. Člověk potřebuje prostor, kde může být sám sebou, může se uvolnit od všech svázaných formálních organizací. Bohužel bývá rodina institucí, kde si člověk vybijí své frustrace. Současná rodina je více uzavřená a izolovaná. V průměru se zužuje síť sousedských, přátelských či příbuzenských vazeb. Také je zřejmý proces demokratizace mezi manželi, rodiči a dětmi. Silně narušena je například integrita rodiny. V dnešním uspěchaném světě již ubývá času, který tráví rodina pohromadě. Čas věnovaný rodině je navíc velice ovlivněn televizí a různými jinými prostředky. Děti jsou daleko více odkázáni na sebe, rodičům chybí vlastní čas na relaxaci či rekreaci a někdy se projevuje podrážděnost a přetíženost rodičů. [32]

3.4.7.1 Současná rodina z hlediska typologie

Z hlediska typologie rodin lze podobu dnešní české rodiny charakterizovat jako rodinu monogamní, ve většině případů nukleární, často neúplnou, někdy také vícegenerační, většinou třígenerační. Poměrně vysoká rozvodovost způsobuje relativně vysoké procento neúplných rodin. V dnešní době se objevuje tzv. sériová monogamie, lidé tak postupně vystřídají několik manželských partnerů. Naše současná rodina je zjevně egalitární a exogenní, avšak určité patriarchální prvky jsou u některých rodin stále zřejmé. Většinou se jedná o typ neolokální, avšak to závisí na specifické ekonomické a rodinné situaci. Jak již bylo zmíněno výše, je nutné zmínit, že některé osoby v dospělosti vůbec nezakládají prokreční rodinu. Česká rodina v našem sociokulturním prostředí je ve srovnání s rodinou britskou, francouzskou či americkou poměrně homogenní, nejedná se totiž o tak multietnickou zemi jako výše zmíněné.

3.4.7.2 Kombinace pracovního a rodinného života

V současné době jsou požadavky pracovního trhu s rodinným životem v podstatě protichůdné. Tradiční rodinný model předpokládá soužití dvou jedinců, u nichž jeden podřizuje svůj život pracovnímu trhu a druhý se věnuje požadavkům domácnosti a rodiny. V současné době však usilují obě pohlaví o uplatnění na pracovním trhu. Od žen je stále více vyžadováno podřízení rodinných a partnerských zájmů v rámci své profesní kariéry. Je velice obtížné vést uspokojivý partnerský a rodinný život, pokud oba partneři kladou své osobní profesní zájmy na první místo.

Existují určité příznivé okolnosti, které mohou pomoci při kombinaci pracovního a rodinného života. V zaměstnání se může jednat o práci na zkrácený úvazek, zastoupení jinou osobou, volnější pracovní dobu nebo možnost práce z domova. V rodině jde především o ochotu partnera na participaci ohledně rodinného života, partner se zásadním způsobem stará o členy rodiny, je ochoten rozdělit si rovnoměrně práci v domácnosti nebo dokonce schopen převzít zodpovědnost za chod celé domácnosti. V neposlední řadě je nutné zmínit participaci rozšířené rodiny a veřejné sféry služeb pro rodinu. Rodiče využívají členy rodiny či jiné osoby pro hlídání dětí nebo péči o domácnost nebo existují různá veřejná zařízení, ať už pro hlídání dětí nebo pro péči o ostatní členy rodiny. [17]

4 Empirická studie

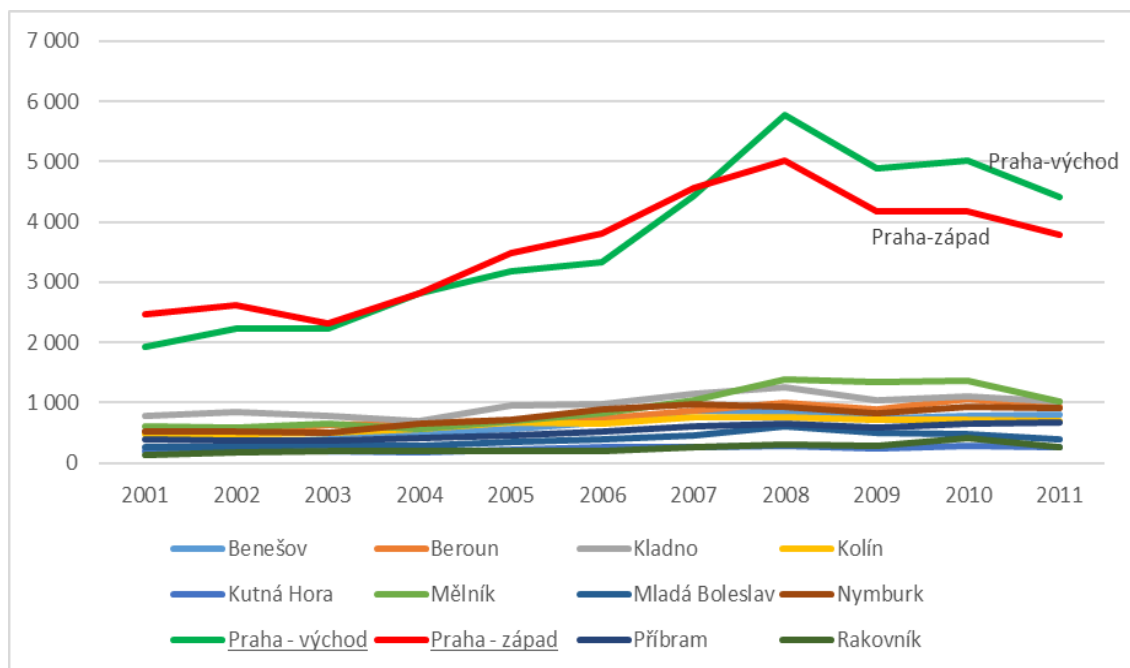
Pro potřeby empirické studie je nutné nejprve charakterizovat zkoumanou oblast. V této kapitole jsou obsaženy informace, které charakterizují obec Psáry. V první části jsou uvedeny údaje týkající se polohy, historie a občanské vybavenosti obce. Dále je zde uveden počet obyvatel a počet nově vystavěných domů vzhledem k určitému období. Druhá část práce analyzuje výsledek dotazníkového šetření.

4.1 Studovaná lokalita

Předmět této diplomové práce se týká obce Psáry, která leží v okrese Praha-západ ve Středočeském kraji. Obec má příměstský charakter. Od jižního okraje hlavního města Prahy je vzdálena pouze 7 kilometrů. Oblast, do které obec polohově spadá se velmi dynamicky rozvíjí.

Následující graf znázorňuje migraci obyvatelstva Prahy do okresů ve Středočeském kraji. Z grafu je zřetelné, že se z Prahy v letech 2001-2011 stěhovalo nejvíce obyvatel na Prahu-východ a Prahu-západ.

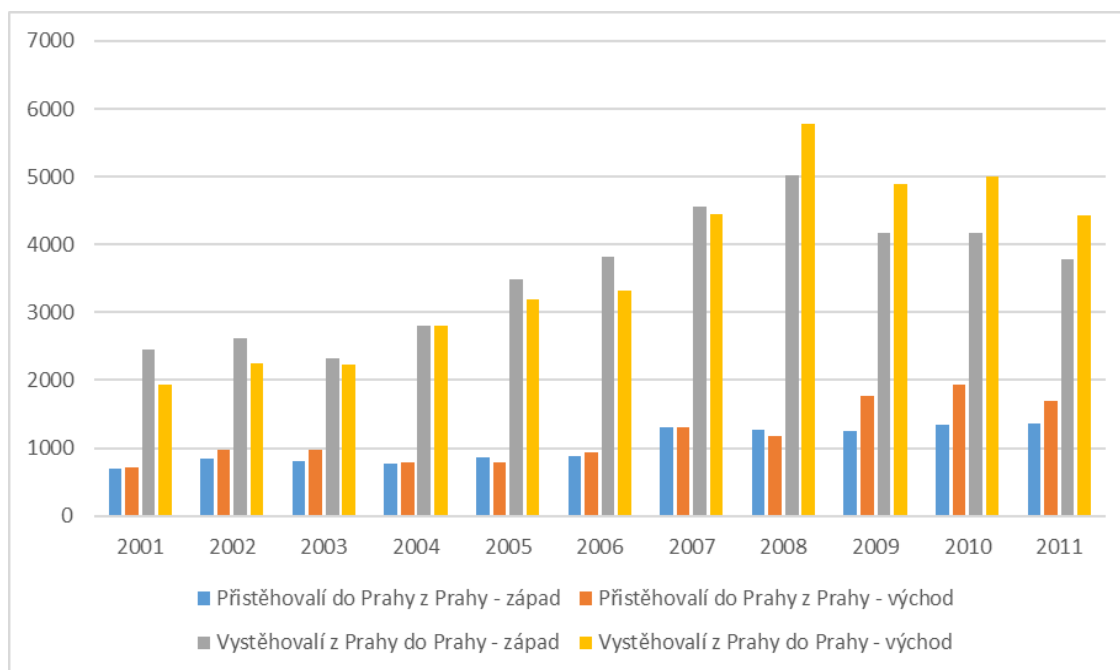
Graf 1: Počet vystěhovalých obyvatel z Prahy do okresů Středočeského kraje v letech 2001-2011

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ – Migrace v hl. m. Praze [41]

Další graf znázorňuje, kolik obyvatel se přistěhovalo a vystěhovalo z Prahy do okresů Praha-západ a Praha-východ. Je zde patrný trend suburbanizace. Je zřejmé, že se více obyvatel vystěhovalo z Prahy do jejího okolí. Největší počet obyvatel vystěhovaných z Prahy na Prahu-západ je v roce 2008, celých 5 022.

Graf 2: Migrace z Prahy do Prahy-západ a Prahy východ v letech 2001-2011

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ – Migrace v hl. m. Praze [41]

4.1.1 Obec Psáry

Obec Psáry se nachází mezi obcemi Jesenice a Jílové u Prahy, jihovýchodně od hlavního města Prahy. Součástí Psár je také bývalá samostatná obec Dolní Jirčany, se kterou Psáry těsně sousedí. Plochu obce tvoří dvě katastrální území s rozlohou 1 123 ha. Dle Českého statistického úřadu žilo ve Psárech ke konci roku 1996 celkem 1 348 obyvatel, avšak již o 20 let později, v roce 2016, je jich celkem 3 847. Počet obyvatel se tedy za pouhých 20 let zvýšil více než dvojnásobně. Je zajímavé, že v současné době je počet starousedlíků převyšena počtem novousedlíků. [47]

Obrázek 1: Obec Psáry

Zdroj: Psáry, Dolní Jirčany – Oficiální fotografie obce [46]

4.1.2 Historie obce

První dochovaná zpráva o obci se datuje do roku 1088. Tehdy král Vratislav daroval Vyšehradské kapitule čtyři lány a hrnčíře. Na přelomu 19. století se v Ottově slovníku píše o Psářích jako o vsi v Čechách, které leží na březích potoka Libřice a patří pod hejtmanství Královské Vinohrady. Udávalo se, že patřily farou k Dolním Jirčanům a poštou k Jesenici. Psáry se dříve jmenovali Psáře, protože v obci žili tzv. psáři, psovodi, kteří opatrují honící psi. V roce 1890 bylo ve Psářech evidováno 548 českých občanů a 67 domů. [45]

4.1.3 Poloha obce Psáry

Psáry se nachází přibližně 7 kilometrů od jižního okraje hl. města Prahy. Příměstská poloha způsobila velký rozmach tzv. satelitních městeček v obci. Takto se mohou nazývat rezidenční zóny, ve kterých se nachází poměrně nové rodinné domy spolu se svými novousedlickými obyvateli. Tato nová zástavba rozděluje obec na několik pomyslných částí. Jedním z důsledků suburbanizace je sociální i geografická stratifikace obcí. Novousedlíci mají většinou jiný životní styl než starousedlíci, a to posléze působí na celou

obec. Také je nutné zmínit geografické změny, nová zástavba žádá prostor, který byl dříve prostorem přírodním. Na následujícím obrázku je poloha, kde se nachází Psáry, vyznačena červeně.

Obrázek 2: Poloha obce Psáry

Zdroj: Geography – Psáry [43]

4.1.4 Občanská vybavenost obce Psáry

Obec disponuje základní občanskou vybaveností. Zda je postačující, posuzuje každý občan subjektivně. Mimo jiné se v obci nachází někteří poskytovatelé služeb, kteří nabízejí nejen občanům Psár své služby. Tyto firmy se specializují na autodopravu, elektro a PC, zahradnictví, domácnost, finance a bankovníctví, zdraví nebo péči o tělo.

Ve Psárech je předškolním dětem k dispozici školka nebo také dětská skupina Michael. Pro děti a mládež zde poskytuje své služby nízkoprahový klub Mozaika. Občané mohou využívat služeb praktického lékaře. V budově obecního úřadu je k dispozici pošta, knihovna a ordinace dětského lékaře. Ve Psárech se dále nachází menší penzion, tři hospody, pekárna, potraviny, květinářství, trafika a tři kadeřnictví. Pro sportovní vyžití mohou občané využívat fotbalové a menší dětské hřiště. Obyvatelé mají možnost realizovat se prostřednictvím obecních spolků, které nabízí fotbalový klub SK Rapid Psáry a Sdružení dobrovolných hasičů.

V Dolních Jirčanech se pro potřeby dětí a mládeže nachází rodinné centrum Domeček a Základní škola, která zde stojí již od roku 1693, ale bohužel je pouze malotřídní a nabízí možnost vzdělání pouze do 5. třídy. V současné době však probíhá výstavba nové školní budovy, po jejímž dokončení bude moci základní škola nabízet již

plnohodnotné základní vzdělání. V Dolních Jirčanech jsou dvě restaurace, dvě kadeřnictví, potraviny, hospoda u fotbalového hřiště, multifunkční hrací plocha a dětské hřiště. Z obecních spolků má zde zázemí fotbalový klub SK Čechoslovan Dolní Jirčany, Sdružení dobrovolných hasičů, Lukostřelnice LADASPORT a spolek Zelené Jirčany. Odjakživa platilo, že pokud spolu Psáry a Dolní Jirčany soupeří v jakémkoli sportovním či jiném klání, vždy se jedná o derby.

4.1.5 Demografické údaje obce Psáry

V následující tabulce je znázorněn oficiální demografický vývoj obce Psáry v letech 1996-2016. Z tabulky je zřejmé, že v období od roku 2001 do roku 2009 se do obce přistěhovalo ročně nejvíce obyvatel, v tomto rozmezí se do Psár přistěhovalo více než 200 obyvatel ročně.

Tabulka 5: Demografické údaje obce Psáry v letech 1996-2016

Rok	Stav 1.1	Narození	Zemřelí	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přírůstek přirozený	Přírůstek migrační	Přírůstek celkový	Stav 31.12
1996	1 302	15	20	76	25	-5	51	46	1 348
1997	1 348	18	10	54	25	8	29	37	1 385
1998	1 385	14	9	119	22	5	97	102	1 487
1999	1 487	16	12	147	27	4	120	124	1 611
2000	1 611	19	20	140	22	-1	118	117	1 728
2001	1 776	21	16	200	46	5	154	159	1 935
2002	1 935	18	13	216	62	5	154	159	2 094
2003	2 094	25	16	185	45	9	140	149	2 243
2004	2 243	32	9	168	53	23	115	138	2 381
2005	2 381	30	21	220	54	9	166	175	2 556
2006	2 556	52	13	237	82	39	155	194	2 750
2007	2 750	41	13	245	76	28	169	197	2 947
2008	2 947	43	21	241	114	22	127	149	3 096
2009	3 096	51	15	219	83	36	136	172	3 268
2010	3 268	45	15	185	105	30	80	110	3 378
2011	3 331	40	19	137	67	21	70	91	3 422
2012	3 422	29	20	175	101	9	74	83	3 505
2013	3 505	42	22	152	100	20	52	72	3 577
2014	3 577	37	11	142	89	26	53	79	3 656
2015	3 656	35	22	164	82	13	82	95	3 751
2016	3 751	45	26	177	100	19	77	96	3 847

Zdroj: ČSÚ – Databáze demografických údajů za obce ČR [40]

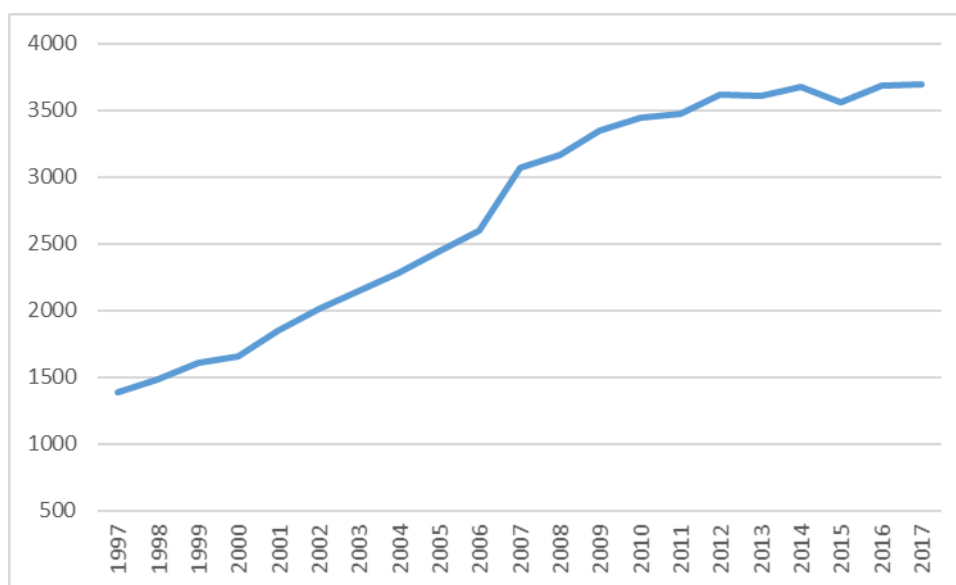

4.1.6 Vývoj počtu obyvatel

V roce 1991 žilo ve Psárech přibližně 1300 obyvatel, avšak především v důsledku suburbanizace, žije v současné době v obci celých 3 694 občanů. Jak již bylo zmíněno výše, Psáry mají příměstskou polohu a také velice dobré podmínky k životu. Obec má velmi dobré dopravní spojení s hlavním městem a díky okolní přírodě mohou být obyvatelé v těsném kontaktu s přírodou. Stává se tak velice lukrativním místem pro život.

Následující graf znázorňuje počet obyvatel obce Psáry v letech 1997-2017, data pro účely práce poskytl obecní úřad ze svých interních zdrojů. Dle předchozího grafu migrace obyvatel z Prahy do jejího zázemí je zřejmé, že se pravděpodobně jedná o velkou část občanů, kteří se stěhují z hlavního města. Na grafu je zřejmý trend růstu počtu obyvatel, avšak nejstrmější byl do roku 2012, od té doby je již konstantnější, ale stále mírně rostoucí.

Graf 3: Počet obyvatel obce Psáry v letech 1997-2017

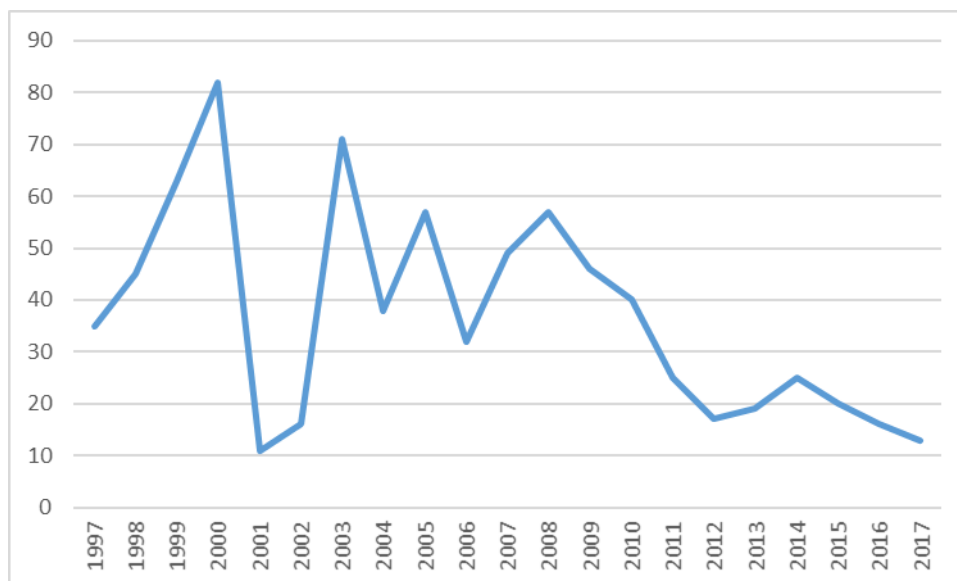
Zdroj: vlastní zpracování dle interní evidence obecního úřadu obce Psáry

4.1.7 Vývoj počtu nově vystavěných domů

V následujícím grafu je znázorněn vývoj počtu nově vystavěných rodinných domů v obci Psáry v letech 1997-2017. V tomto období bylo v obci vybudováno celkem 777 domů. Z předchozích grafů a teoretických východisek lze předpokládat, že svůj podíl na tomto čísle měl zcela jistě proces suburbanizace. V rámci zkoumaného období, za posledních 20 let, probíhal největší rozmach výstavby v roce 2000, kdy bylo v tomto roce

dobudováno celkem 82 domů. Po zkoumanou dobu vznikaly a postupně se rozšiřovaly rezidenční zóny, což mělo také pravděpodobně za následek vznik individualizace a možný zánik typické sociální soudržnosti lidí na vesnici. Mezi lidmi vznikají sociální rozdíly a Psáry jsou vnímány jako klasická suburbanizovaná oblast. V současné době si můžeme všimnout postupného klesajícího trendu ve výstavbě domů.

Graf 4: Počet nově vystavěných domů v obci Psáry v letech 1997-2017

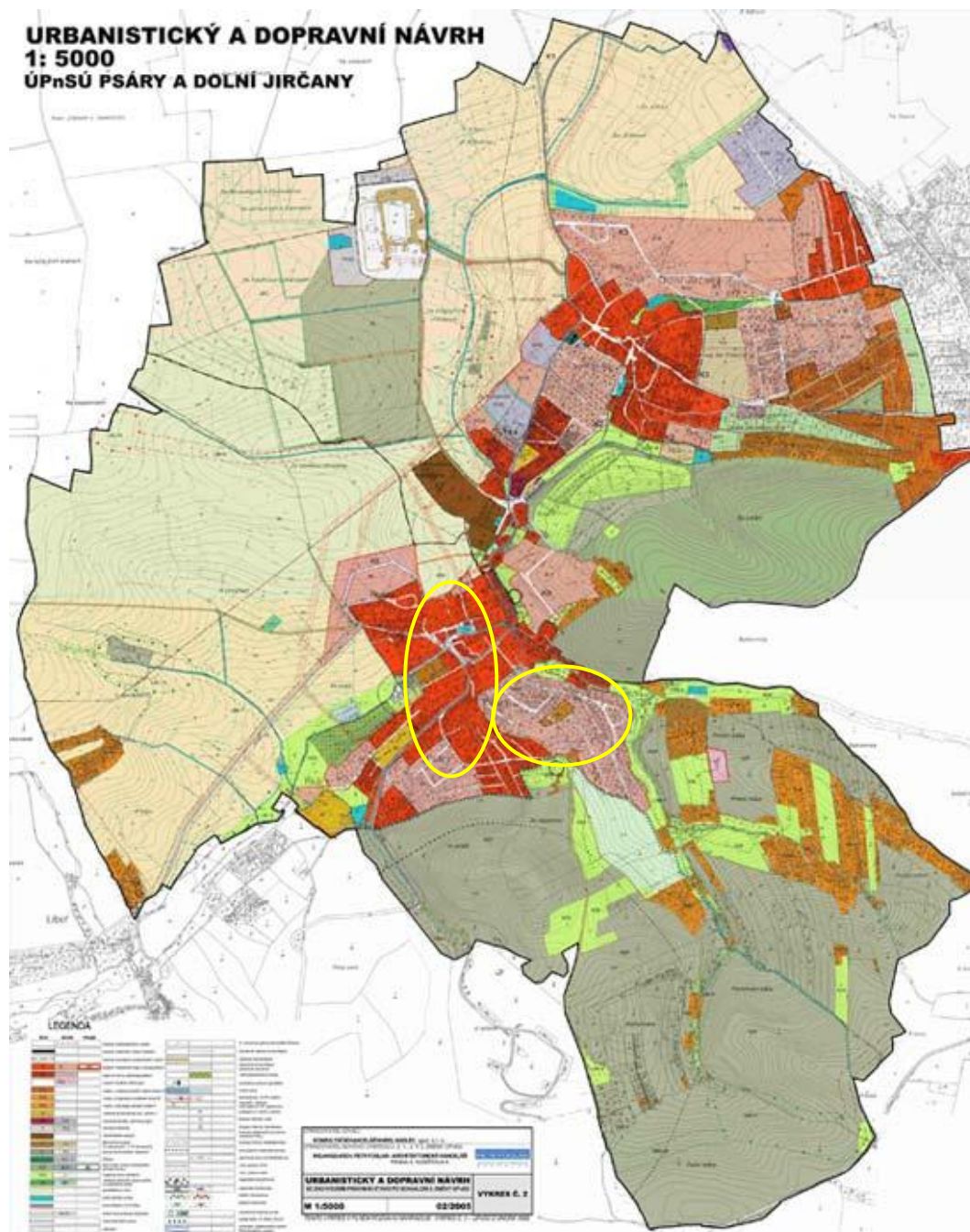

Zdroj: vlastní zpracování dle interní evidence obecního úřadu obce Psáry

4.1.8 Územní plán

Na následujícím obrázku je znázorněn nejaktuálnější dostupný územní plán Psár. Pro potřebu této práce je především nutné zaměřit se na zobrazení původní a nové zástavby. Starousedlická část je označena sytě červenou barvou se šrafovanými černými okraji. Zástavbu novousedlíků zobrazuje šrafovaná bílo červená barva, která je ohraničena červeně. Je zřejmé, že novou zástavbou byl podíl zastavěné plochy zvýšen více než o polovinu. V současnosti již satelitní zástavba převyšuje zástavbu starousedlickou. Územní plán nebyl zcela aktualizován, a proto je velice pravděpodobné, že satelitní části jsou v současné době větší nežli na následujícím obrázku. Žlutou čarou jsou označeny oblasti, ve kterých bude probíhat výzkumná činnost.

Obrázek 3: Územní plán obce Psáry

Zdroj: Psáry, Dolní Jirčany – Územní plán [48]

4.2 Metodika výzkumného řešení

V následující podkapitole bude podrobněji analyzována metodika výzkumného řešení, která bude obsahovat především formulaci teoretické hypotézy a souboru pracovních hypotéz. Dále jsou zde nastíněny informace o zkoumané populaci a vzorku.

V neposlední řadě obsahuje kapitola rozhodnutí o technice sběru dat, konstrukci nástrojů a také informace o samotném sběru a analýze získaných dat.

4.2.1 Formulace teoretické hypotézy a souboru pracovních hypotéz

Teoretická hypotéza je utvořena na velice obecné úrovni a vyjadřuje vztah mezi dvěma proměnnými. Jedná se o tvrzení, které bude následný výzkum ověřovat. Za teoretickou hypotézu v tomto výzkumu považujeme to, že životní styl rodin v původní zástavbě se liší od životního stylu rodin v satelitních částech. Tato skutečnost může mít určitý dopad na příměstskou obec Psáry.

Pracovní hypotézy jsou více specifikované. Jedná se o tvrzení, která předpovídají existenci souvislostí mezi dvěma nebo více proměnnými. Pracovní hypotézy dále rozvíjejí a více cílí na danou problematiku, která je spojena s teoretickou hypotézou. Mezi pracovní hypotézy řadíme tyto:

- Obyvatelé satelitů mají vyšší dosažené vzdělání nežli starousedlíci.
- Obyvatelé původní zástavby se častěji účastní místních tradic a akcí nežli obyvatelé satelitů.
- Obyvatelé původní zástavby mají lepší úroveň vztahů s lidmi ve svém okolí, ve své ulici nežli obyvatelé nové zástavby.
- Vícegenerační soužití rodin je častější u starousedlíků nežli u novousedlíků.
- Novousedlíci využívají v případě menších domácích prací více placených služeb odborníků nežli starousedlíci.
- Starousedlíci se cítí být více lokálními patrioty nežli novousedlíci.
- Novousedlíci se do obce Psáry stěhují především z hlavního města Prahy.
- Starousedlíci častěji spadají do vyšších věkových kategorií nežli novousedlíci.
- Existuje rozdíl ve struktuře rodin mezi původní a novou zástavbou.

4.2.2 Rozhodnutí o populaci a vzorku

Do populace, které se výzkum týká, byli zařazeni dospělí obyvatelé obce Psáry. Obec Psáry je rozdělena na dvě katastrální území, a to Psáry a Dolní Jirčany, celkem má obec 3 683 obyvatel. Dle interních informací z obecního úřadu má k 22.1.2018 část Dolní Jirčany 2 389 obyvatel a část Psáry celkem 1 294 obyvatel. Z toho je v obci k 26.1. 2018 za obě katastrální území celkem 2 811 obyvatel starších 18 let. Výzkum probíhal v

katastrálním území „Psáry“ pomocí dotazníkového šetření formou ankety. Dle potřeby výzkumu bylo stanoveno uskutečnit vyplnění dotazníků celkem s minimálně 100 obyvateli. Obyvatelé byli rozděleni dle toho, zda žijí v původní nebo nové zástavbě. Fakt, zda jde o starousedlíky či novousedlíky byl ještě ověřen prostřednictvím otázky ohledně roku přistěhování do obce.

4.2.3 Pilotní studie

Pilotní studie slouží k ověření, zda je plánovaný výzkum v dané populaci proveditelný. Technika sběru dat pro pilotní studii se obvykle liší od technik, které se používají ve vlastním výzkum. Při pilotní studii byla využita technika pozorování a nestandardizovaných rozhovorů, které byly provedeny s malou skupinou obyvatel. V obci žiji od narození a do situace obce jsem tedy každodenně zainteresována.

4.2.4 Rozhodnutí o technice sběru informací a konstrukce nástrojů pro sběr dat

Pilotní studie prokázala, že nejvhodnější technikou sběru informací je dotazníkové šetření formou ankety, které bude provedeno pomocí techniky náhodné procházky. Konstrukcí nástrojů se rozumí příprava pomůcek, pomocí kterých bude sběr dat prováděn. Jako prostředky pro tento krok slouží nejrůznější informační technologie, mezi které patří například počítač nebo notebook a nejrůznější softwarové vybavení. Výsledkem je připravený dotazník pro sběr dat.

Dotazník obsahuje celkem 20 otázek, z toho 17 uzavřených a 3 otevřené. V úvodu dotazníku jsou respondenti požádáni o anonymní vyplnění krátkého dotazníku, jsou vyrozuměni, pro jaký účel dotazník slouží a o čem dotazník pojednává. Následně jsou instruováni, jakým způsobem dotazník vyplňovat. V závěru úvodního dopisu je uvedeno poděkování a představení jména a školy badatele. Některé z otázek jsou převzaty z výzkumů Sociologické laboratoře Provozně ekonomické fakulty - Současný venkov SL PEF ČZU, 2003 a Životní strategie lidí na venkově, SL PEF ČZU, 2005.

4.2.5 Předvýzkum

Předvýzkum ověřuje, zda jsou připravené nástroje použitelné. Je potřebné zjistit, zda jsou otázky v dotazníku pro respondenty srozumitelné, zda respondenti reagují adekvátně nebo zda nejsou v dotazníku otázky, které by je mátlly či odrazovaly od

odpovědí. Pro předvýzkum byla použita malá skupina obyvatel, kterou tvořili příbuzní, známí a sousedé z obce Psáry. S tímto pokusným souborem byl dotazník vyplněn a na základě jejich dotazů a připomínek byl dotazník posléze dopracován.

4.2.6 Sběr a analýza dat

Sběr dat probíhal v lednu roku 2018. Bylo osloveno přibližně 120 obyvatel. Z celkového počtu oslovených respondentů vyplnilo dotazník 103 respondentů. Většina respondentů, kteří odmítli vyplnit dotazník patřila ke starousedlíkům. Z procentuálního hlediska byla úspěšnost vyplňování dotazníků přibližně 95 % u novousedlíků a 75 % u starousedlíků. Důvodem odmítnutí byl podle respondentů nedostatek času nebo neochota bavit se o tématu. S většinou respondentů byl dotazník vyplňován na místě. Někteří obyvatelé namítli, že nemají v požadované době čas. Dotazník jim byl proto po vzájemné domluvě zanechán v poštovní schránce a následně přibližně o hodinu později osobně či ze schránky opět vyzvednut. Po úspěšném sběru dat byla provedena jejich analýza. Data byla importována do programu Microsoft Office Excel. Následně byla tato data přenesena do statistického programu SPSS (=Statistical Package for the Social Sciences). Výsledně zpracovaná data jsou interpretována pomocí grafů a tabulek s cílem posoudit stanovené hypotézy a cíle. Do zpracování bylo zařazeno celkem 103 vyplněných dotazníků, z toho 52 z nové a 51 z původní zástavby.

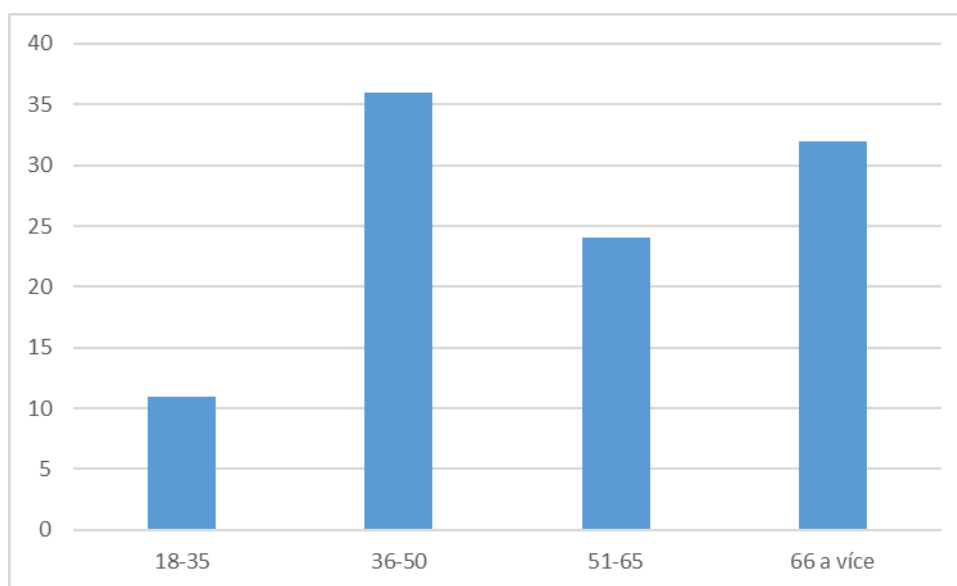
4.3 Vlastní výzkum

V této kapitole jsou interpretována získaná data na základě vlastního terénního výzkumu. Zdrojem jsou informace poskytnuté respondenty, kteří odpovídali na jednotlivé otázky dotazníku. Takto získaná data jsou rozdělena do šesti podkapitol. První tvoří identifikační údaje zkoumaného vzorku. Dále je analyzována spokojenost respondentů s bydlením v obci Psáry, jejich životní styl, vztahy a soudržnost obce, domácnosti, které zastupují a jako poslední verifikace stanovených hypotéz. Data jsou analyzována pomocí grafů a tabulek. U každého z nich je uvedena slovní interpretace s cílem objasnění uvedených dat.

4.3.1 Charakteristika souboru respondentů

Z celkového počtu 103 respondentů je dle pohlaví 41 mužů a 62 žen. 51 respondentů jsou obyvatelé původní zástavby a 52 respondentů zástavby nové. Dle věkových kategorií je 36 % respondentů zastoupeno v kategorii 36-50 let a kategorií 66 a více let zastupuje celkem 32 % všech respondentů. Viz graf č. 5.

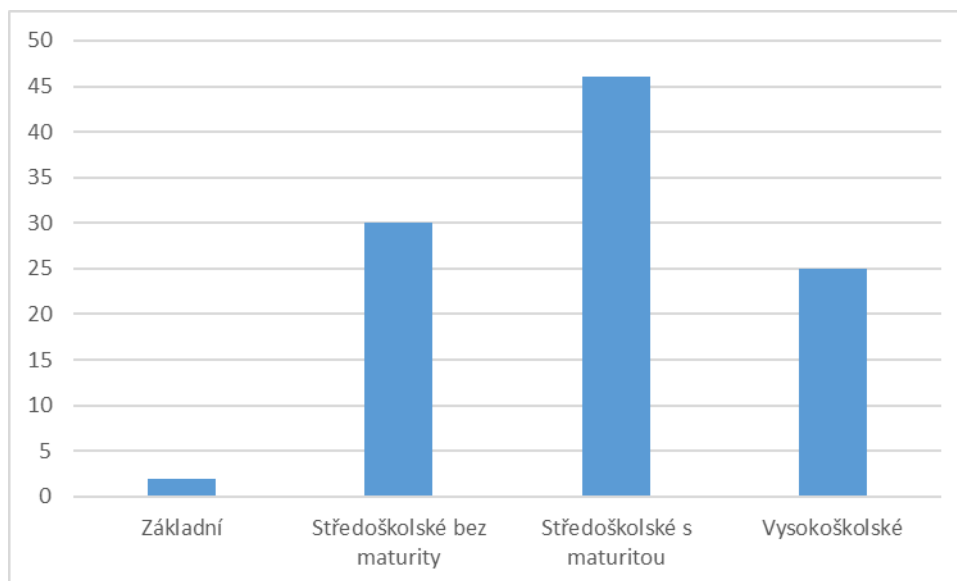
Graf 5: Respondenti dle věkových kategorií

Zdroj: vlastní zpracování

Následující graf znázorňuje, jaké mají respondenti nejvyšší dosažené vzdělání. 48 % respondentů dosáhlo středoškolského vzdělání s maturitou, celkem 46 lidí. Dalším nejčastěji dosaženým vzděláním je středoškolské bez maturity, vyučených je 30 respondentů. Pouze 2 respondenti uvedli, že jejich nejvyšší dosažené vzdělání je základní. Vysokoškolského vzdělání dosáhlo celkem 25 respondentů.

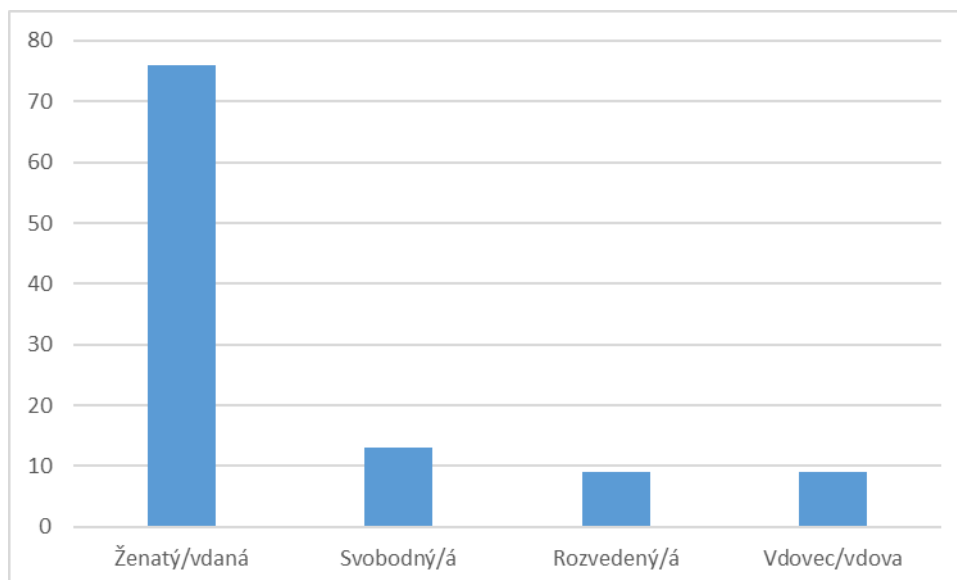
Graf 6: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

V posledním identifikačním grafu je uveden rodinný stav všech respondentů, z něhož je na první pohled zřejmé, že nejvíce respondentů je ženatých/vdaných a to celých 70 %. 13 respondentů je svobodných, 9 rozvedených a 9 vdovců či vdov.

Graf 7: Rodinný stav respondentů

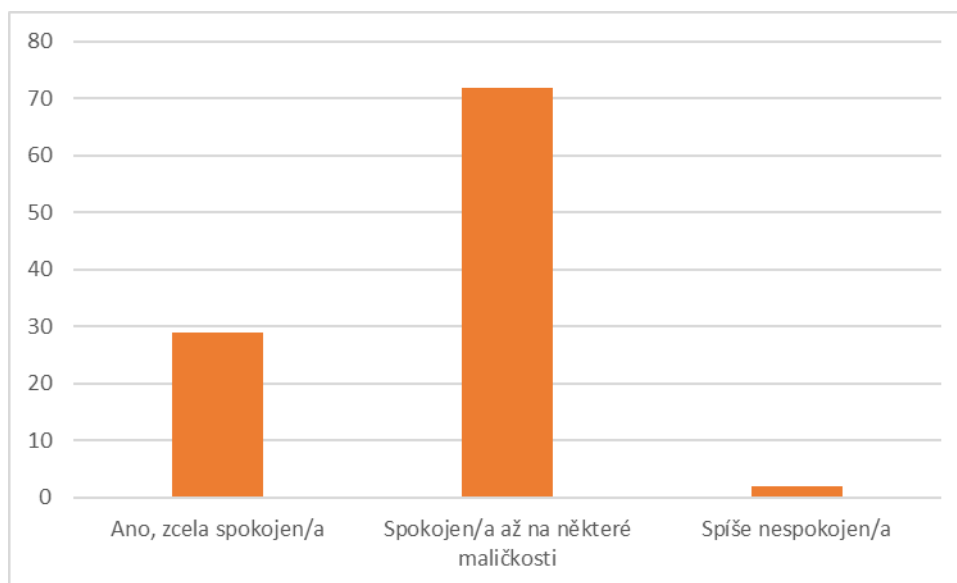
Zdroj: vlastní zpracování

4.3.2 Spokojenost s bydlením v obci Psáry

V následujícím grafu je zřejmé, že většina respondentů je v obci Psáry s bydlením spokojena až na některé maličkosti, celkem 70 %. 29 % respondentů je v obci s bydlením zcela spokojeno a pouze dva respondenti jsou spíše nespokojeni. Možnost „zcela nespokojen/a“ nevyplnil ani jeden respondent. Dle výsledků výzkumu lze tedy říci, že jsou respondenti s bydlením ve Psárech převážně spokojeni.

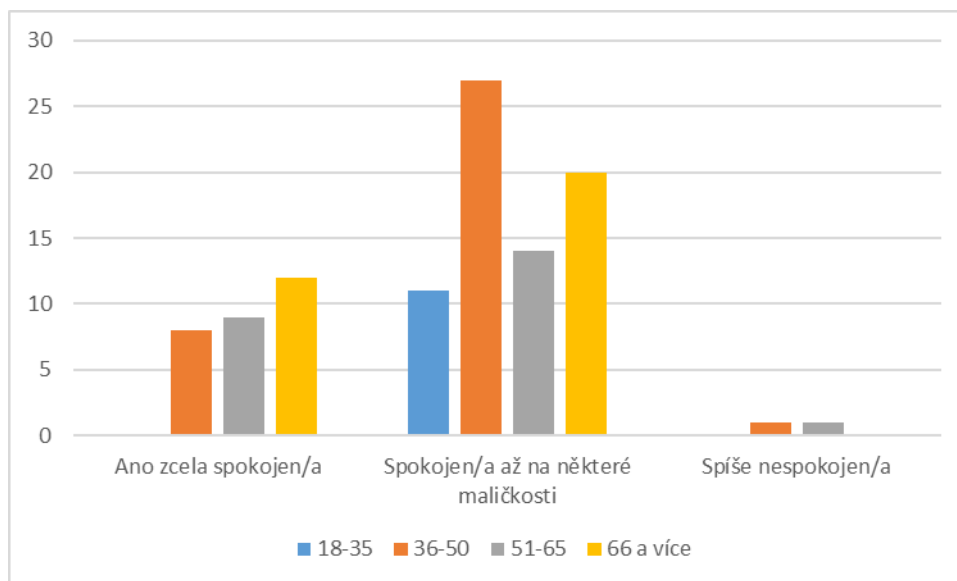
Graf 8: Spokojenost respondentů s bydlením v obci Psáry

Zdroj: vlastní zpracování

Dle věkových kategorií jsou zcela spokojeni častěji respondenti, kterým je 66 let a více. Věková kategorie respondentů mezi 36 a 50 lety je nejvíce zastoupena u odpovědi, že jsou spokojeni až na některé maličkosti. Je zajímavé, že respondenti ve věku 18-35 let jsou úplně všichni spokojeni až na některé maličkosti.

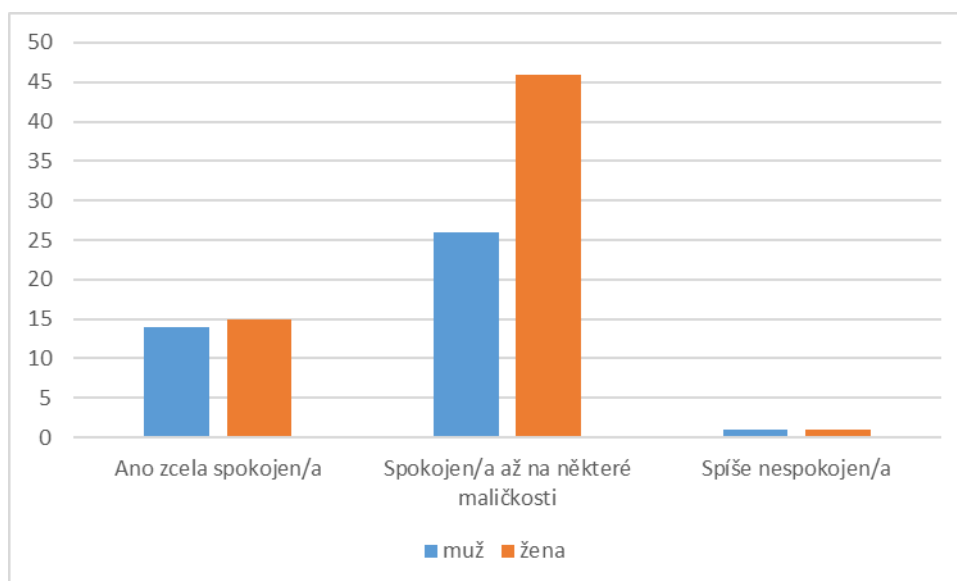
Graf 9: Spokojenost respondentů s bydlením v obci Psáry dle věkových kategorií

Zdroj: vlastní zpracování

Dle pohlaví je zcela spokojen přibližně stejný počet respondentů, 14 mužů a 15 žen. Z celkového počtu dotazovaných je 74 % respondentek a 63 % respondentů spokojeno s bydlením v obci Psáry až na některé maličkosti. Spíše nespokojena je pouze jedna žena a jeden muž.

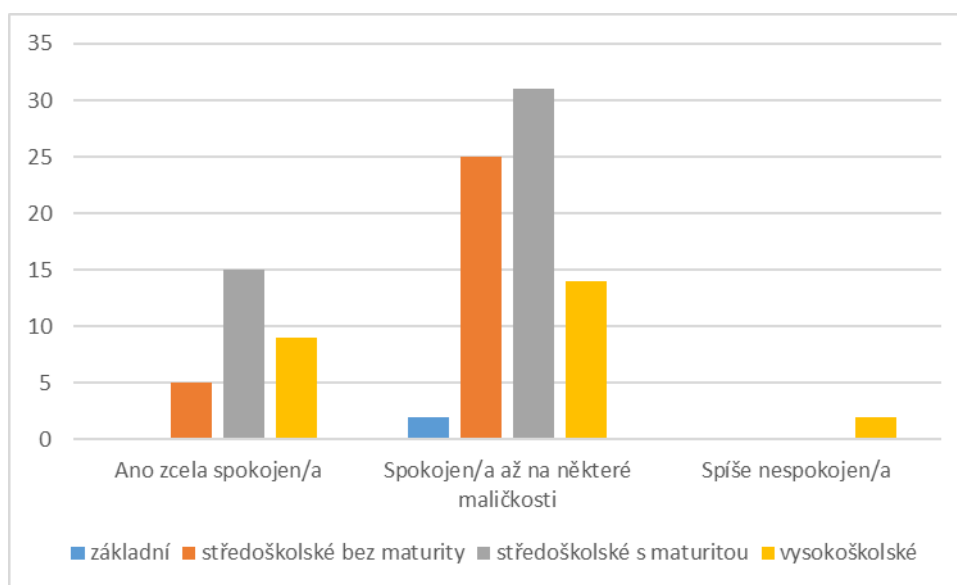
Graf 10: Spokojenost respondentů s bydlením v obci Psáry dle pohlaví

Zdroj: vlastní zpracování

Následující graf znázorňuje spokojenost respondentů s bydlením v obci Psáry dle jejich nejvyššího dosaženého vzdělání. Je zřejmé, že zcela spokojeni či spokojeni, až na některé maličkosti, jsou nejčastěji respondenti se středoškolským vzděláním, které je ukončené maturitou, takto odpovědělo celkem 46 osob. Na druhé straně jsou pouze dva respondenti spíše nespokojeni, oba dva mají vysokoškolské vzdělání.

Graf 11: Spokojenost respondentů s bydlením v obci Psáry dle nejvyššího dosaženého vzdělání

Zdroj: vlastní zpracování

4.3.3 Životní styl respondentů v obci Psáry

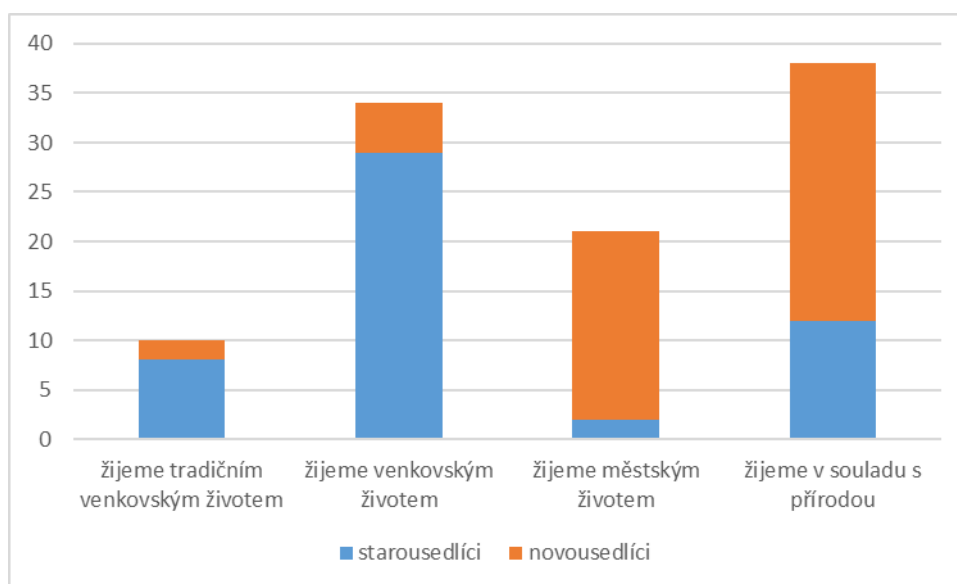
V následujících grafech je hodnocen životní styl respondentů, účast na místních akcích a tradicích, lokální patriotismus a také bude analyzováno jaké možnosti využívají ohledně menších domácích prací.

Životní styl respondentů

Následující graf znázorňuje životní styl respondentů v obci Psáry. Modrá barva znázorňuje odpovědi starousedlíků a oranžová barva novousedlíků. Z grafu je patrné, že více než polovina, celkem 57 % starousedlíků žije venkovským životem, kdy mají dům na vesnici, ale nemají pozemek, jen zahrádku, kde například pěstují zeleninu pro svou potřebu a nemají žádná nebo jen malá hospodářská zvířata. Jako druhý nejčastější životní

styl se u starousedlíků vyskytuje život v souladu s přírodou, takto žije 12 starousedlíků. 16 % starousedlíků z dotázaných respondentů stále ještě žije tradičním venkovským životem, kdy většinu času věnují domácímu hospodářství a obdělávají pole nebo větší zahradu a pouze dva starousedlíci uvedli, že mají městský životní styl. U novousedlíků je nejčastější odpověď ohledně životního stylu, že mají dům na venkově, protože chtějí žít zdravě, v klidu a v souladu s přírodou. 37 % dotázaných novousedlíků uvedlo, že sice bydlí na venkově, ale většinu času tráví ve městě, kde mají práci, přátele a nemají domácí hospodářství. 5 novousedlíků žije venkovským stylem života a pouze 2 zcela tradičním venkovským stylem života.

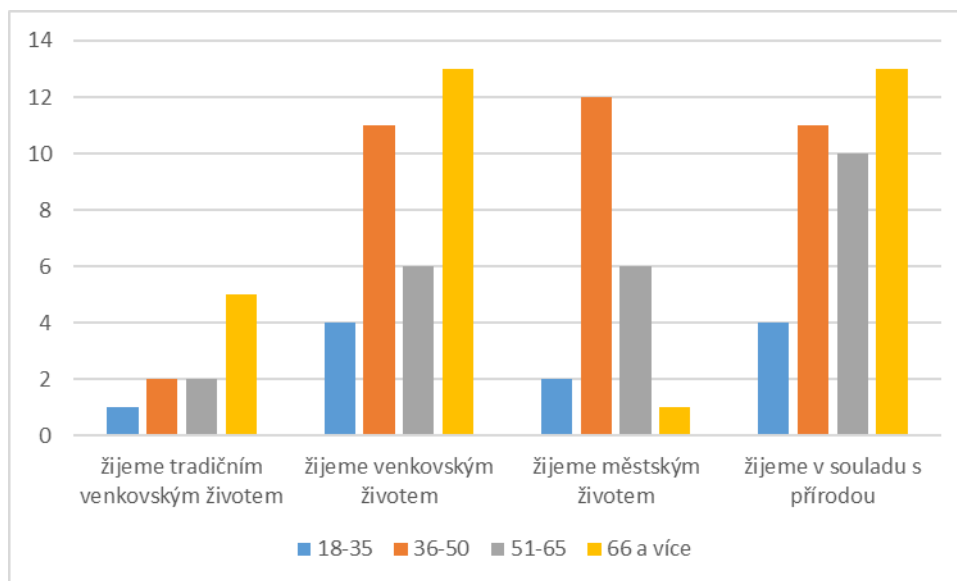
Graf 12: Životní styl respondentů v obci Psáry

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 13 vypovídá, že nejvíce respondentů ve věku 36-50 let žije městským stylem života, přičemž z těchto obyvatel je reálná většina zastoupena novousedlíky. Dále je u této skupiny v podobném poměru zastoupen venkovský život a soulad s přírodou. U věkové skupiny nad 66 let je nejvíce zastoupen venkovský životní styl a také soulad s přírodou. Lidé této věkové kategorie, v porovnání s ostatními skupinami převážně odpověděli, že žijí tradičním venkovským životem. Tato skupina je zastoupena především starousedlíky.

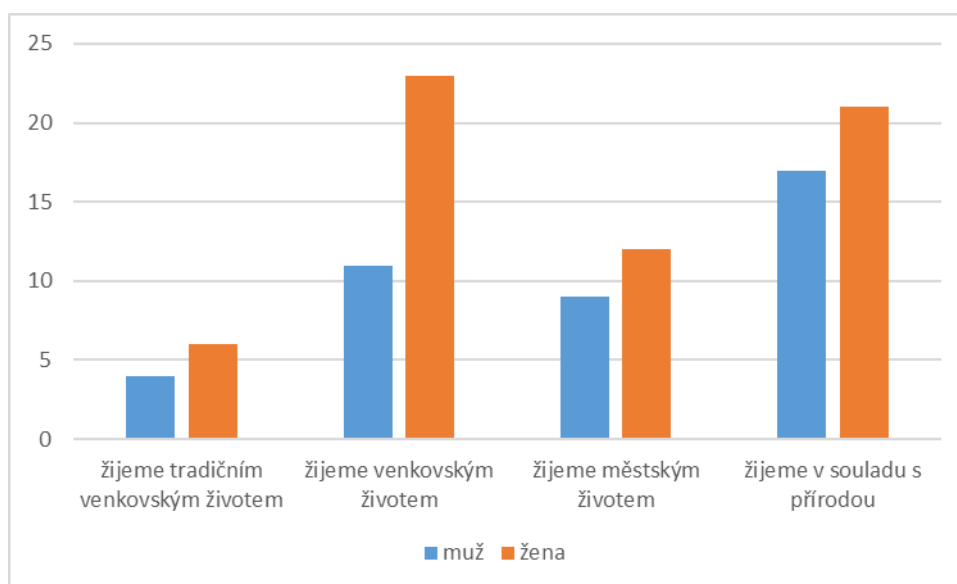
Graf 13: Životní styl respondentů v obci Psáry dle věkových kategorií

Zdroj: vlastní zpracování

Názor dle pohlaví respondentů ohledně životního stylu domácností vyjadřuje, že ženy podle svého mínění zastupují ze 37 % venkovský styl života a posléze z 21 % soulad s přírodou. 41 % mužů preferuje život v klidu a v souladu s přírodou a 27 % venkovský život. Viz graf č. 14.

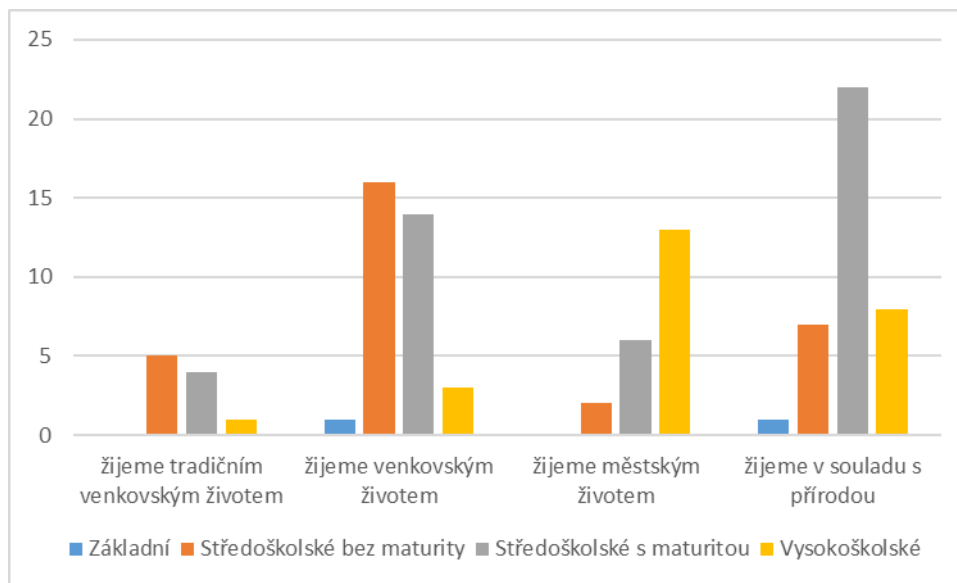
Graf 14: Životní styl respondentů v obci Psáry dle pohlaví

Zdroj: vlastní zpracování

Z hlediska vzdělání respondentů, dle grafu č. 15, preferují lidé se středoškolským vzděláním s maturitou nejvíce život v souladu s přírodou a posléze venkovský život. Respondenti, kteří jsou vyučení, žijí většinou venkovským stylem života. Vysokoškolsky vzdělaní jedinci preferují nejvíce městský styl života.

Graf 15: Životní styl respondentů v obci Psáry dle nejvyššího dosaženého vzdělání

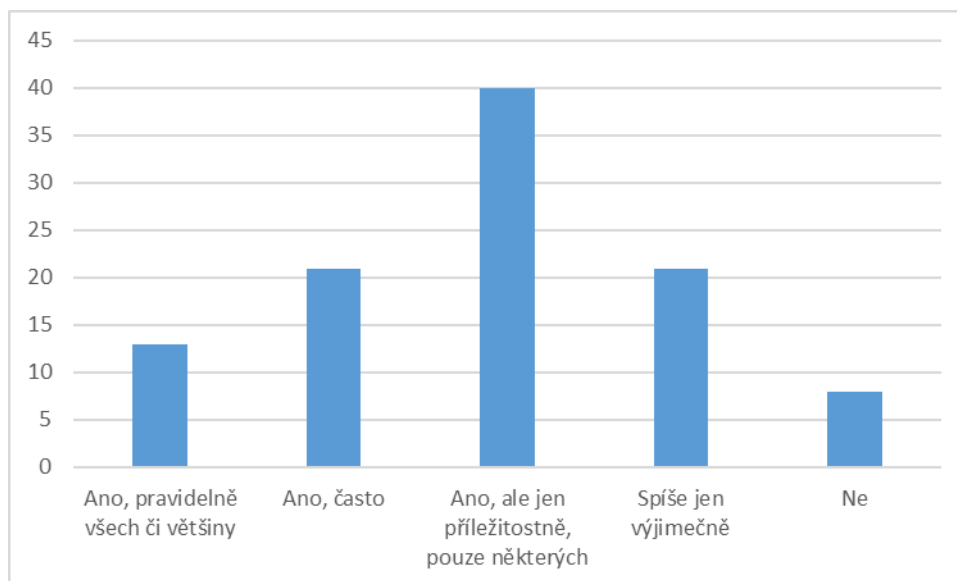

Zdroj: vlastní zpracování

Účast na místních akcích a tradicích

Graf č. 16 znázorňuje účast respondentů na obecních akcích a tradicích. Na první pohled je viditelné, že se nejvíce obyvatel účastní akcí jen příležitostně a pouze některých. Přesněji se jedná o 39 % všech respondentů. 21 obyvatel se účastní místních akcí a tradic často a stejný počet spíše jen výjimečně. Pouze 8 obyvatel odpovědělo, že se neúčastní vůbec. Lze tedy říci, že se respondenti v obci Psáry relativně angažují do obecního života z hlediska obecních tradic a akcí, jako je například Masopust, Velikonoce, Mikuláš nebo pálení čarodějnic.

Graf 16: Účast respondentů na obecních akcích a tradicích

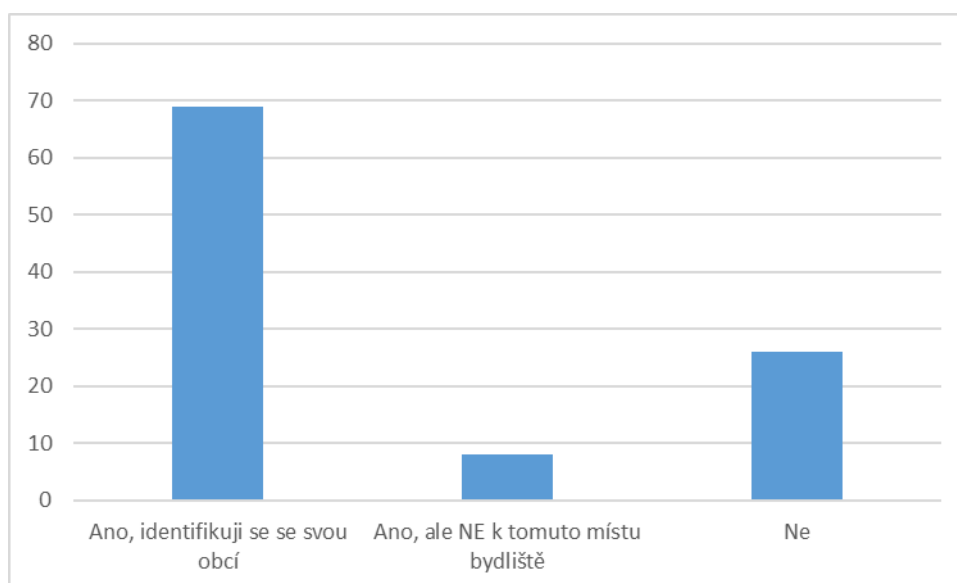

Zdroj: vlastní zpracování

Patriotismus

S touto problematikou souvisí také patriotismus obyvatel obce. 67 % respondentů uvedlo, že se cítí být lokálním patrioty, jsou hrdí na svou obec a identifikují se se svou obcí. 25 % respondentů uvedlo, že se necítí být lokálními patrioty a pouze 8 % respondentů se cítí být lokálními patrioty, ale ne k tomuto místu bydliště, mají vztah k jinému místu.

Graf 17: Patriotismus v obci Psáry

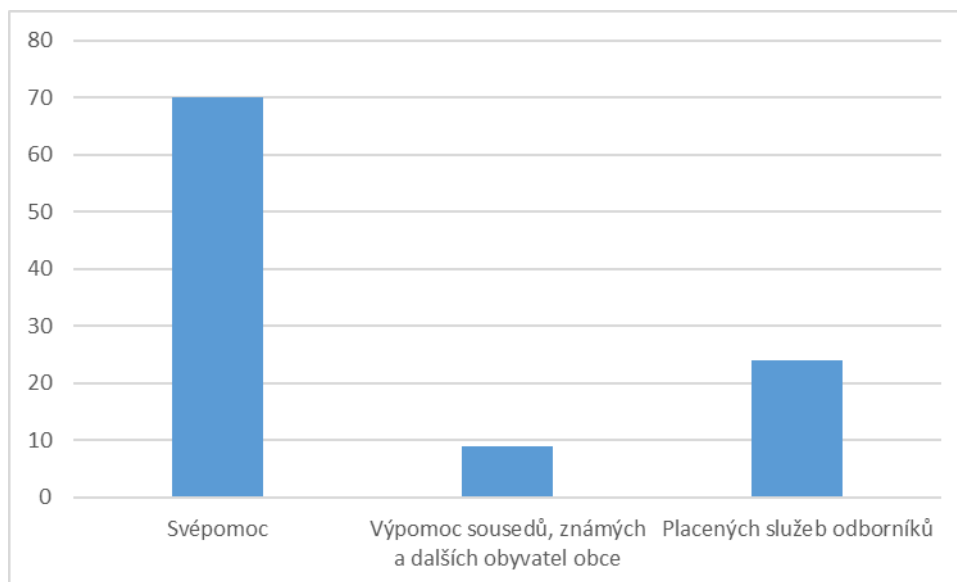

Zdroj: vlastní zpracování

Využití prostředků v případě menších domácích prací

Následující graf pojednává o prostředcích, které respondenti využívají v případě menších domácích prací, jako je například údržba domu, zahrady a menší opravy. Je velice pravděpodobné, že využívají celkem všechny z níže uvedených možností a závisí na povaze výkonu, který potřebují vykonat. Otázka proto zněla, jaké z těchto prostředků využívají nejvíce. Celkem 69 % respondentů využívá nejvíce svépomoc. 23 % placených služeb odborníků a pouze 9 % respondentů nejvíce využívá výpomoc sousedů, známých a dalších obyvatel obce.

Graf 18: Prostředky využívané respondenty v případě menších domácích prací

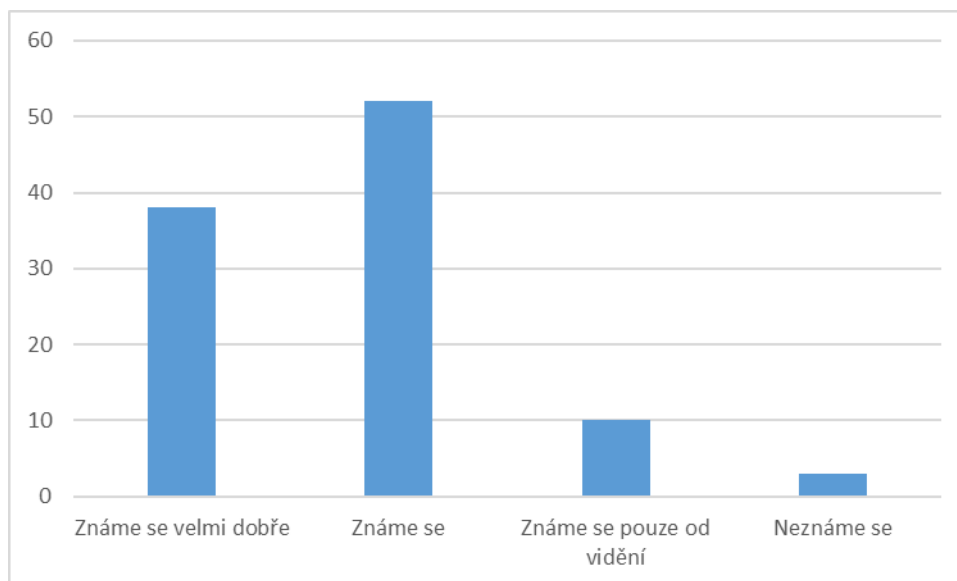
Zdroj: vlastní zpracování

4.3.4 Vztahy a soudržnost respondentů v obci Psáry

Tato podkapitola se týká vztahů respondentů s ostatními obyvateli v jejich okolí, dále je zaměřena na možnou existenci rivality mezi občany a mínění respondentů ohledně soudržnosti obyvatel obce. V prvním grafu jsou znázorněny vztahy respondentů k občanům v jejich blízkém okolí, v jejich ulici. 51 % respondentů se s obyvateli v jejich blízkosti zná a někdy prohodí pár slov, když se náhodou potkají. 37 % se zná s okolím velmi dobře, navštěvují se a také si pomáhají. 10 % respondentů se s obyvateli ve svém okolí zná pouze od vidění a pouze 3 % se neznají vůbec.

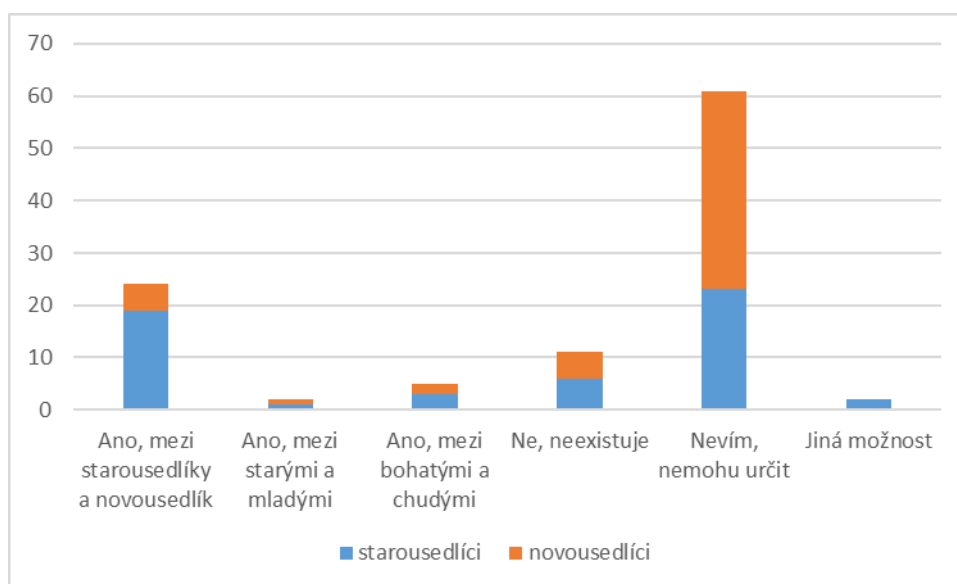
Graf 19: Vztahy respondentů s obyvateli v jejich blízkém okolí

Zdroj: vlastní zpracování

Následující graf pojednává o faktu, zda respondenti cítí nebo necítí existenci rivality či konfliktů v obci Psáry. 61 obyvatel neví, zda v obci Psáry vůbec rivalita existuje či nikoliv. Z tohoto počtu tvoří většinu respondenti z nové části obce. Dále dominuje varianta existence rivality mezi starousedlíky a novousedlíky, tu vybralo celkem 24 respondentů, z nichž je 19 starousedlíků a pouze 5 novousedlíků. Jinou možnost vybrali 2 starousedlíci, jejichž názor je, že existuje rivalita mezi Psáry a Dolními Jirčany.

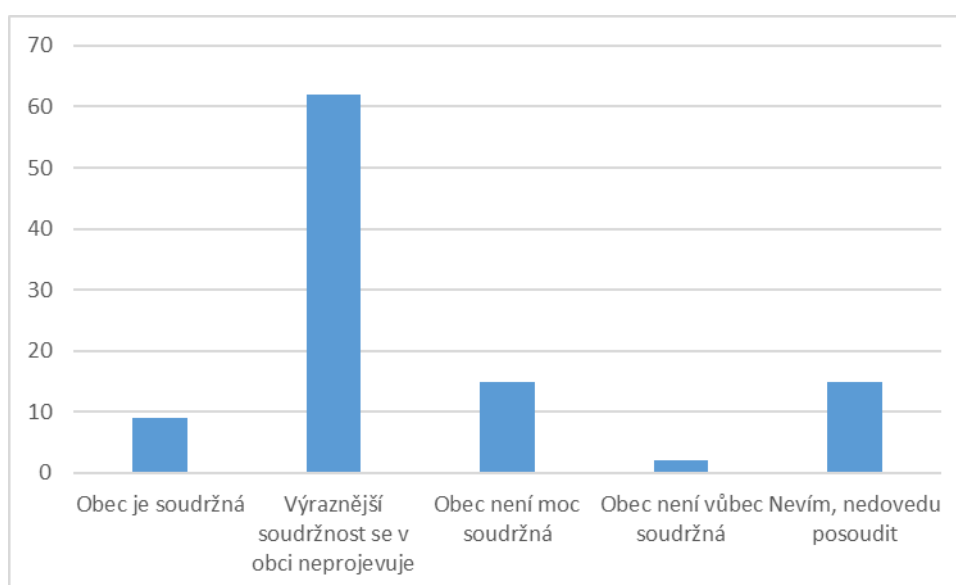
Graf 20: Mínění respondentů ohledně existence rivality mezi občany v obci Psáry

Zdroj: vlastní zpracování

Poslední graf se v této podkapitole věnuje názoru respondentů na soudržnost obyvatel obce. Celkem 60 % obyvatel má pocit, že se výraznější soudržnost v obci neprojevuje, ale každý ví, co od druhého očekávat. 15 % respondentů si myslí, že obec není moc soudržná, každý se stará spíše sám o sebe a o svoji rodinu, stejné procento respondentů tuto problematiku nedovede posoudit. Pouze 9 % respondentů zastává názor, že je obec soudržná, lidé mají k sobě blízko a pomáhají si. Pouze 2 % respondentů má pocit, že obec není vůbec soudržná.

Graf 21: Soudržnost dle mínění respondentů v obci Psáry

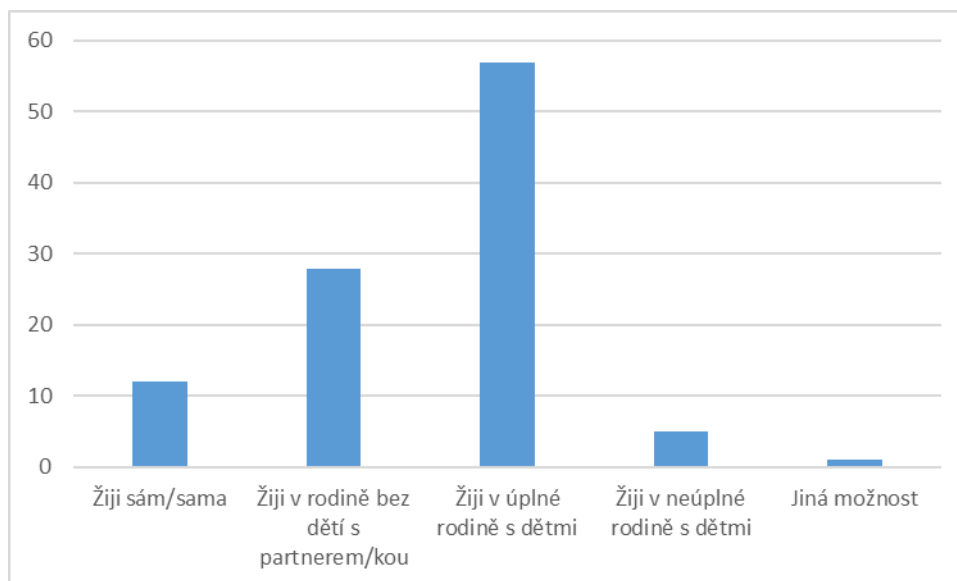

Zdroj: vlastní zpracování

4.3.5 Domácnosti respondentů v obci Psáry

Tato podkapitola je věnována identifikaci domácností, které respondenti zastupují a také vícegeneračnímu soužití v rámci rodinných domů. První graf znázorňuje typy domácností, které respondenti zastupují. Nejčastějším typem domácnosti je úplná rodina s dětmi, takto žije 55 % všech respondentů. Druhý nejčastější typ je s 27 % domácnost bez dětí, tedy soužití manželů či partnerů a 12 % respondentů žije samostatně. Jinou možnost vybral jeden respondent, který žije v jedné domácnosti společně s dcerou a vnučkou.

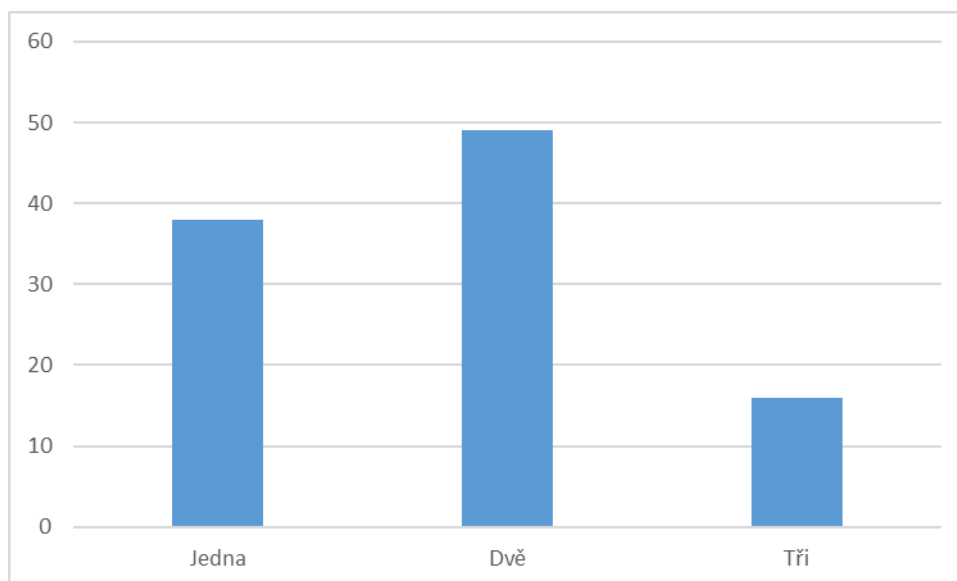
Graf 22: Domácnosti respondentů v obci Psáry

Zdroj: vlastní zpracování

Druhý graf se věnuje vícegeneračnímu soužití, tedy soužití více generací v jednom rodinném domě. Dle očekávání je nejčastější soužití dvou generací, tuto odpověď vybralo 48 % respondentů. 37 % respondentů žije jednogeneračně a celkem 16 % respondentů žije v rodinném domě v třígeneračním soužití.

Graf 23: Počet generací v rodinných domech respondentů v obci Psáry

Zdroj: vlastní zpracování

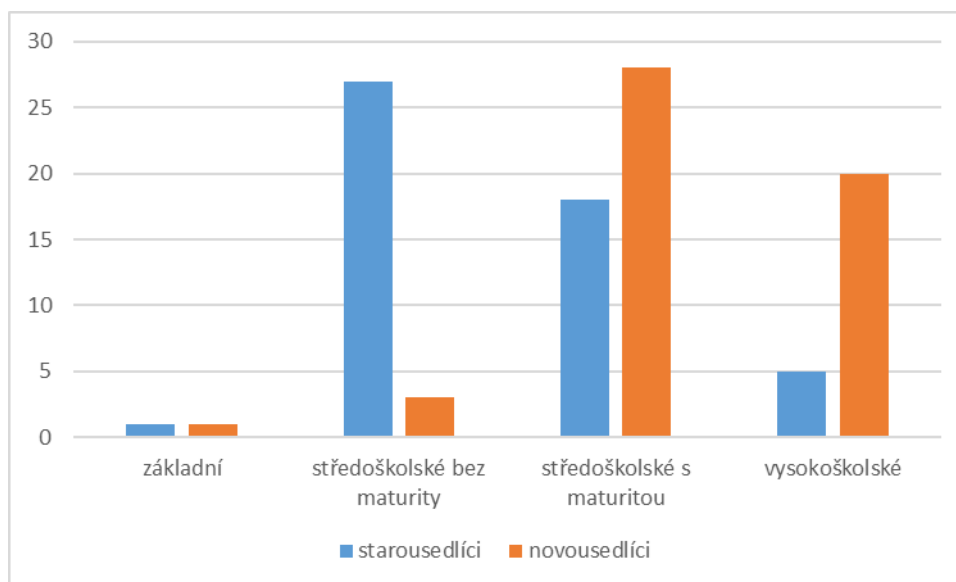
4.3.6 Verifikace hypotéz

Hypotéza 1

Obyvatelé satelitů mají vyšší dosažené vzdělání nežli starousedlíci.

Na následujícím grafu je zřejmé, že respondenti z nové zástavby mají celkově vyšší dosažené vzdělání nežli respondenti ze zástavby původní. 54 % novousedlíků dosáhlo středoškolského vzdělání s maturitou a 39 % dokonce vzdělání vysokoškolského. U starousedlíků nejvíce respondentů dosáhlo vzdělání středoškolského bez maturity, tito respondenti jsou tedy z 53 % vyučeni. Jako druhé nejvyšší vzdělání je u starousedlíků středoškolské s maturitou a to ze 35 %. Tato hypotéza je tedy potvrzena.

Graf 24: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů z původní a nové zástavby

Zdroj: vlastní zpracování

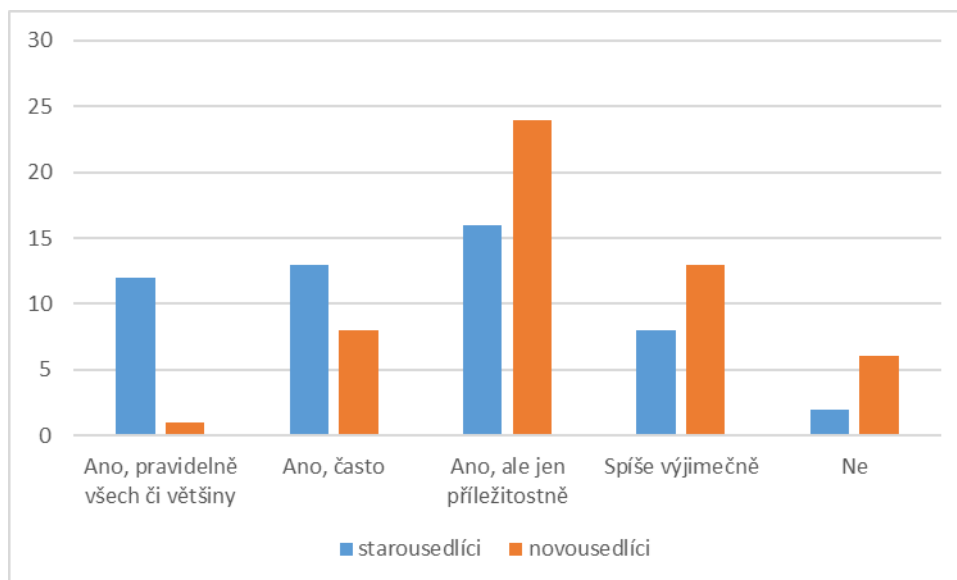
Hypotéza 2

Obyvatelé původní zástavby se častěji účastní místních tradic a akcí nežli obyvatelé satelitů.

Následující graf vypovídá, že respondenti z původní zástavby se účastní ze 49 % pravidelně nebo často místních tradic a akcí, 31 % se účastní příležitostně, 16 % pouze výjimečně a jen 4 % procenta vůbec. Obyvatelé z nové zástavby se místních tradic a akcí účastní také, ale spíše jen příležitostně a pouze některých a to ze 46 %. Dále se 25 % respondentů z nové části účastní spíše jen výjimečně, 15 % se účastní často a 12 % se

neúčastní vůbec. Je zřejmé, že se respondenti z nové zástavby místních tradic a akcí účastní, ale ne v takové míře a četnosti jako obyvatelé z části původní. Tato hypotéza je dle výsledků dotazníkového šetření potvrzena.

Graf 25: Účast na místních tradicích a akcích respondentů z původní a nové zástavby

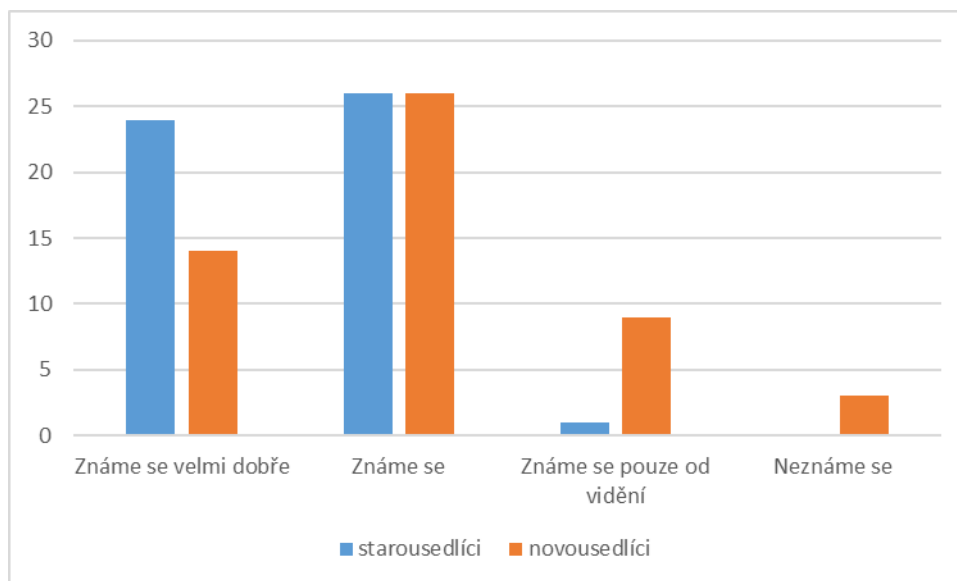
Zdroj: vlastní zpracování

Hypotéza 3

Obyvatelé původní zástavby mají lepší úroveň vztahů s lidmi ve svém okolí, ve své ulici nežli obyvatelé nové zástavby.

Pro verifikaci třetí hypotézy poslouží následující graf. Znárodnuje, že naprosto stejný počet respondentů z původní a z nové zástavby se s lidmi ve svém okolí zná a někdy prohodí pár slov, když se náhodou potkají. Celkem se jedná o 26 obyvatel z každé části. Avšak 47 % starousedlíků oproti 27 % novousedlíků uvedlo, že se znají velmi dobře, vzájemně se navštěvují a pomáhají si. Naopak 17 % novousedlíků oproti pouze 2 % starousedlíků uvedlo, že se znají pouze od vidění a jen se navzájem pozdraví. Pouze 3 respondenti z nové zástavby uvedli, že se neznají vůbec. Z původní zástavby tuto možnost nevybral nikdo. Výsledná hodnota grafu vyjadřuje, že se obyvatelé s lidmi ve svém okolí znají jak v původní, tak v nové části, avšak lepší úroveň vztahů s lidmi ve svém okolí mají respondenti z části původní. Tato hypotéza je potvrzena.

Graf 26: Úroveň vztahů s lidmi v blízkém okolí respondentů původní a nové zástavby

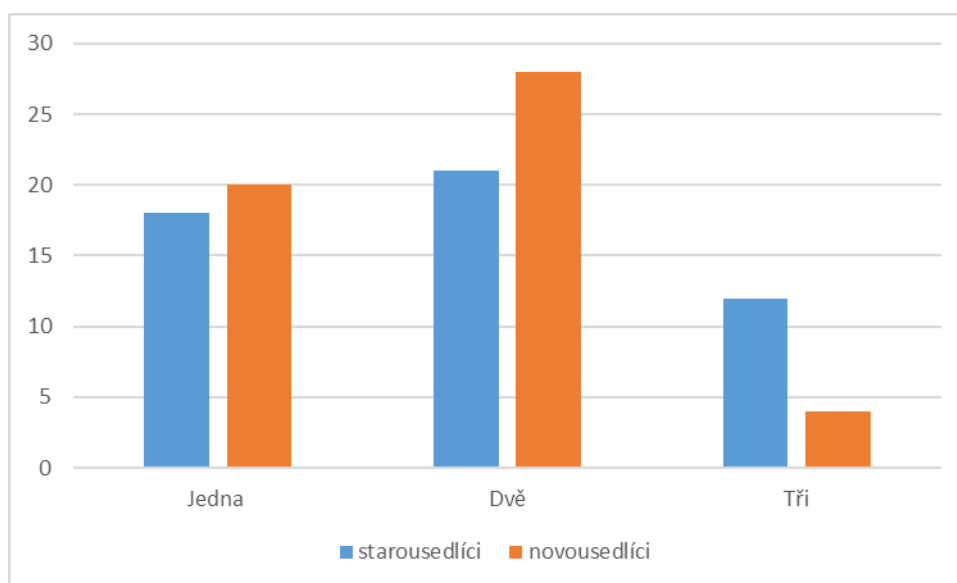
Zdroj: vlastní zpracování

Hypotéza 4

Vícegenerační soužití rodin je častější u starousedlíků nežli u novousedlíků.

Z následujícího grafu je patrné, že u obou skupin respondentů převažuje dvougenerační soužití. Z grafu je také zřejmé, že třígenerační soužití je častější u starousedlíků. 24 % starousedlíků oproti 8 % novousedlíků odpovědělo, že v jejich rodinném domě žijí tři generace. Vícegenerační soužití chápeme jako soužití tří a více generací, tato hypotéza je dle výsledků výzkumného šetření potvrzena.

Graf 27: Počet generací v rodinných domech respondentů z původní a nové zástavby

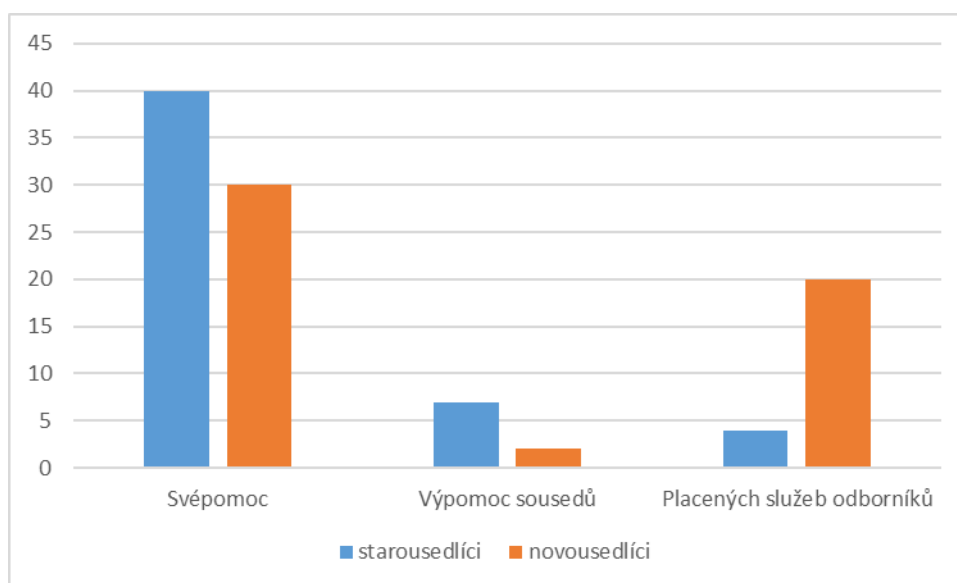
Zdroj: vlastní zpracování

Hypotéza 5

Novousedlíci využívají v případě menších domácích prací více placených služeb odborníků nežli starousedlíci.

Graf č. 28 se zaměřuje na využití prostředků v případě menších domácích prací jako je například údržba domu, zahrady a různé opravy. Je jisté, že záleží na situaci, avšak respondenti byli tázáni, který z těchto prostředků, jako je svépomoc, výpomoc sousedů, známých a dalších obyvatel obce či placených služeb odborníků, využívají nejvíce ze všech. 78 % respondentů z původní zástavby a 58 % respondentů ze zástavby nové uvedlo, že využívají především svépomoc. Výpomoc sousedů, známých a dalších obyvatel obce, využívají více starousedlíci, tuto možnost zvolilo 14 % starousedlíků a pouze 4 % novousedlíků. Ohledně placených služeb odborníků je dle grafu jasně znázorněno, že těchto služeb využívají více obyvatelé z nové části obce, tuto odpověď zvolilo 39 % novousedlíků a pouze 8 % starousedlíků. Tato hypotéza je tedy na základě výzkumu potvrzena.

Graf 28: Využití prostředků v případě menších domácích prací obyvatel v původní a nové zástavbě

Zdroj: vlastní zpracování

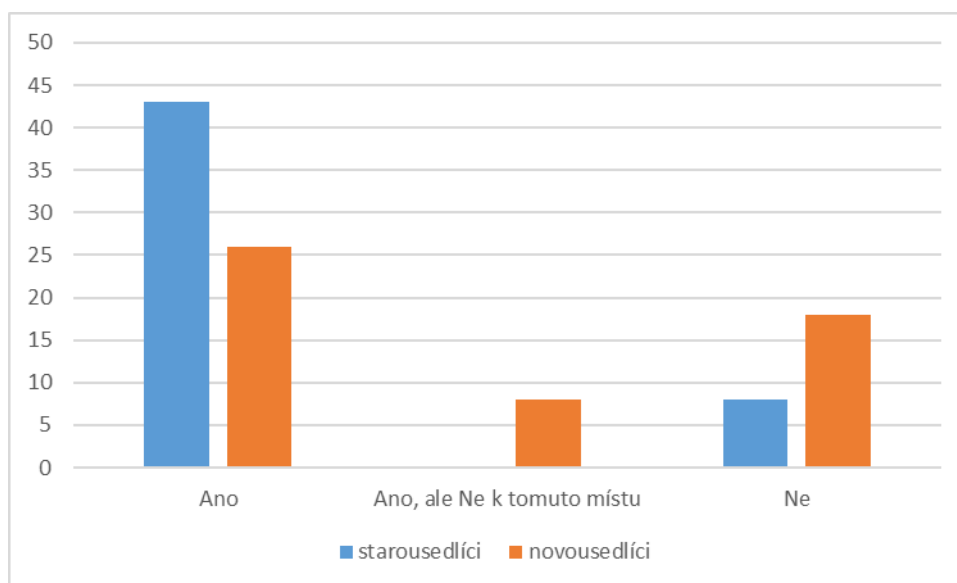
Hypotéza 6

Starousedlíci se cítí být více lokálními patrioty nežli novousedlíci.

Graf č. 29 pojednává o názoru respondentů ohledně faktu, zda se cítí být lokálními patrioty. Celkem 84 % respondentů z původní části obce odpovědělo, že se cítí být lokálními patrioty, jsou hrdí na svou obec a identifikují se se svou obcí. Překvapující je

výsledek respondentů z nové části obce, kde 50 % z nich odpovědělo, že se také cítí být lokálními patrioty. 15 % novousedlíků uvedlo, že jsou lokálními patrioty, ale ne k tomuto místu bydliště, mají vztah k jinému místu. Patrioty se necítí být 16 % starousedlíků a 35 % novousedlíků. Obecně lze říci, že respondenti v obci Psáry se cítí spíše být lokálními patrioty a to ze 67 %. Více respondentů z této části však tvoří starousedlíci, a proto je tato hypotéza také potvrzena.

Graf 29: Lokální patriotismus z hlediska názoru respondentů z původní části obce a nové části obce

Zdroj: vlastní zpracování

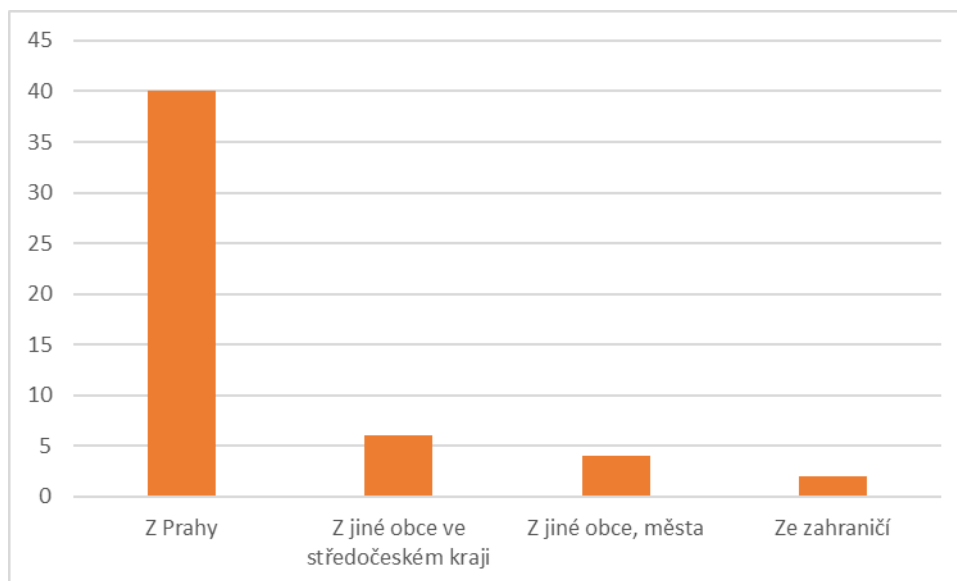
Hypotéza 7

Novousedlíci se do obce Psáry stěhují především z hlavního města Prahy.

Graf č. 30 znázorňuje, že 40 respondentů z nové části obce, tedy 77 %, odpovědělo, že se do obce Psáry přistěhovali z hlavního města Prahy. 6 respondentů se přistěhovalo z jiné obce ve středočeském kraji. Pouze 4 z jiné obce či města a 2 ze zahraničí. Hypotéza, že novousedlíci se do obce Psáry stěhují především z hlavního města Prahy je potvrzena.

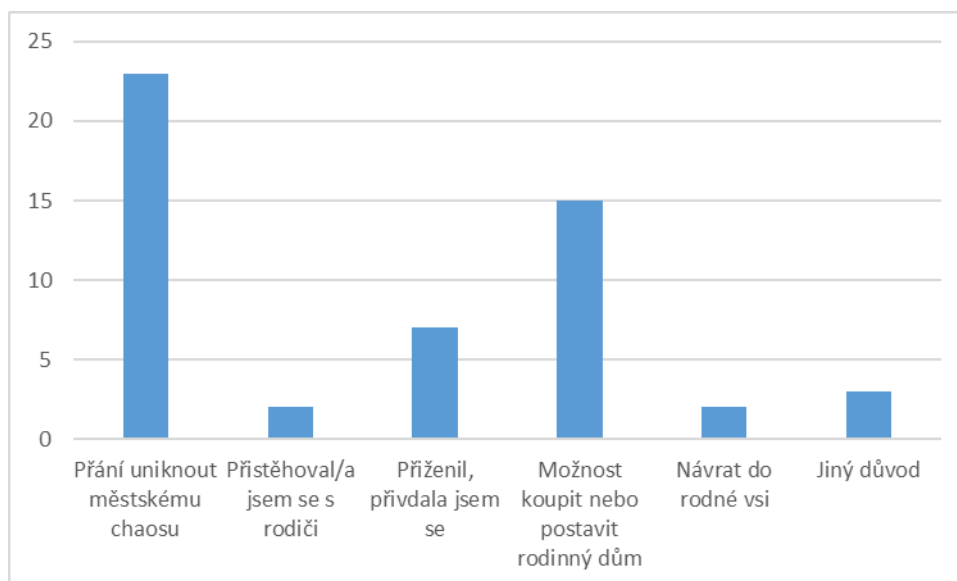
Graf 30: Místa, kde respondenti z nové části obce žili před přistěhováním do obce Psáry

Zdroj: vlastní zpracování

Jako doplňující informace slouží otázka ohledně důvodů přistěhování do obce. Mezi nejčastější důvody novousedlíků se řadí dle grafu č. 31, přání uniknout městskému chaosu, žít na venkově s dobrou vzdáleností od hlavního města, dále možnost koupit nebo postavit vlastní rodinný dům a přistěhování za partnerem.

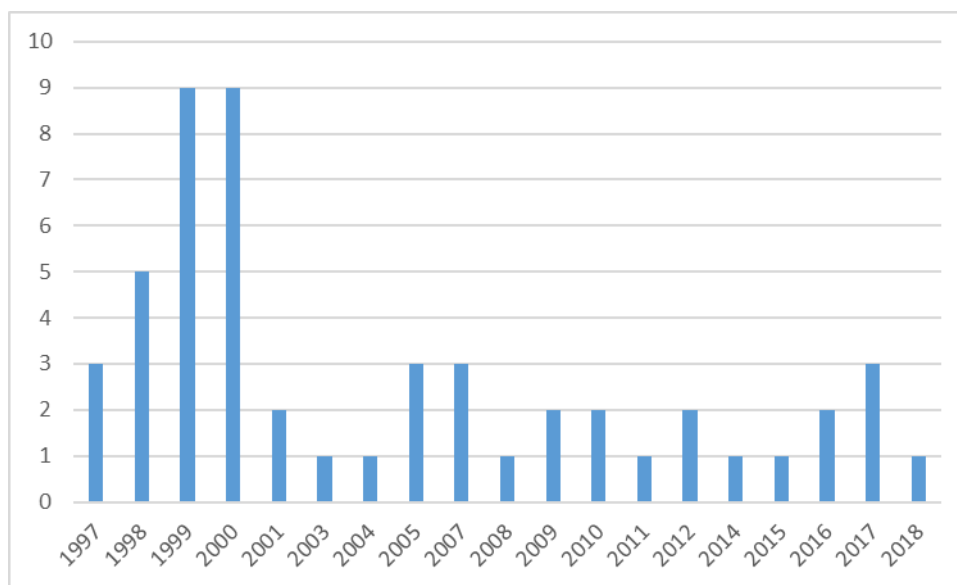
Graf 31: Důvody přistěhování novousedlíků do obce Psáry

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce nových obyvatel se do satelitního městečka, které bylo vybráno pro výzkum, přistěhovalo v letech 1998 až 2000 kdy byla dokončována výstavba rodinných domů podél hlavní ulice této nové části obce. Jednotlivá léta a počet přistěhovalých obyvatel znázorňuje graf č. 32.

Graf 32: Rok přistěhování obyvatel do nové části obce Psáry

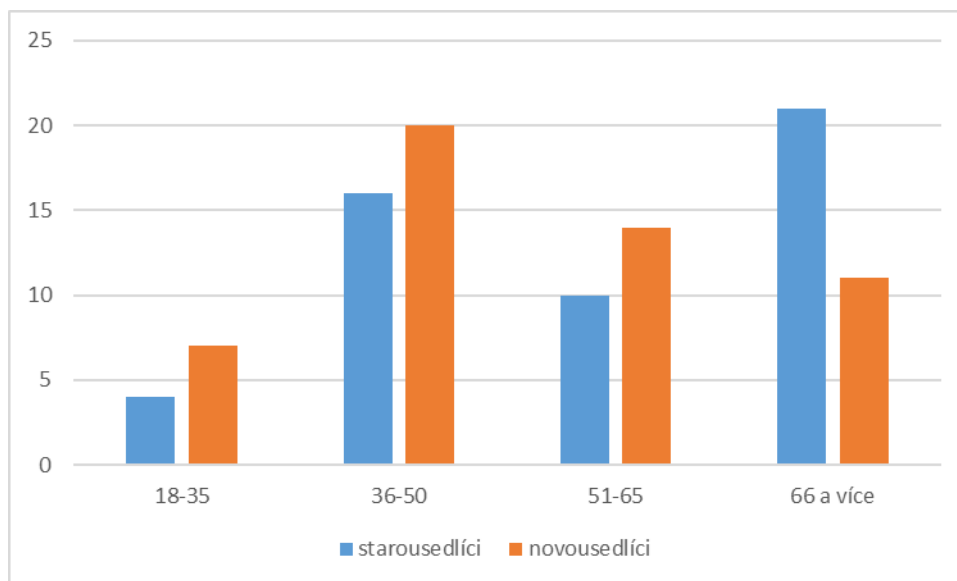
Zdroj: vlastní zpracování

Hypotéza 8

Starousedlíci častěji spadají do vyšších věkových kategorií nežli novousedlíci.

Následující graf znázorňuje, že 41 % respondentů z původní zástavby tvoří obyvatelé nad 66 let. Ze zástavby nové je tato věková kategorie zastoupena pouze z 21 %. Dále je z grafu zřejmé, že respondenti z nové zástavby dominují ostatním věkovým skupinám. Pokud však sečteme respondenty z věkových skupin 51-65 a 66 a více, výsledkem bude, že tuto skupinu zastupuje celkem 31 respondentů z původní zástavby, což znamená 61 % a pouze 24, tedy 48 % respondentů ze zástavby nové. Je tedy zřejmé, že starousedlíci spíše spadají do vyšších věkových kategorií nežli novousedlíci. Hypotéza je potvrzena.

Graf 33: Rozdělení respondentů původní a nové zástavby dle věkových kategorií

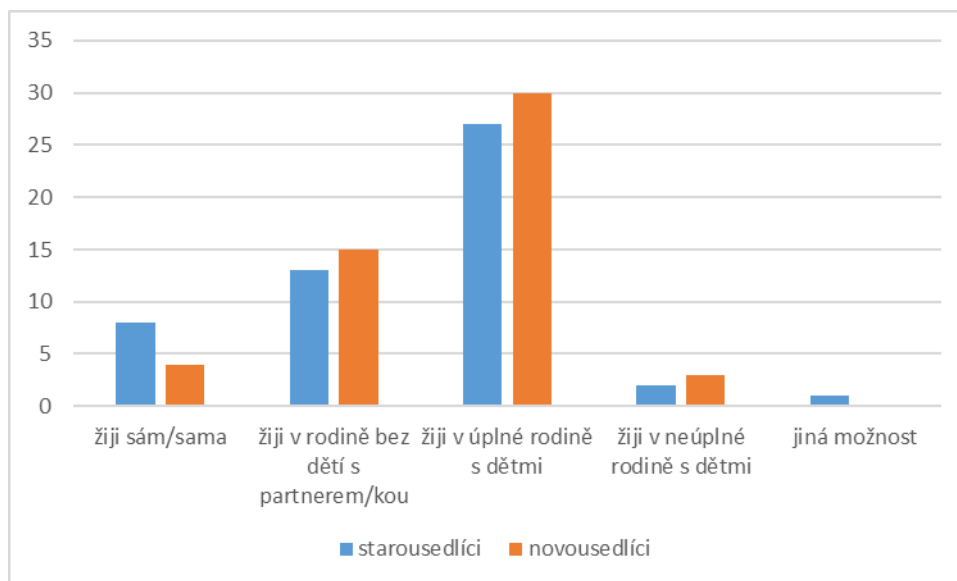
Zdroj: vlastní zpracování

Hypotéza 9

Existuje rozdíl ve struktuře rodin mezi původní a novou zástavbou.

Graf č. 34 pojednává o struktuře rodin respondentů. 16 % respondentů z původní zástavby oproti 8 % respondentů z nové zástavby žije samostatně. Tento fakt je pravděpodobně spojen s věkovým průměrem starousedlíků a faktem, že se může jednat o vdovy či vdovce. Novousedličtí respondenti lehce převažují ve variantách rodin bez dětí či s dětmi. Jinou možnost vybral pouze jeden starousedlický respondent, který uvedl, že žije v jedné domácnosti společně s dcerou a vnučkou. Dle výsledků výzkumu nelze říci, že by existoval rozdíl ve strukturách rodin mezi původní a novou zástavbou. Tato hypotéza tedy nemůže být potvrzena.

Graf 34: Struktura rodin dle respondentů z původní zástavby a nové zástavby

Zdroj: vlastní zpracování

5 Zhodnocení výsledků a doporučení

Výsledek výzkumného šetření, vzhledem k počtu respondentů, se nedá zobecnit, avšak výzkumem byly zjištěny velice zajímavé a důležité informace. Cílem empirické části práce bylo analyzovat životní styl rodin mezi obyvateli původní a nové zástavby obce Psáry. Zhodnotit jakým stylem života žijí starousedlíci a jakým novousedlíci. Tento výsledný fakt, by totiž mohl mít dopad na obec.

Obyvatelé nové zástavby mají vyšší dosažené vzdělání, tím mohou do obce prostřednictvím své angažovanosti přinášet nové poznatky a informace, které mohou přispět k rozvoji obce. Avšak je důležité, aby novým obyvatelům nebyla budoucnost obce lhostejná, proto je potřebné snažit se vyvolávat jejich participaci na obecních záležitostech.

Obyvatelé původní části obce se častěji účastní místních tradic a akcí, novousedlíci spíše jen příležitostně nebo výjimečně. Místní tradice a akce, jako jsou například Velikonoce, Masopust, Mikuláš či pálení čarodějnic, jsou typické pro venkovské obce. Dodávají obcím určité kouzlo a specifikum jímž se venkov mimo jiné liší od města. Účast místních obyvatel na těchto akcích napomáhá k uchování venkovského prostředí pro další generace.

Obyvatelé původní části mají lepší úroveň vztahů s ostatními lidmi ve svém okolí, ve své ulici nežli obyvatelé části nové. V tomto případě se jedná o další specifikum venkova, které ohrožuje anonymita, která je typická spíše pro městský životní styl.

Vícegenerační, přesněji řečeno třígenerační soužití, je častější u obyvatel původní zástavby. Na venkově je vícegenerační soužití charakteristické z hlediska předávání majetku, znalostí a zkušeností ohledně hospodářství atd.

V obci je z hlediska obou skupin respondentů, při menších domácích pracích, opravách či úpravách, z největší části využívána svépomoc. Avšak více je svépomoc či výpomoc sousedů a známých či dalších obyvatel obce využívána starousedlíky. Novousedlíci využívají placených služeb odborníků více nežli starousedlíci. Životní styl na venkově byl odjakživa spojen mimo jiné s ručními pracemi, s kutilstvím a také s existencí tzv. barterového obchodu. Každý člověk má nejrůznější schopnosti či vlastní určité věci se kterými se dá barterově obchodovat.

Z hlediska patriotismu, který cítí obyvatelé obce bylo zjištěno, že většina obyvatel obce se cítí být lokálními patrioty, avšak starousedlíci a především ti, kteří žijí v obci od narození tvoří větší část těchto respondentů. Celkem 84 % starousedlíků a 50 %

novousedlíků se cítí býti lokálními patrioty. Tento pocitový aspekt je velice důležitý z hlediska vztahu k obci a pocitu, zda je či není obec svým občanům lhostejná. Obyvatelé obce by se měli zajímat co se v obci děje, jaké jsou akce nebo jak přispět k jejímu rozvoji.

Novousedlíci se stěhují do Psár především z hlavního města Prahy. Z dotázaných respondentů tvořilo 77 % těch, jejichž předchozí bydliště bylo v hlavním městě. Nejčastěji uváděné důvody přistěhování bylo přání uniknout městskému chaosu, žít na venkově v obci, která má velice dobrou dostupnost a vzdálenost od hlavního města, možnost koupit či postavit vlastní rodinný dům.

V neposlední řadě bylo zjištěno, že starousedlíci se častěji řadí do vyšších věkových skupin nežli novousedlíci. V tomto případě však existuje riziko pro obec z hlediska ztráty venkovských rysů obce. Obyvatelé z původní části obce stárnou a je nutné, aby své další generace zasvětili do místních tradic, kutilství nebo podpořili jejich vztahy s ostatními občany v obci. Je nutné snažit se vtáhnout nové obyvatele do dění obce a pokusit se ovlivnit jejich angažovanost v obci, která jim nesmí být lhostejná, zvláště když se jedná o místo jejich bydliště. Pokud by se tak nestalo, hrozí ztráta typických venkovských znaků a možné postupné vytrácení venkova.

Pomocí dotazníkového šetření prostřednictvím ankety bylo zjištěno, co se obyvatelům Psár na obci líbí, nelíbí a co jim v obci chybí. Nejvíce se respondentům líbí okolní příroda, lesy a obecně klid. I z tohoto důvodu by již obec neměla vyhledávat příliš nových příležitostí pro budování nových rezidenčních zón. Dále také poloha obce, která se nachází přibližně 7 kilometrů od jižního okraje Prahy. S polohou je spojeno také dopravní spojení do hlavního města, které si obyvatelé Psár taktéž pochvalují. Někteří obyvatelé vyzdvihli péči o seniory a aktivity, které pro ně obec poskytuje. Evidentně si vedení obce uvědomuje, že se v obci nachází poměrně hodně občanů ve vyšším věku.

Naopak se některým respondentům nelíbí nepořádek na návsi a celková neupravenost obce. Dále také místní komunikace, především v původní části obce, které jsou často ve špatném stavu a potřebovaly by podle občanů opravit. Mimo jiné respondentům vadí příliš rušný provoz na hlavní ulici, kde jezdí výrazný počet aut a kamionů.

Obyvatelům v obci chybí především obchody a služby jako například, dle jejich slov, „pořádné potraviny“, lékárna, bankomat nebo restaurace s dobrým jídlem. Jako další se často v odpovědích opakovala absence kulturního střediska a kulturního vyžití. Lidé by

v obci přivítali kulturní dům, kde by se mohli setkávat na různých akcích jako jsou plesy, zábavy, oslavy atd. Dále obyvatelé zmiňovali druhý stupeň základní školy, který v obci stále ještě neexistuje, avšak nová škola je již v procesu výstavby.

Mimo jiné vyšlo najevo, že někteří obyvatelé, hlavně občané z původní části, pociťují existenci rivality v obci, a to především mezi starousedlíky a novousedlíky.

Z hlediska pokusu o vtáhnutí nových obyvatel do dění v obci, bych doporučila více využívat webové stránky obce a obecně sociální sítě jako je Facebook, Instagram, Twitter a další, které jsou v současné době nedílnou součástí každodenního života. Nové obyvatelé, jak již vyplynulo z výzkumu, tvoří spíše respondenti ve věkových kategoriích 18-35 a 36-50 let. Jedná se o městské obyvatelstvo, které s velkou pravděpodobností využívá internetu a obecně sociálních sítí ve větší míře nežli starší obyvatelé z části původní. Vedení obce by na webových stránkách a sociálních sítích mohlo častěji a pravidelněji sdílet všechny důležité informace týkající se obce, pozvánky na akce a následně sdílet fotografie nebo videa z již proběhlých akcí. Je možné, že tyto komunikační prostředky mohou pomoci ke zvýšení účasti a zapojení se občanů do života obce. Dle výzkumu bylo také zjištěno, že novousedlíci tráví hodně času ve městě a pravděpodobně nemají možnost nebo čas sledovat informační tabule v takové míře jako občané, kteří tráví v obci více času. I z tohoto důvodu by obecní úřad mohl, mimo jiné, například distribuovat tištěné, případně elektronické materiály, cílené na jednotlivé občany zejména v nové zástavbě obce s kalendářem, přehledným harmonogramem a pozváním na jednotlivé kulturní a společenské akce. Tato komunikace by měla být pravidelná, tj. měsíční nebo čtvrtletní dle frekvence obecních akcí. Dále by pozvánky na tyto akce měly být více zviditelněny v rámci obecního zpravodaje, který vychází každý druhý měsíc. Je možné, že s pomocí těchto opatření by se mohla zvýšit participace občanů na společenských akcích a tradicích. Obecně by mohly tyto kroky pomoci ke zvýšení angažovanosti občanů do života obce a případně by se mohl postupně zlepšit také vztah obyvatel k obci.

V následující tabulce jsou shrnuty znaky, které nejvíce oddělují a charakterizují životní styl obyvatel původní a nové zástavby obce Psáry.

Tabulka 6: Shrnutí největších rozdílů mezi obyvateli původní a nové části obce Psáry

	starousedlíci	novousedlíci
Styl života	venkovský život (57%)	soulad s přírodou (50%)
	soulad s přírodou (24%)	městský život (37%)
Účast na místních tradicích/akcích	Příležitostně (31%)	Příležitostně (46%)
	Často (26%)	Spíše jen výjimečně (25%)
Vztahy s obyvateli v jejich okolí	Známe se (51%)	Známe se (50%)
	Známe se velmi dobře (47%)	Známe se velmi dobře (27%)
Rivalita v obci	Nevím (45%)	Nevím (73%)
	starousedlíci/novousedlíci (31%)	Neexistuje, starousedlíci/novousedlíci (10%)
Patriotismus	Ano (84%)	Ano (50%)
	Ne (16%)	Ne (35%)
Soudržnost v obci	Výraznější soudržnost se neprojevuje (75%)	Výraznější soudržnost se neprojevuje (46%)
	Obec není moc soudržná (16%)	Nevím, nedovedu posoudit (27%)
Využívané prostředky	Svépomoc (78%)	Svépomoc (58%)
	Výpomoc známých (14%)	Placené služby (39%)
Vícegenerační soužití	jedna (35%), dvě (41%), tři (24%)	jedna (39%), dvě (54%), tři (8%)
Vzdělání	Středoškolské bez maturity (53%)	Středoškolské s maturitou (54%)
	Středoškolské s maturitou (35%)	Vysokoškolské (39%)
Věková kategorie	66 a více (41%)	36-50 (39%)
	36-50 (31%)	51-65 (27%)

Zdroj: vlastní zpracování

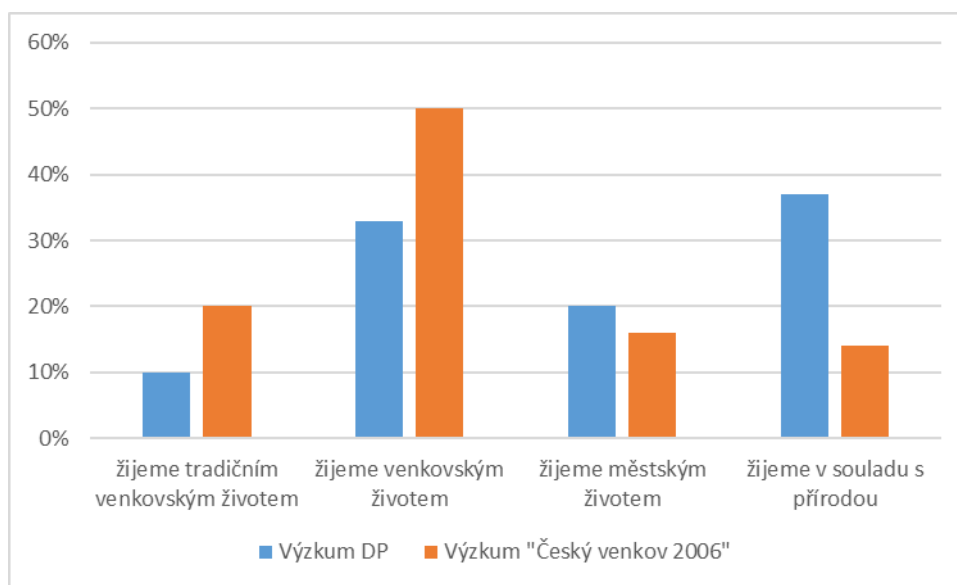
Pro srovnání provedeného výzkumu je níže uvedeno porovnání výsledků s dlouhodobějším a širším sociologickým šetřením v rámci projektu 1J016/04-DP2 „Socio-ekonomický vývoj českého venkova a zemědělství“. Jako zdroj informací slouží publikace s názvem Český venkov 2006. V této publikaci jsou shrnuty výsledky výzkumu „Životní strategie lidí na venkově“. V rámci sociologického výzkumu byly respondentům kladeny otázky zaměřené na životní styl a způsob bydlení na venkově. Celkem se sociologického výzkumu zúčastnilo 2 144 respondentů. [24]

Výsledné hodnoty výzkumů jsou vyjádřeny v procentech. V případě diplomové práce je zřejmé, že se jedná o suburbanizovanou obec, kde městským životem žije více lidí

nežli v ostatních venkovských obcích. Dále pak větší procento lidí žije v souladu s přírodou, zdravě a v klidu.

Graf 35: Způsob života obyvatel dle projektu Český venkov 2006 a dle empirického výzkumu diplomové práce v %

Zdroj: vlastní zpracování, Český venkov 2006 [24]

6 Závěr

Diplomová práce se zabývala analýzou životního stylu rodin mezi obyvateli původní a nové zástavby v obci Psáry. Obec Psáry již od druhé poloviny 90. let podléhá procesu suburbanizace. Tento trend stále trvá, ale dle údajů ohledně počtu nových obyvatel a nově postavených domů pozvolně klesá a lze předpokládat, že počet obyvatel se bude spíše již stabilizovat.

Způsob života a sociální status nově přistěhovalých obyvatel však často ostře kontrastuje s obyvatelstvem v původních zástavbách obcí. Mezi typické problémy suburbanizovaných oblastí patří především minimální vazba novousedlíků k lokalitě, sociální život realizovaný mimo komunitu nebo distance mezi starousedlíky a novousedlíky. Tyto a další sociální problémy se netýkají pouze obce Psáry, ale i dalších suburbanizovaných oblastí v blízkosti větších měst.

V teoretické části práce, která slouží jako podkladové východisko empirického výzkumu, jsou vymezeny základní pojmy, které úzce souvisí s uvedeným tématem. Přesněji jsou v této části vymezeny pojmy venkovská a městská sídla, český venkov, urbanizace, suburbanizace, rodina nebo také venkovský a městský životní styl. Tato část práce byla zpracována prostřednictvím tištěných, ale i elektronických zdrojů jako jsou nejrůznější odborné studie, texty, knihy a další relevantní materiály.

Hlavním cílem empirického výzkumu bylo analyzovat životní styl rodin mezi obyvateli původní a nové zástavby v obci Psáry. Zjistit, zda venkovské rodiny v původní části obce žijí stále ještě venkovským stylem života či nikoliv, a zda se tento životní styl objevuje také u nově přistěhovalých obyvatel v části nové. Z výsledků empirického výzkumu vyplynulo, že rodiny z původní části obce již nežijí zcela tradičním venkovským stylem života, kde věnují většinu času domácímu hospodářství a obdělávají pole či větší zahradu. Spíše však preferují takový venkovský životní styl, při němž mají dům na vesnici, mají zahrádku, kde například pěstují zeleninu pro svou potřebu a nemají žádná nebo jen malá hospodářská zvířata. U nových obyvatel obce se objevují tyto dva venkovské styly života spíše sporadicky. Rodiny z nové části obce chtějí spíše žít v souladu s přírodou, zdravě, a především v klidu. Přičemž druhým nejpreferovanějším stylem života se u rodin z nové části obce stává městský životní styl, kdy většinu času tráví ve městě, kde mají práci a přátele.

Hlavní cíl diplomové práce byl naplněn prostřednictvím čtyř dílčích cílů. První dílčí cíl, vypracování literární rešerše, byl naplněn prostřednictvím nastudování a sepsání informací z odborné literatury a dalších dostupných zdrojů. Druhý dílčí cíl, analýza zkoumané oblasti, byla uskutečněna pomocí prostudování a analyzování dostupných dat z obecního úřadu a dalších informací týkajících se studované lokality. Třetí dílčí cíl, zjištění životního stylu a názoru obyvatel na obec Psáry, byl uskutečněn prostřednictvím dotazníkového šetření formou ankety. Poslední dílčí cíl, návrh případných opatření, vyplynul z interpretací výsledků výzkumu. Tento poslední bod obsahuje vlastní nápady a náměty týkající se zkoumané problematiky.

Na základě výzkumného šetření a následného posouzení hypotéz lze říci, že ač se jedná o velice suburbanizovanou oblast, tak se stále u původních obyvatel objevují znaky venkovského životního stylu a obecně venkova. Obyvatelé nové části obce vykazují spíše známky městského stylu života, což může působit negativní sociální problémy. Obec by se měla snažit o zvýšení angažovanosti a participace občanů na nejrůznějších obecních akcích a snažit se o vytvoření vztahu nových obyvatel k jejich novému místu bydliště. Ohledně aktivit spojených s participací nových obyvatel na místních tradicích a akcích je důležité využívat především sociálních sítí, které jsou v současné době součástí každodenního života obyvatel. Je možné, že tyto komunikační prostředky mohou pomoci ke zvýšení účasti a zapojení se občanů do života obce. Dle výsledků výzkumu je pro obec vhodné věnovat se takovým aktivitám, které budou směřovat k soudržné obci, jejíž obyvatelé si k ní vytvoří vztah a stanou se její bytostnou součástí.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Tištěné zdroje

1. CUHROVÁ, Terezie a kol. *Management krajiny a rozvoje venkovských obcí: sborník sylabů z přednášek*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2003. 65 s., ISBN 80-213-1103-7.
2. ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony*. Vyd. 1. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008. 165 s. Politologie. ISBN 978-80-87197-00-4.
3. DUFFKOVÁ, Jana, URBAN, Lukáš a DUBSKÝ, Josef. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 237 s. ISBN 978-80-7380-123-6
4. FLANDRIN, Jean-Louis. *Families in former times: Kinship, household and sexuality*. Cambridge: Cambridge university press, 1979. 265 s. ISBN 0521223237.
5. HNILIČKA, Pavel. *Sídelní kaše: otázky k suburbánní výstavbě kolonií rodinných domů*. Vyd. 1. Brno: ERA, 2005. 131 s. ISBN 80-7366-028-8.
6. HORSKÁ, Pavla, MAUR, Eduard a MUSIL, Jiří. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2002. 352 s., ISBN 80-7185-409-3
7. HUDEČKOVÁ, Helena, LOŠTÁK, Michal a ŠEVČÍKOVÁ, Adéla. *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2006. 189 s. ISBN 80-213-1413-3
8. KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava et al. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 4. vyd., Ve vyd. a nakl. Aleš Čeněk 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 447 s. ISBN 80-86473-80-5.
9. KALLA, Libor. *Životní styl současné rodiny*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2010, 84 s. Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií. Vedoucí práce Kraus, Blahoslav.
10. KLABOUC, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Vyd. 1. Praha: Orbis, 1962. 281, [2] s. Populární právnická knihovna.

11. KLEVETOVÁ, Dana. *Motivační prvky při práci se seniory*. 2., přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 224 stran. Sestra. ISBN 978-80-271-0102-3.
12. KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 978-80-7201-665-5.
13. KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3. S 166
14. KRAUS, Blahoslav et al. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
15. KRAUS, Blahoslav et al. *Životní styl současné české rodiny*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. 246 s. ISBN 978-80-7435-544-8.
16. KRUPICOVÁ, Ilona. *Problémy životního stylu rodiny*. Brno: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2012, 78 s. Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií, Brno. Vedoucí práce Kraus, Blahoslav.
17. KŘÍŽKOVÁ, Alena, et al. *Kombinace pracovního a rodinného života v ČR: politiky, čas, peníze a individuální, rodinné a firemní strategie*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2005. 91 s. Sociologické studie = Sociological studies; 05: 04. ISBN 80-7330-077-X.
18. KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie životního způsobu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. 272 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-2456-0.
19. LIPOVETSKY, Gilles. *Paradoxní štěstí: esej o hyperkonzumní společnosti*. V českém jazyce vyd. 1. Praha: Prostor, 2007. 443 s. Střed; sv. 81. ISBN 978-80-7260-184-4.
20. MACHONIN, Pavel a kol. *Česká společnost v transformaci: k proměnám sociální struktury*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1996. 364 s. Studie; sv. 11. ISBN 80-85850-17-6.
21. MAJEROVÁ, Věra a BLAŽEK, Petr. *Český venkov 2003 - situace před vstupem do EU*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta ve vydavatelství Credit, 2003. 209 s. ISBN 80-213-1121-5.

22. MAJEROVÁ, Věra a BLAŽEK, Petr. *Český venkov 2004: život mladých a starých lidí*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2005. 173 s. ISBN 80-213-1281-5.
23. MAJEROVÁ, Věra a ČMEJREK, Jaroslav. *Český venkov 2005: rozvoj venkovské společnosti*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2005. 163 s. ISBN 80-213-1274-2.
24. MAJEROVÁ, Věra a HEROVÁ, Irena. *Český venkov 2006: sociální mobilita a kvalita života venkovské populace*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2007. 127 s. ISBN 978-80-213-1631-7.
25. MAJEROVÁ, Věra a HEROVÁ, Irena. *Český venkov 2008: proměny venkova*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2009. 187 s. ISBN 978-80-213-1911-0.
26. MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. 3. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.
27. MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: mýty a skutečnosti*. 1. vyd. Brno: Blok, 1990. 184 s. Moderní rodina. ISBN 80-7029-018-8.
28. MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2008. 323 s. ISBN 978-80-86429-87-8.
29. PETRUSEK, Miloslav, MAŘÍKOVÁ, Hana a VODÁKOVÁ, Alena. *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996. 2 sv. ISBN 80-7184-311-3.
30. REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. Vyd. 2., přeprac. a dopl., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2008. 239 s. ISBN 978-80-247-2594-9.
31. SIMMEL, Georg a ŠIMON, Ladislav, ed. *O podstatě kultúry*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2003. 222 s. ISBN 80-7149-604-9.
32. SVATOŠ, Tomáš, ed. a JANIŠ, Kamil, ed. *Rodina a otázky s ní související*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998. 101 s. ISBN 80-7041-842-7.
33. SVOBODOVÁ, Martina. *Možnosti rozvoje venkovských obcí*. Česká zemědělská univerzita v Praze, 2013, 62 s. Provozně ekonomická fakulta.

34. SÝKORA, Luděk, ed. *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2002. 191 s. ISBN 80-901914-9-5.
35. TOKÁROVÁ, Anna. *Kvalita života v kontextech globalizácie a výkonovej spoločnosti*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2002. ISBN 8080680876.
36. VANĚK, Antonín. *Příznaky krize manželské rodiny*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971. 357 s. Knižnice sociologické literatury.
37. VOTRUBEC, Ctibor. *Lidská sídla, jejich typy a rozmístění ve světě*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1980. 393 s.
38. WOKOUN, René et al. *Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde, 2008. 475 s. ISBN 978-80-7201-699-0.

7.2 Elektronické zdroje

39. BBC: *Urbanisation in MEDCs* [online]. 2014 [cit. 2018-01-23]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/schools/gcsebitesize/geography/urban_environments/urbanisation_medcs_rev1.shtml
40. Český statistický úřad: *Databáze demografických údajů za obce ČR* [online]. 2017 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>
41. Český statistický úřad. *Migrace v hl. m. Praze 2001 až 2011* [online]. 2012 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajkapitola/104035-12n_2012_10
42. Deník veřejné správy: *Věkové a vzdělanostní složení obyvatelstva venkovských obcí* [online]. 26.8.2004 [cit. 2018-01-19]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6143675>

43. Geography: *Obce – okres Praha-západ – Psáry* [online]. 2009 [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://geography.okhelp.cz/okres/praha-zapad.php>
44. Mapy ČR [online]. [cit. 2018-03-11]. Dostupné z: <https://mapy.cz/letecka-2015?x=14.5138232&y=49.9360439&z=15&source=muni&id=4279>
45. Psáry, Dolní Jirčany: *Historie Psár* [online]. 2010 [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://psary.cz/content/historie-psar>
46. Psáry, Dolní Jirčany: *Oficiální fotografie obce* [online]. 2011 [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://psary.cz/fotogalerie/oficialni-fotografie-obce>
47. Psáry, Dolní Jirčany: *O obci* [online]. 2014 [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://psary.cz/content/o-obci>
48. Psáry, Dolní Jirčany: *Územní plán* [online]. 2011 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <http://psary.cz/uzemniplan/uzemni-plan>

7.3 Judikatura

49. zákon o obcích 128/2000 Sb.

8 Seznam obrázků, tabulek a grafů

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1: Obec Psáry	46
Obrázek 2: Poloha obce Psáry	47
Obrázek 3: Územní plán obce Psáry	51

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1: Obyvatelstvo dle věku a velikostních skupin obcí k 1.1.2001	17
Tabulka 2: Obyvatelstvo starší 15ti let dle stupně dosaženého vzdělání k 1.1.2001 a podle velikostních skupin obcí k 1.1.2003	18
Tabulka 3: Počet členů zastupitelstva dle velikosti obce.....	20
Tabulka 4: Základní charakteristiky tradiční, moderní a postmoderní rodiny	41
Tabulka 5: Demografické údaje obce Psáry v letech 1996-2016	48
Tabulka 6: Shrnutí největších rozdílů mezi obyvateli původní a nové části obce Psáry.....	80

8.3 Seznam grafů

Graf 1: Počet vystěhovalých obyvatel z Prahy do okresů Středočeského kraje v letech 2001-2011	44
Graf 2: Migrace z Prahy do Prahy-západ a Prahy východ v letech 2001-2011	45
Graf 3: Počet obyvatel obce Psáry v letech 1997-2017	49
Graf 4: Počet nově vystavěných domů v obci Psáry v letech 1997-2017.....	50
Graf 5: Respondenti dle věkových kategorií	55
Graf 6: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů	56
Graf 7: Rodinný stav respondentů	56
Graf 8: Spokojenost respondentů s bydlením v obci Psáry	57
Graf 9: Spokojenost respondentů s bydlením v obci Psáry dle věkových kategorií.....	58
Graf 10: Spokojenost respondentů s bydlením v obci Psáry dle pohlaví	58
Graf 11: Spokojenost respondentů s bydlením v obci Psáry dle nejvyššího dosaženého vzdělání.....	59

Graf 12: Životní styl respondentů v obci Psáry	60
Graf 13: Životní styl respondentů v obci Psáry dle věkových kategorií	61
Graf 14: Životní styl respondentů v obci Psáry dle pohlaví	61
Graf 15: Životní styl respondentů v obci Psáry dle nejvyššího dosaženého vzdělání	62
Graf 16: Účast respondentů na obecních akcích a tradicích	63
Graf 17: Patriotismus v obci Psáry	63
Graf 18: Prostředky využívané respondenty v případě menších domácích prací	64
Graf 19: Vztahy respondentů s obyvateli v jejich blízkém okolí	65
Graf 20: Mínění respondentů ohledně existence rivality mezi občany v obci Psáry	65
Graf 21: Soudržnost dle mínění respondentů v obci Psáry	66
Graf 22: Domácnosti respondentů v obci Psáry	67
Graf 23: Počet generací v rodinných domech respondentů v obci Psáry	67
Graf 24: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů z původní a nové zástavby	68
Graf 25: Účast na místních tradicích a akcích respondentů z původní a nové zástavby	69
Graf 26: Úroveň vztahů s lidmi v blízkém okolí respondentů původní a nové zástavby	70
Graf 27: Počet generací v domácnostech respondentů z původní a nové zástavby	70
Graf 28: Využití prostředků v případě menších domácích prací obyvatel v původní a nové zástavbě	71
Graf 29: Lokální patriotismus z hlediska názoru respondentů z původní části obce a nové části obce	72
Graf 30: Místa, kde respondenti z nové části obce žili před přistěhováním do obce Psáry	73
Graf 31: Důvody přistěhování novousedlíků do obce Psáry	73
Graf 32: Rok přistěhování obyvatel do nové části obce Psáry	74
Graf 33: Rozdělení respondentů původní a nové zástavby dle věkových kategorií	75
Graf 34: Struktura rodin dle respondentů z původní zástavby a nové zástavby	76
Graf 35: Způsob života obyvatel dle projektu Český venkov 2006 a dle empirického výzkumu diplomové práce v %	81

9 Přílohy

Příloha č. 1 – fotografie obce Psáry

Mapa obce Psáry – rok 2003

Zdroj: vlastní zpracování dle Mapy ČR [44]

Mapa obce Psáry – rok 2015

Zdroj: vlastní zpracování dle Mapy ČR [44]

Obec Psáry

Zdroj: Psáry, Dolní Jirčany – oficiální fotografie obce [46]

Obec Psáry

Zdroj: Psáry, Dolní Jirčany – oficiální fotografie obce [46]

Obec Psáry – stavba satelitního městečka

Zdroj: Psáry, Dolní Jirčany – oficiální fotografie obce [46]

Obec Psáry – stavba satelitního městečka

Zdroj: Psáry, Dolní Jirčany – oficiální fotografie obce [46]

Příloha č. 2 – Dotazník

Dobrý den,

Velice ráda bych Vás požádala o anonymní vyplnění krátkého dotazníku „Životní styl v obci Psáry“ k mé diplomové práci. Zakroužkujte prosím vždy jen jednu odpověď, případně vypište. Velice Vám předem děkuji za Vaši ochotu a upřímnost.

Bc. Martina Svobodová (studentka České zemědělské univerzity, fakulta PEF)

A) Jak jste celkově spokojen/a s bydlením ve Psárech?

- 1) Ano, zcela spokojen/a.
  - 2) Spokojen/a až na některé maličkosti
  - 3) Spíše nespokojen/a
  - 4) Zcela nespokojen/a, (prosím, vypište proč)
-

B) Co se Vám na obci líbí?

C) Co se Vám na obci nelíbí?

D) Co Vám v obci chybí?

E) Která z následujících charakteristik nejlépe vystihuje Váš styl života?

- 1) Žijeme tradičním venkovským životem, většinu času věnujeme domácímu hospodářství, obděláváme pole nebo větší zahradu
- 2) Žijeme v domě ve vesnici, ale nemáme pozemek, jen zahrádku, kde např. pěstujeme zeleninu pro svou potřebu, nemáme žádná, nebo jen malá hospodářská zvířata (slepice, králíky atd.)
- 3) Bydlíme na venkově, ale většinu času trávíme ve městě, máme tam práci, přátele, nemáme domácí hospodářství
- 4) Máme dům na venkově, protože chceme žít zdravě, v klidu a v přírodě, v souladu s přírodou

F) Účastníte se místních tradic a akcí (např. Masopust, Velikonoce, Mikuláš, pálení čarodějnic)?

- 1) Ano, pravidelně všech či většiny
- 2) Ano, často
- 3) Ano, ale jen příležitostně, pouze některých
- 4) Spíše jen výjimečně
- 5) Ne

G) Jak byste charakterizoval/a vztahy s ostatními obyvateli obce ve vašem blízkém okolí, ve vaší ulici?

- 1) Známe se velmi dobře, navštěvujeme se a také si pomáháme
- 2) Známe se, někdy prohodíme pár slov, když se náhodou potkáme
- 3) Známe se pouze od vidění, jen se zdravíme
- 4) Neznáme se

**H) Máte pocit, že ve Vaší obci existuje rivalita či konflikty mezi občany?
(U této otázky lze zakroužkovat více odpovědí)**

- 1) Ano, mezi starousedlíky a novousedlíky
- 2) Ano, mezi starými a mladými
- 3) Ano, mezi bohatými a chudými
- 4) Ano, jiná, (prosím vypište, mezi jakými skupinami):

-
- 5) Ne, neexistuje
  - 6) Nevím, nemohu určit

I) Cítíte se být lokálním patriotem?

- 1) Ano, jsem hrdý/á na svou obec, identifikuji se se svou obcí
- 2) Ano, ale NE k tomuto místu bydliště, mám vztah k jinému místu
- 3) Ne

J) Jak byste popsal/a vztahy mezi lidmi v obci? Jaká je soudržnost obyvatel Vaší obce?

- 1) Obec je soudržná, lidé mají k sobě velmi blízko, pomáhají si
- 2) Výraznější soudržnost se v obci neprojevuje, ale lidé se scházejí a každý ví, co od druhého očekávat
- 3) Obec není moc soudržná, každý se stará spíše sám o sebe a o svoji rodinu
- 4) Obec není vůbec soudržná, lidé se nezajímají jeden o druhého
- 5) Nevím, nedovedu posoudit

K) V případě menších domácích prací (jako např. údržba domu, zahrady, různé opravy) využíváte nejvíce:

- 1) Svépomoc
- 2) Výpomoc sousedů, známých a dalších obyvatel obce
- 3) Placených služeb odborníků

L) Jaké je složení domácnosti, kterou reprezentujete?

- 1) Žiji sám/sama
- 2) Žiji v rodině bez dětí, s manželem/kou, s partnerem/kou
- 3) Žiji v úplné rodině s dětmi
- 4) Žiji v neúplné rodině s dětmi
- 5) Jiná možnost, prosím vyplňte:

M) Kolik generací žije ve vašem rodinném domě?

- 1) Jedna (žiji sám, s manželem/kou, s partnerem/kou)
- 2) Dvě (rodiče a děti)
- 3) Tři (prarodiče, rodiče, děti)

N) Žijete v obci od narození? Pokud ne, prosím uveďte, od kterého roku zde žijete.

- 1) Ano
- 2) Ne, prosím, vypište rok přistěhování: _____

Pokud žijete v obci od narození, prosím přeskočte na otázku O, děkuji.

N1) Odkud jste se do obce přistěhoval/a?

- 1) Z Prahy
- 2) Z jiné obce ve středočeském kraji
- 3) Z jiné obce, města
- 4) Ze zahraničí

N2) Proč jste se přistěhoval/a?

- 1) Přání uniknout městskému chaosu, žít na venkově, s dobrou vzdáleností od hlavního města
- 2) Přistěhoval/a jsem se s rodiči
- 3) Kvůli svému zaměstnání, škole, které je v místě nebo blízkém městě
- 4) Přiznal, přivdala jsem se, přistěhoval/a jsem se za partnerem
- 5) Zdravotní důvody v rodině
- 6) Možnost získat, tj. koupit nebo postavit vlastní rodinný dům
- 7) Návrat do rodné vsi, tj. dědictví, restituce
- 8) Jiný důvod:
_____

O) Jaké je Vaše pohlaví:

- 1) Muž
- 2) Žena

P) Jaký je Váš současný rodinný stav?

- 1) Ženatý/vdaná
- 2) Svobodný/á
- 3) Rozvedený/á
- 4) Vdovec/vdova
- 5) Registrované partnerství

Q) Do jaké věkové kategorie patříte?

- 1) 18-35
- 2) 36-50
- 3) 51-65
- 4) 66 a více

R) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- 1) Základní
- 2) Středoškolské bez maturity
- 3) Středoškolské s maturitou
- 4) Vysokoškolské